

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII

Gheorghe Florin GHEȚĂU • Olenca Georgiana GHEȚĂU

ISTORIE

Manual pentru clasa a VII-a

7

**Acest manual este proprietatea
Ministerului Educației și Cercetării**

Acest manual școlar este realizat în conformitate cu
Programa școlară aprobată prin OM nr. 3393/28.02.2017

**Numărul de telefon european de
asistență pentru copii:**

116.111

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII

Gheorghe Florin GHEȚĂU • Olenca Georgiana GHEȚĂU

ISTORIE

Manual pentru clasa a VII-a

Manualul a fost aprobat prin Ordinul ministrului educației și cercetării nr. 3165 din data 03.02.2020.

Manualul este distribuit elevilor în mod gratuit, atât în format tipărit, cât și în format digital.

Inspectoratul Școlar .....

Școala/Colegiul/Liceul .....

ACEST MANUAL A FOST FOLOSIT:

Anul	Numele elevului	Clasa	Anul școlar	Aspectul manualului*			
				format tipărit		format digital	
				la primire	la predare	la primire	la predare
1							
2							
3							
4							

*Pentru precizarea aspectului manualului se va folosi unul dintre următorii termeni: **nou, bun, îngrijit, neîngrijit, deteriorat.**

- Cadrele didactice vor verifica dacă informațiile înscrise în tabelul de mai sus sunt corecte.
- Elevii nu vor face niciun fel de însemnări pe manual.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

GHEȚĂU, GHEORGHE FLORIN

Istorie : manual pentru clasa a VII-a / Gheorghe Florin Ghețău, Olenca

Georgiana Ghețău. - București : Editura Aramis, 2019

ISBN 978-606-009-224-7

I. Ghețău, Olenca Georgiana

94

Referenți: Prof. dr. grad didactic I Liviu Lazăr, Colegiul Național Pedagogic „Regina Maria”, Deva
Prof. grad didactic I Liuba Sazon, Școala Gimnazială „Take Ionescu”, Râmnicu Vâlcea

Redactare: Iuliana Voicu
DTP: Carmen Diana Mateescu
Corectură: Eugenia Oprea
Ilustrații: Nicușor Petrescu, Shutterstock.com
Regie animații: Claudiu Isopescul, Cătălin Georgescu, Alexandru Peneș
Voce: Laura Udrea

ISBN 978-606-009-224-7

Copyright © 2019 Aramis Print s.r.l. toate drepturile rezervate

Aramis Print s.r.l. • Redacția și sediul social: B-dul Metalurgiei nr. 46-56, cod 041833, sector 4, București, O.P. 82 – C.P. 38

Tel.: 021.461.08.10/14/15; fax: 021.461.08.09/19; e-mail: office@edituraaramis.ro; office@megapress.ro

Departamentul desfacere: tel.: 021.461.08.08/12/13/16; fax: 021.461.08.09/19; e-mail: desfacere@edituraaramis.ro

www.librariaaramis.ro

Deșteaptă-te, române!

de Andrei Mureșanu

Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte,
În care te-adânciră barbarii de țirani!
Acum ori niciodată croiește-ți altă soarte,
La care să se-nchine și cruzii tăi dușmani!

Acum ori niciodată să dăm dovezi la lume
Că-n aste mâni mai curge un sânge de roman,
Și că-n a noastre piepturi păstrăm cu fală-un nume
Triumfător în lupte, un nume de Traian!

.....

Priviți, mărețe umbre: Mihai, Ștefan, Corvine,
Româna națiune, ai voștri strănepoți,
Cu brațele armate, cu focul vostru-n vine,
„Viață-n libertate ori moarte!“ strigă toți.

.....

Preoți, cu crucea-n frunte! căci oastea e creștină,
Deviza-i libertate și scopul ei preasfânt.
Murim mai bine-n luptă, cu glorie deplină,
Decât să fim sclavi iarăși în vechiul nost' pământ!

Recapitulare inițială.....	9
Evaluare inițială	10
Unitatea I. Lumea la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea	11
1. Marile alianțe politico-militare în lume	12
2. Primul Război Mondial. Evoluția alianțelor. Fronturile de luptă	15
Studiu de caz: Revoluția Industrială și războiul. Noul armament și victimele lui.....	18
Studiu de caz: Viața în tranșee și „frontul de acasă“	21
Studiu de caz: România și Primul Război Mondial	24
3. Tratatul de Pace. Noua hartă a Europei	27
Recapitulare	30
Evaluare	31
Unitatea II. Perioada interbelică: o lume în schimbare	33
1. Viața cotidiană: organizarea orașelor, lumea rurală, invențiile și viața casnică, divertismentul, sănătatea oamenilor, cultura.....	34
Studiu de caz: Femeia, în viața publică.....	37
Studiu de caz: Cinematograful – artă și industrie	39
Studiu de caz: Crize economice	41
2. Cetățean și stat în democrație și în totalitarism	43
Studiu de caz: Un model democratic – SUA.....	46
Studiu de caz: Comunismul. Nazismul.....	49
Recapitulare	52
Evaluare	53
Recapitulare semestrială	55
Evaluare semestrială	56
Unitatea III. Lumea în război	57
1. Relațiile internaționale. Agresiunea statelor totalitare.....	58
2. Al Doilea Război Mondial: alianțe militare și fronturile de luptă (1939-1945)	61
3. România și al Doilea Război Mondial.....	64
4. Conferința de Pace.....	67

Studiu de caz: Noile mijloace de distrugere a oamenilor	69
Studiu de caz: Viața pe front și în „frontul de acasă”	72
Studiu de caz: Holocaustul.....	75
Recapitulare	77
Evaluare	78
Unitatea IV. Lumea postbelică	79
1. Reconstrucție și modele ale dezvoltării economice.	
Viața cotidiană – de la dramele războiului la prosperitate	80
Studiu de caz: Declarația Universală a Drepturilor Omului	83
Studiu de caz: Protestul tinerei generații.....	86
2. Democrație <i>versus</i> comunism – modelele de organizare a statelor. Războiul Rece (1945-1991).....	88
3. Uniunea Europeană: principii de organizare și funcționare.....	91
4. Lumea contemporană: o lume multipolară – globalizarea.	
Noua diversitate culturală și revoluția informațională	94
Studiu de caz: Noile forme de divertisment – jocurile și tehnologia. Consecințe.....	97
Studiu de caz: Terorismul.....	99
Studiu de caz: Migrații în lumea contemporană	102
Recapitulare	104
Evaluare	105
Recapitulare finală	106
Evaluare finală	107
Proiect educațional: Holocaustul în România	109
Dicționar	111

COMPETENȚE GENERALE ȘI COMPETENȚE SPECIFICE

COMPETENȚE GENERALE ȘI SPECIFICE	DOMENII DE CONȚINUT	CONȚINUTURI ȘI STUDII DE CAZ
1. Utilizarea în contexte diverse a coordonatelor și reprezentărilor despre timp și spațiu 1.1. Utilizarea coordonatelor de timp și spațiu în prezentarea faptelor și proceselor istorice 1.2. Compararea faptelor/proceselor istorice din perspectivă temporală și spațială 2. Utilizarea critică și reflexivă a limbajului de specialitate și a surselor istorice 2.1. Folosirea surselor istorice în vederea descoperirii elementelor de continuitate și schimbare în procesele istorice 2.2. Explorarea surselor istorice prin utilizarea instrumentelor specifice gândirii critice 3. Manifestarea comportamentului civic prin valorificarea experienței istorice și a diversității socio-culturale 3.1. Determinarea relațiilor dintre personalitățile și grupurile umane în desfășurarea faptelor istorice 3.2. Prezentarea unor elemente de continuitate și schimbare în evoluția sistemului de valori 4. Folosirea autonomă și responsabilă a instrumentelor necesare educației permanente 4.1. Realizarea unor proiecte individuale sau de grup prin utilizarea resurselor multimedia 4.2. Aplicarea unor tehnici de muncă intelectuală care valorizează cooperarea, disciplina și perseverența 4.3. Folosirea perspectivelor multiple și a capacităților de analiză critică pentru luarea deciziilor pe bază de argumente și dovezi pertinente	UNITATEA I. LUMEA LA SFÂRȘITUL SECOLULUI AL XIX-LEA ȘI ÎNCEPUTUL SECOLULUI AL XX-LEA	Recapitulare inițială Evaluare inițială 1. Marile alianțe politico-militare în lume 2. Primul Război Mondial. Evoluția alianțelor. Fronturile de luptă Studiu de caz: Revoluția Industrială și războiul. Noul armament și victimele lui Studiu de caz: Viața în tranșee și „frontul de acasă” Studiu de caz: România și Primul Război Mondial 3. Tratatul de Pace. Noua hartă a Europei Recapitulare Evaluare
1. Utilizarea în contexte diverse a coordonatelor și reprezentărilor despre timp și spațiu 1.1. Utilizarea coordonatelor de timp și spațiu în prezentarea faptelor și proceselor istorice 1.2. Compararea faptelor/proceselor istorice din perspectivă temporală și spațială 2. Utilizarea critică și reflexivă a limbajului de specialitate și a surselor istorice 2.1. Folosirea surselor istorice în vederea descoperirii elementelor de continuitate și schimbare în procesele istorice 2.2. Explorarea surselor istorice prin utilizarea instrumentelor specifice gândirii critice 3. Manifestarea comportamentului civic prin valorificarea experienței istorice și a diversității socio-culturale 3.1. Determinarea relațiilor dintre personalitățile și grupurile umane în desfășurarea faptelor istorice 3.2. Prezentarea unor elemente de continuitate și schimbare în evoluția sistemului de valori 4. Folosirea autonomă și responsabilă a instrumentelor necesare educației permanente 4.1. Realizarea unor proiecte individuale sau de grup prin utilizarea resurselor multimedia 4.2. Aplicarea unor tehnici de muncă intelectuală care valorizează cooperarea, disciplina și perseverența 4.3. Folosirea perspectivelor multiple și a capacităților de analiză critică pentru luarea deciziilor pe bază de argumente și dovezi pertinente	UNITATEA II. PERIOADA INTERBELICĂ: O LUME ÎN SCHIMBARE	1. Viața cotidiană: organizarea orașelor, lumea rurală, invențiile și viața casnică, divertismentul, sănătatea oamenilor, cultura Studiu de caz: Femeia, în viața publică Studiu de caz: Cinematograful – artă și industrie Studiu de caz: Crize economice 2. Cetățean și stat în democrație și în totalitarism Studiu de caz: Un model democratic – SUA Studiu de caz: Comunismul. Nazismul Recapitulare Evaluare Recapitulare semestrială Evaluare semestrială

COMPETENȚE GENERALE ȘI SPECIFICE	DOMENII DE CONȚINUT	CONȚINUTURI ȘI STUDII DE CAZ
1. Utilizarea în contexte diverse a coordonatelor și reprezentărilor despre timp și spațiu 1.1. Utilizarea coordonatelor de timp și spațiu în prezentarea faptelor și proceselor istorice 1.2. Compararea faptelor/proceselor istorice din perspectivă temporală și spațială 2. Utilizarea critică și reflexivă a limbajului de specialitate și a surselor istorice 2.1. Folosirea surselor istorice în vederea descoperirii elementelor de continuitate și schimbare în procesele istorice 2.2. Explorarea surselor istorice prin utilizarea instrumentelor specifice gândirii critice 3. Manifestarea comportamentului civic prin valorificarea experienței istorice și a diversității socio-culturale 3.1. Determinarea relațiilor dintre personalitățile și grupurile umane în desfășurarea faptelor istorice 3.2. Prezentarea unor elemente de continuitate și schimbare în evoluția sistemului de valori 4. Folosirea autonomă și responsabilă a instrumentelor necesare educației permanente 4.1. Realizarea unor proiecte individuale sau de grup prin utilizarea resurselor multimedia 4.2. Aplicarea unor tehnici de muncă intelectuală care valorizează cooperarea, disciplina și perseverența 4.3. Folosirea perspectivelor multiple și a capacităților de analiză critică pentru luarea deciziilor pe bază de argumente și dovezi pertinente	UNITATEA III. LUMEA ÎN RĂZBOI	1. Relațiile internaționale. Agresiunea statelor totalitare de luptă (1939-1945) 3. România și al Doilea Război Mondial 4. Conferința de Pace Studiu de caz: Noile mijloace de distrugere a oamenilor Studiu de caz: Viața pe front și „în frontul de acasă” Studiu de caz: Holocaustul Recapitulare Evaluare
1. Utilizarea în contexte diverse a coordonatelor și reprezentărilor despre timp și spațiu 1.1. Utilizarea coordonatelor de timp și spațiu în prezentarea faptelor și proceselor istorice 1.2. Compararea faptelor/proceselor istorice din perspectivă temporală și spațială 2. Utilizarea critică și reflexivă a limbajului de specialitate și a surselor istorice 2.1. Folosirea surselor istorice în vederea descoperirii elementelor de continuitate și schimbare în procesele istorice 2.2. Explorarea surselor istorice prin utilizarea instrumentelor specifice gândirii critice 3. Manifestarea comportamentului civic prin valorificarea experienței istorice și a diversității socio-culturale 3.1. Determinarea relațiilor dintre personalitățile și grupurile umane în desfășurarea faptelor istorice 3.2. Prezentarea unor elemente de continuitate și schimbare în evoluția sistemului de valori 4. Folosirea autonomă și responsabilă a instrumentelor necesare educației permanente 4.1. Realizarea unor proiecte individuale sau de grup prin utilizarea resurselor multimedia 4.2. Aplicarea unor tehnici de muncă intelectuală care valorizează cooperarea, disciplina și perseverența 4.3. Folosirea perspectivelor multiple și a capacităților de analiză critică pentru luarea deciziilor pe bază de argumente și dovezi pertinente	UNITATEA IV. LUMEA POSTBELICĂ	1. Reconstrucție și modele ale dezvoltării economice. Viața cotidiană – de la dramele războiului la prosperitate Studiu de caz: Declarația Universală a Drepturilor Omului Studiu de caz: Protestul tinerei generații 2. Democrație <i>versus</i> comunism – modelele de organizare a statelor. Războiul Rece (1945-1991) 3. Uniunea Europeană: principii de organizare și funcționare 4. Lumea contemporană: o lume multipolară – globalizarea. Noua diversitate culturală și revoluția informațională Studiu de caz: Noile forme de divertisment – jocurile și tehnologia. Consecințe Studiu de caz: Terorismul Studiu de caz: Migrații în lumea contemporană Recapitulare Evaluare Recapitulare finală Proiect educațional: Holocaustul în România Dicționar

INSTRUCȚIUNI DE UTILIZARE A MANUALULUI

Număr de lecție   Titlu de lecție

Secvență de învățare

- Cauze
- Fapte
- Consecințe

Lecția 1

MARILE ALIANȚE POLITICO-MILITARE ÎN LUME

CONTINUT

Principiul mobilizării tuturor resurselor omâne și materiale, formulat de Carl von Clausewitz (Fig. 2) un important istoric prusac, pentru apărarea țării, precum și dezvoltarea industriei au condus la concluzia că orice țară nu se apără în siguranță, de unde și necesitatea constituirii unor alianțe politico-militare.

Intelegerea Farelăi în războiul din 1870-1871, părțile împotriva Francei, a creat un punct reanșant. În războiul franco-prusac, și dorindu-se să se realizeze o posibilă victorie confruntare, în rândurile germanice. Prin urmare, cancelarul german Otto von Bismarck (Fig. 1) a promovat și justificat alăturarea, pentru a nu fi pe nicăieri Germania, Franței. În 1879, a fost încheiată o alianță, la rândul ei, și așa începe istoria diplomatăciății prin intermediul unor alianțe.

FAPTE

Alianța celor trei împărății, o alianță politico-militară cu caracter defensiv, a fost încheiată în 1873 la invitația Germaniei, Austro-Ungariei și Rusiei. Alianța a fost reînnoită în 1881, însă malînțelegerile pe termen lung dintre Rusia și Austro-Ungaria au dus la apropierea celei din față și la creșterea scopului războiului alianței.

Tripla Alianță sau Puterile Centrale a apărut în 1879, initial prin tratat încheiat între Austro-Ungaria și Germania. În 1882, Italia, care avea nevoie de noi aliați în Franța, se alătură acesteia înțelegând, până la urmă, avantajele Triplei Alianțe. România, care se temea de expansiunea rusă, s-a alăturat și Austro-Ungariei. În 1883, și apoi cu Italia, în 1888. Deci, așa nașterea s-a alăturat Triplei Alianțe.

Tripla Intențționare sau Alințanța s-a constituit în urma încheierii unor tratate separate între Franța, Rusia și Marea Britanie. Mai întâi a fost creată alianța franco-rusă (1891-1893), prin semnarea unor acorduri care prevedeau ajutor militar reciproc în cazul în care unul dintre state era atacat de Tripla Alianță. Aceasta a fost urmată de acordul dintre Marea Britanie și Franța (1904) și de cel dintre Marea Britanie și Rusia (1907).

PREZICĂRI

Cursa înarmărilor a fost declansată de creșterea tensiunii dintre statele membre ale celor două alianțe, care trebuiau să mențină impresia de a deține arme și tehnici militară mult mai performante decât rivalii lor.

Crizele politico-militare au fost rezultatul farelăi al apariției celor două blocuri politico-militare. Situația devenise de tensionată și a fost cele două crize marocane (1905-1906, 1911), care au rămas în războiul mondial franco-german. Cel puțin la fel de gravă a fost și criza baltică (1908), provocată de anexarea Boscoviei-Hertogăriei de către Austro-Ungaria, stat ce administra această provincie încă din 1878.

Războaiele Balcanice, desfășurate în 1912-1913, au contribuit și mai mult la spornirea războiului dintre marile puteri, care amenințau să degenerarea într-un război general. În Primul Război Mondial (1914-1918), împăratul Otoman a fost aliat de către Bulgaria, Serbia, Grecia și Muntenegru. Al Doilea Război Mondial (1939-1945) a avut ca urmare alăturarea Germaniei naziste la România, Serbia, Muntenegru, Grecia și Imperiul Otoman. Înfrântă, Bulgaria a fost nevoită să încheie pacea cu statele Puterilor Aliate la București (19 septembrie 1913). În urma acestui tratat, România a avut și obținut Dobrogea de Sud (Cadrilarmul).

12   ISTORIE   MANUAL PENTRU CLASA A VII-A

ii. Obțineți citatele de mai jos și răspundeți, pe scurt, la cerințe.

- A. „...și că guvernarea poporului, de către popor, pentru popor, nu va dispărea de pe fața Pământului.”
Abraham Lincoln, Din discursul de la Gettysburg (19 noiembrie 1863)
- B. „Nu ne interesăm de binele altora: ne interesăm exclusiv PU-TE-REA. Alții boagăii, nici laudă, nici viața îndelungată, nici fericirea: puterea în sine – puterea pură. (...) Puterea nu este un mijloc, puterea este un scop în sine. Nu îndrăznim să dicțăm că ai apori crinvalada, ci revocăm și faci ca să înțelegem distanța. Scopul persecuției este persecuția însăși. Scopul torturii este chiar tortura. Scopul puterii este puterea.”
George Orwell, O mică noapă suta optzeci și patru

1. Care din sursele de mai sus reprezintă o sursă istorică? Căutați detaliile din text.
2. Menționați cel puțin doi regimuri dictatoriale din cele două surse.
3. Scrieți o... guvernarea poporului, de către popor, pentru popor... este cea mai bună definiție pentru democrație? Peți propune o altă definiție?
4. Conform sursei B, un regim totalitar este preocupat de soarta poporului?

IDEI ESENȚIALE

- Perioada interbelică (1918-1939) a fost dominată de două categorii de state: democratice și totalitare.
- Statele democratice cu tradiție au sprijinit întărirea și răspândirea drepturilor omului.
- Statele totalitare au promovat crime și teroare.
- Regimurile totalitare se întemeiau pe trei ideologii: comunism, fascism și nazism.

VOCABULAR

Ideologie – totalitatea ideilor și a conceptelor care alcătuiesc partea teoretică a unui curent de gândire

ȘTIAI CĂ...

... în România, votul universal (doar pentru bărbați) a fost introdus în 1928 și a fost exercitat pentru prima dată în 1939...
... femeile din România au primit dreptul de a vota prin contribuția din 1938!

Fig. 4. Cețarii nazisti

Fig. 3. Măscărica lui Lenin din Piața Rosă, Moscova

13   ISTORIE   MANUAL PENTRU CLASA A VII-A

Secvență de lucru

- Aplicații
- Știi că...
- Vocabular
- Idei esențiale

Studiu de caz

VIATA ÎN TRANȘEE ȘI „FRONTUL DE ACASĂ”

Tranșeele erau spații destinate protecției trupelor; sub forma unor sântari adăpostiți cu scânduri, dar fără un sistem propriu-zis de canalizare, ceea ce făcea ca apa și mizeria să se acumuleze în ele. Din loc în loc, existau cazemate, puncte de observare și buncăre. Condițiile de igienă erau precare, bălățele fiind peste integrarea la sistemul de toalete. Dopurile erau rare, iar hainele erau îngroșate cu mizerie. Necesitatea de a fi mereu în alarmă era mai importantă decât confortul sau sănătatea soldaților. De aceea purtau, pădășuși sau jupănieni au prezentați constanți. Prin urmare, bolile infecțioase și cele ale pielii erau foarte răspândite. Foarte răspândită era afecțiunea cunoscută sub numele de „gripă de tranșee”, care apărea pe pielea membrilor inferiori expuse timp îndelungat la umiditate și frig.

Aprovisionarea cu hrană a ridicat mari probleme tuturor statelor implicate în război. Misi de soldați asigurau transportul alimentelor către cei aflați pe front. Mulți ațai își găseau pentru cei care luătau, însă, în ciuda acestor eforturi, hrana era insuficientă și de proastă calitate. Pe Frontul de Vest, de pildă, soldații beneficiau mai ales de carne, găine și biscuiți. Bucătăriile de campanie nu reușeau să furnizeze hrană caldă deoarece se aflau depărate de front pentru a nu fi distruse de către artileria inamică.

Soldații lăbruntau arșta verși și îngul termi în tranșee, fiind mereu atenți ca inamicul să nu atace prin surprindere. Artileria învecinați pentru a distinge tranșeele și a ucidă soldații din ele. Într-o tranșee exista un spațiu presărat cu croșete, rețete de sare și ghinșă și cadavre care nu au putut fi recuperate. Lanțele și pânzile erau înșurate pentru a pune caple cu un glonț bine țintit. Pe scurt, viața în tranșee era dominată de mizerie, boală, moarte și spaimă.

Nici cei rămași acasă nu o duceau cu mult mai bine. Femeile și băuțiile de strecă învecinată erau răpădinate, iar femeile, adăpostite și lăbruntau în bucătării și grădinițe pentru a pune pe front. Statul avea nevoie disperată și contribuția de bani pentru a finanța marșea de război. Civili erau încușurați să împrumute statul prin cumpărarea de obligațiuni de război și, mai ales, să se înroleze în armată. Există o flică terribilă de spion și de trădători, care se puteau ascunde la tot pasul. La toate acestea, se adăuga și propaganda care prezenta statul și pălăna învecinată învecinată în victoria finală, cu orice pret.

Fig. 6. Mirații cu mâini de gheață

Fig. 7. Soldați în tranșee în timpul războiului de la Mărășești

14   ISTORIE   MANUAL PENTRU CLASA A VII-A

STUDIU DE CAZ

EVALUARE

I. Completează enunțurile cu unul dintre termenii de mai jos.

Shoah, 10 februarie 1947, komitaz, Nicolae Titulescu, Mancururi

1. În 1931, japonezii au ocupat provincia chineză...
2. ... și susținut principalul securității colective...
3. Piloții... au fost folosiți de japonezi împotriva americanilor...
4. Tratatul de Pace cu România a fost semnat la...
5. ... este termenul folosit de evreii pentru a se referi la Holocaust.

II. Realizează corespondența corectă între cele două coloane.

A	B
1. Auschwitz	a. 8 mai 1945
2. Atacarea URSS	b. Franța și Marea Britanie
3. Războiul civilist	c. Holocaust
4. Capturarea Germaniei Naziste	d. Capturarea Barbarosca
5. Capturarea Japoniei	e. 2 septembrie 1945

III. Rescrie următoarele enunțuri, care sunt false, astfel încât să devină adevărate.

1. Prin Anschluss înțelegem unirea Germaniei cu Olanda.
2. Sovieticii au atacat baza navală de la Pearl Harbor.
3. „Soluția finală” a însemnat exterminarea latinilor.
4. Americanii au lansat bomba atomică împotriva Berlinului.
5. În cadrul Procesului de la Nürnberg au fost judecați criminalii de război francezi.

IV. Recunoaște persoanele din următoarele imagini.

Item I	Item II	Item III	Item IV
Punctaj maxim: 10 puncte	2 puncte (5 x 0,40)	2 puncte (5 x 0,40)	2 puncte (5 x 0,40)
	3 puncte (4 x 0,75)		
	Se acordă un punct din oficiu.		

15   ISTORIE   MANUAL PENTRU CLASA A VII-A

Secvență de recapitulare/evaluare

Varianta digitală a manualului:

animat

interactiv

static

1. Completează, pe caiet, axa cronologică de mai jos, așezând evenimentele din lista dată sub anul potrivit.

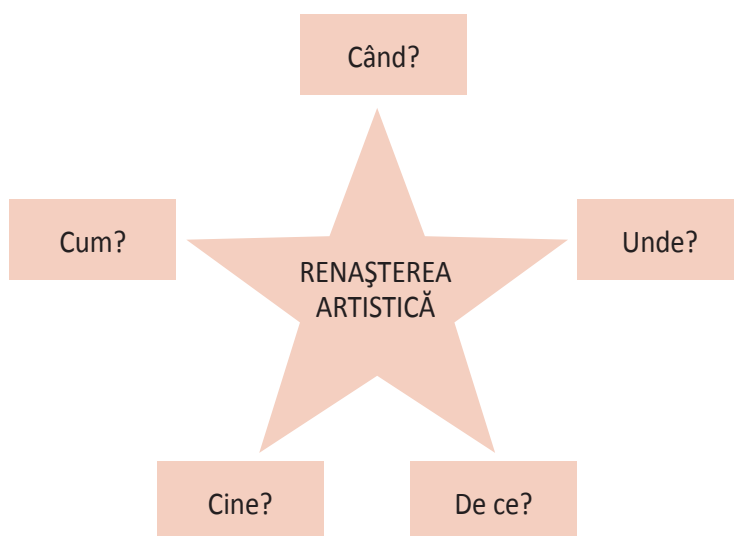
Descoperirea Americii, Domnia lui Ludovic al XIV-a, Declaraarea independenței celor 13 colonii, Bătălia de la Waterloo, Unirea Principatelor Române.

1492	1643-1715	4 iulie 1776	1815	1859
...	...	...	...	...

2. Definiște termenii de mai jos și realizează enunțuri corecte cu aceștia.

astrolab, caravelă, utopie, pașalâc, revoluție

3. **Explozia stelară!** Completează, pe caiet, schema de mai jos.

4. Recunoaște și marchează pe o axă a timpului perioada în care au trăit personalitățile din imaginile de mai jos. Folosește-te de indiciul de sub fiecare imagine.

Palatul de la Versailles

Revoluția de la 1848 din Franța

Independența României

I. Alege varianta corectă de răspuns.

- Vasco da Gama a ajuns în India în anul:
  - 1497;
  - 1498;
  - 1479.
- Niccolo Machiaveli a scris lucrarea:
  - Principele*;
  - Utopia*;
  - Leviatanul*.
- Constituția SUA a fost redactată în:
  - 1776;
  - 1787;
  - 1791.
- Revoluția Franceză a izbucnit în anul:
  - 1789;
  - 1799;
  - 1787.
- Unificarea Germaniei a fost realizată de:
  - Wilhelm de Orania;
  - Otto von Bismarck;
  - Wilhelm al II-lea.

Fig. 1. Napoleon Bonaparte, împăratul Franței (1804-1814, 1815)

II. Realizează corespondența corectă între cele două coloane.

A

- Prima călătorie în jurul lumii
- Romeo și Julieta
- Petru I cel Mare
- Napoleon Bonaparte
- Regina Victoria

B

- Epoca Victoriană
- Bătălia de la Austerlitz
- Sankt-Petersburg
- William Shakespeare
- Expediția lui Fernando Magellan

III. Stabilește valoarea de adevăr a enunțurilor de mai jos.

1. Tratatul de la Tordesillas a fost semnat de Spania și Portugalia.	Adevărat sau Fals
2. Carol I Stuart a învins Parlamentul în 1649.	Adevărat sau Fals
3. Montesquieu este autorul lucrării <i>Contractul social</i> .	Adevărat sau Fals
4. Războiul franco-prusac (1870-1871) a fost câștigat de francezi.	Adevărat sau Fals
5. Motorul cu aburi a fost perfecționat de James Watt.	Adevărat sau Fals

Item	I	II	III
Punctaj maxim 10 puncte	3 puncte (5 × 0,60)	3 puncte (5 × 0,60)	3 puncte (5 × 0,60)
	Se acordă un punct din oficiu.		

Unitatea

I

Lumea la sfârșitul secolului
al XIX-lea și începutul
secolului al XX-lea

1. Marile alianțe
politico-militare în lume

2. Primul Război Mondial.
Evoluția alianțelor.
Fronturile de luptă

Studiu de caz:
Revoluția Industrială și războiul.
Noul armament și victimele lui

Studiu de caz:
Viața în tranșee și
„frontul de acasă”

Studiu de caz:
România și Primul Război Mondial

3. Tratatul de Pace.
Noua hartă a Europei

Recapitulare

Evaluare

MARILE ALIANȚE POLITICO-MILITARE ÎN LUME

CAUZE

Principiul mobilizării tuturor resurselor umane și materiale, formulat de Carl von Clausewitz (fig. 2), un important istoric prusac, pentru apărarea patriei, precum și dezvoltarea industriei au condus la concluzia că nicio țară nu se află în siguranță, de unde și necesitatea constituirii unor alianțe politico-militare.

Înfrângerea Franței în războiul din 1870-1871, purtat împotriva Prusiei, a creat un curent revanșard, în rândurile francezilor, și dorința de a se proteja de o posibilă viitoare confruntare, în rândurile germanilor. Prin urmare, cancelarul german Otto von Bismarck (fig. 1) a promovat o politică a alianțelor, pentru a o ține pe rivala Germaniei, Franța, în izolare.

Aceasta a încercat, la rândul ei, să iasă din izolarea diplomatică tot prin intermediul unor **alianțe**.

FAPTE

Alianța celor trei împărați, o alianță politică cu caracter defensiv, a fost constituită în 1873 la inițiativa Germaniei, Austro-Ungariei și Rusiei. Alianța a fost reînnoită în 1881, însă neînțelegerile pe termen lung dintre Rusia și Austro-Ungaria aveau să ducă la apropierea celei dintâi de Franța și la eșuarea scopului inițial al alianței.

Tripla Alianță sau Puterile Centrale a apărut în 1879, inițial printr-un tratat încheiat între Austro-Ungaria și Germania. În 1882, Italia, care avea relații tensionate cu Franța, se alătură acestei înțelegeri, punându-se astfel bazele Triplei Alianțe. România, care se temea de expansionismul rus, s-a aliat cu Germania și Austro-Ungaria, în 1883, și apoi cu Italia, în 1888. Deci țara noastră s-a alăturat Triplei Alianțe.

Tripla Înțelegere sau Antanta s-a constituit în urma încheierii unor tratate separate între Franța, Rusia și Marea Britanie. Mai întâi a fost creată alianța franco-rusă (1891-1893), prin semnarea unor acorduri care prevedeau ajutor militar reciproc în cazul în care unul dintre state era atacat de Tripla Alianță. Aceasta a fost urmată de acordul dintre Marea Britanie și Franța (1904) și de cel dintre Marea Britanie și Rusia (1907).

CONSECINȚE

Cursa înarmărilor a fost declanșată de creșterea tensiunilor dintre statele membre ale celor două alianțe, care cheltuiau sume impresionante pentru a deține arme și tehnică militară mult mai performante decât rivalele lor.

Crizele politico-militare au fost rezultatul firesc al apariției celor două blocuri politico-militare. Situații deosebit de tensionate au fost cele două crize marocane (1905-1906, 1911), care au dus la înrăutățirea relațiilor franco-germane. Cel puțin la fel de gravă a fost și criza bosniacă (1908), provocată de anexarea Bosniei-Herțegovina de către Austro-Ungaria, stat ce administra această provincie încă din 1878.

Războaiele Balcanice, desfășurate în 1912-1913, au contribuit și mai mult la sporirea tensiunilor dintre marile puteri, care amenințau să degereze într-un război general. În Primul Război Balcanic (1912-1913), Imperiul Otoman a fost învins de către Bulgaria, Serbia, Grecia și Muntenegru. Al Doilea Război Balcanic (iunie-iulie 1913) a opus Bulgaria unei coaliții alcătuite din România, Serbia, Muntenegru, Grecia și Imperiul Otoman. Înfrântă, Bulgaria a fost nevoită să încheie pacea, tratatul fiind semnat la București (10 august 1913). În urma acestui tratat, România avea să obțină Dobrogea de Sud (Cadrilaterul).

Fig. 1. Otto von Bismarck, cancelar al Germaniei (1871-1890)

Fig. 2. Carl von Clausewitz (1780-1831), fost ofițer prusac, specialist în strategie militară

APLICAȚII

I. Citește textele de mai jos și răspunde, pe caiet, la cerințe.

- **A.** „Art. 2: Dacă România va fi atacată fără ca din partea ei să fi existat vreo provocare, Austro-Ungaria va trebui să-i acorde în timp util ajutor și asistență împotriva agresorului. Dacă Austro-Ungaria ar fi atacată în aceleași împrejurări în vreuna dintre zonele statelor sale limitrofe, va fi de îndată *casus foederis* pentru România.“

Din Tratatul de alianță dintre România și Austro-Ungaria (30 octombrie 1883)

- **B.** „Guvernul român a prevenit la timp guvernul bulgar că dacă alianții balcanici s-ar afla în stare de război, România n-ar putea păstra rezerva ce-și impusese până acum în interesul păcii, și s-ar putea vedea silită să intre în acțiune. (...) În fața acestei situații, guvernul român a dat ordin armatei de a intra în Bulgaria.“

Din declarația de război adresată Bulgariei de către România (10 iulie 1913)

1. Sursele A și B reprezintă documente oficiale sau neoficiale?
2. Tratatul, încheiat în 1883, apăra România de pericolul:
  - a. bulgar;
  - b. sârb;
  - c. rusesc.
3. Caută pe internet semnificația sintagmei *casus foederis*.
4. La ce război, în care a participat și România, face referire sursa B?

II. Citește textul lecției, studiază harta de mai jos și alege varianta corectă de răspuns.

Fig. 3. Europa în anul 1914

ȘTIAI CĂ...

...Dobrogea de Sud (Cadrilaterul) avea în componență județele Caliacra și Durostor?

...al Doilea Război Balcanic a grăbit detașarea României de politica Puterilor Centrale?

Fig. 4. Titu Maiorescu, prim-ministru al României în timpul celui de-al Doilea Război Balcanic

1. Tripla Alianță era alcătuită din:
a. Marea Britanie, Franța, Rusia; b. Olanda, Belgia, Elveția; c. Germania, Austro-Ungaria, Italia.
2. Tripla Înțelegere era alcătuită din:
a. Marea Britanie, Franța, Rusia; b. Olanda, Belgia, Elveția; c. Germania, Austro-Ungaria, Italia.
3. România era aliată cu:
a. Tripla Alianță; b. Tripla Înțelegere.
4. Tripla Înțelegere mai era cunoscută și sub numele de:
a. Puterile Centrale; b. Antanta.

IDEI ESENȚIALE

- Tensionarea relațiilor europene, precum și politica de izolare promovată de unele puteri de pe continent au impus necesitatea constituirii unor alianțe politico-militare.
- Cancelarul german Otto von Bismarck a promovat ideea unui sistem de alianțe care să mențină echilibrul european.
- Anul 1882 a marcat constituirea Triplei Alianțe (Puterile Centrale).
- În 1907, a luat ființă Tripla Înțelegere (Antanta).

VOCABULAR

alianță – înțelegere politică între două sau mai multe state pentru a face față unei amenințări comune

cursa înarmărilor – competiție între state sau grupuri de state (alianțe) pentru a obține superioritatea în ceea ce privește numărul de soldați și dotarea cu armament

Fig. 5. HMS Dreadnought, primul cuirasat modern, un simbol al cursei înarmărilor, lansat la apă în 1906

PRIMUL RĂZBOI MONDIAL. EVOLUȚIA ALIANȚELOR. FRONTURILE DE LUPTĂ

CAUZE

Cursa înarmărilor a făcut ca statele membre ale celor două alianțe politico-militare să fie pregătite de război, iar planurile de luptă să fie realizate până în cele mai mici detalii. În același timp, rivalitățile navală anglo-germană, dar și cea terestră franco-germană alimentau tensiunile și creșteau riscul izbucnirii unui război de amploare. Aceste rivalități erau întreținute și de naționalismul exagerat, care era promovat, mai ales, prin sistemul educațional. Germania era nemulțumită și de faptul că pornise cu întârziere construirea unui imperiu colonial și, prin urmare, nu deținea teritorii importante precum Franța și Marea Britanie. Se poate spune că tensiunile politico-militare erau dublate de interese de ordin economic.

FAPTE

Primul Război Mondial a izbucnit la 28 iulie 1914, când Austro-Ungaria a declarat război Serbiei. Cauza imediată a acestui război a reprezentat-o asasinarea **arhiducelui** Franz Ferdinand, moștenitorul tronului austro-ungar, pe când se afla într-o vizită la Sarajevo (fig. 1). Asasinul, Gavrilo Princip (fig. 2), un student naționalist sârb-bosniac, se pare că avea legături cu armata sârbă, de unde și ideea că Serbia s-ar fi aflat în spatele acestui atentat.

În 30 iulie 1914, Rusia amenința cu mobilizarea trupelor, iar Germania a reacționat cu rapiditate în sprijinul aliatului austro-ungar. Astfel, la 1 august 1914, Germania declara război Rusiei, iar două zile mai târziu și aliatei acesteia, Franța. Pentru atacarea celei din urmă, trupele germane au încălcat neutralitatea Belgiei, ceea ce a determinat intervenția Marii Britanii (4 august 1914). În decurs de doar câteva zile, o situație delicată ce putea fi rezolvată pe cale diplomatică a degenerat într-un război de amploare.

La începutul războiului, de partea Antantei luptau Rusia, Franța, Marea Britanie, Belgia, Serbia și Muntenegru, iar de cealaltă parte se aflau Puterile Centrale. Războiul s-a extins din 1914 până în 1918, timp în care au intervenit în război și alte state. Astfel, aveau să intre în conflict de partea Antantei: Japonia (1914), Italia (1915), Portugalia (1916), România (1916), SUA (1917) și Grecia (1917), în timp ce Puterilor Centrale li s-au alăturat Imperiul Otoman (1914) și Bulgaria (1915).

Încă din 1914 s-au conturat trei mari fronturi în Europa: Frontul de Vest (Franța, Marea Britanie și Belgia contra Germaniei), Frontul de Est (Rusia împotriva Germaniei și Austro-Ungariei) și Frontul de Sud (Austro-Ungaria contra Serbiei și Muntenegrului). Pe parcursul războiului au existat și fronturi secundare: în Asia de Est (Japonia contra trupelor germane), în Africa (unde Germania deținea câteva **colonii**), în Orientul Apropiat (unde britanicii sprijiniți de arabi i-au respins pe turci), precum și un front naval, preponderent în Oceanul Atlantic. Intrarea Italiei în război, în 1915, a deschis un nou front în zona Alpilor.

În final, superioritatea materială și militară a Antantei și-a spus cuvântul. Primul Război Mondial avea să se încheie la 11 noiembrie 1918, prin Armistițiul de la Compiègne care marca victoria statelor aliate ale Antantei asupra Puterilor Centrale.

Fig. 1. Atentatul de la Sarajevo, 28 iunie 1914

Fig. 2. Gavrilo Princip, asasinul arhiducelui Franz Ferdinand

PRINCIPALELE BĂTĂLI DIN PRIMUL RĂZBOI MONDIAL

Fig. 3. Soldați englezi în tranșee în timpul Bătăliei de pe râul Somme (1916)

Denumire	Oponenți	Rezultat
Marna (septembrie 1914)	Francezi <i>versus</i> germani	Victorie franceză
Tannenberg (septembrie 1914)	Ruși <i>versus</i> germani	Victorie germană
Gallipoli (1915-1916)	Franco-britanici <i>versus</i> turci	Victorie turcă
Verdun (1916)	Francezi <i>versus</i> germani	Victorie franceză
Somme (1916)	Franco-britanici <i>versus</i> germani	Victorie germană
Mărășești (1917)	Români și ruși <i>versus</i> germani și austro-ungari	Victorie româno-rusă
Amiens (1918)	Antanta <i>versus</i> Germania	Victorie a Antantei

CONSECINȚE

Primul Război Mondial s-a soldat cu pierderi de vieți omenești și materiale enorme. Aproximativ 15 milioane de oameni și-au pierdut viața, iar peste 20 de milioane au fost răniți. Sistemul economic mondial a fost bulversat, iar Europa a pierdut supremația economică în favoarea SUA. Harta politică s-a modificat prin dispariția a patru mari imperii: german, austro-ungar, rus și otoman. Situația dezastruoasă a favorizat în Rusia preluarea puterii de către comuniștii conduși de Lenin, în urma unui sângeros război civil.

APLICAȚII

I. Citește textul lecției, studiază harta de mai jos și rezolvă, pe caiet, cerințele.

1. Completează pe caiet tabelul de mai jos cu informațiile corecte. Numește statele neutre utilizând un atlas geografic.

Puterile Centrale	Antanta	State neutre
.....	.....	.....

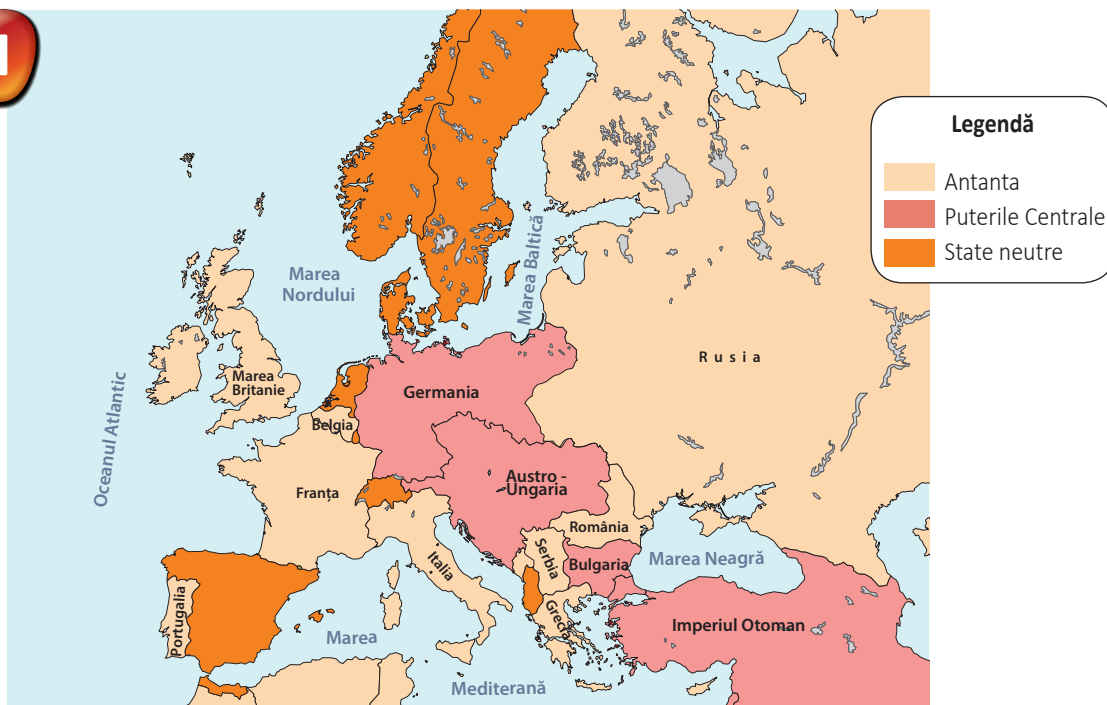

Fig. 4. Europa în timpul Primului Război Mondial (1914-1918)

2. Notează în dreptul fiecărei țări din cele două tabere implicate în conflict anul intrării în război.
3. Marele Ducat al Luxemburgului este colorat ca stat neutru, însă el a fost ocupat de către germani. De ce nu apare colorat ca un stat membru al Antantei? Poți folosi informațiile oferite de internet sau din alte surse pentru a oferi un răspuns.
4. Una dintre țările Antantei nu este numită pe hartă. Care este aceasta?

II. Citește textele de mai jos și răspunde, pe caiet, la cerințe.

- **A.** „La începutul pontificatului nostru, ororile războiului s-au abătut asupra Europei, însă noi ne-am propus să arătăm o perfectă imparțialitate față de toți beligeranții. (...) Noi, nu pentru interese politice particulare, nu datorită sugestiilor venite dinspre o anumită tabără, ci doar datorită conștiinței supreme că suntem copiii aceluiași Tată, ridicăm vocea umanității și rațiunii într-un călduros apel la pace adresat celor care țin în mâini destinele națiunilor.“

Din apelul pentru pace al papei Benedict al XV-lea (1 august 1917)

- **B.** „1. Tratat de pace deschise, la care să se ajungă prin tratative deschise. (...) 4. Garanții adecvate că armamentele naționale vor fi reduse până la cel mai de jos nivel, compatibil cu securitatea internă.“

Din Cele 14 puncte ale președintelui american Woodrow Wilson (8 ianuarie 1918)

1. Ce sursă aparține unui lider religios și ce sursă unui lider politic?
2. Menționează care este argumentul suprem pentru pace al papei Benedict al XV-lea.
3. Precizează ce se înțelege prin „tratate de pace deschise“.
4. Care este sensul articolului 4 din cea de-a doua sursă?

ȘTIAI CĂ...

...în 1914, Imperiul Otoman a chemat lumea islamică la „jihad“ (război sfânt – lb. arabă) împotriva Antantei?

...trupele otomane au comis un genocid împotriva armenilor de pe întreg cuprinsul Imperiului Otoman?

IDEI ESENȚIALE

- În 1914, tensiunile dintre marile puteri amenințau ordinea și pacea mondială.
- Asasinarea arhiducelui Franz Ferdinand a dus la declanșarea Primului Război Mondial.
- Războiul a durat până în anul 1918, a implicat tot mai multe state și s-a soldat cu imense pagube umane și materiale.
- Antanta a reușit să obțină victoria.

VOCABULAR

arhiduce – titlu purtat de prinții din dinastia de Habsburg

colonie – teritoriu/stat lipsit de independență, administrat și exploatat de către un stat-metropolă

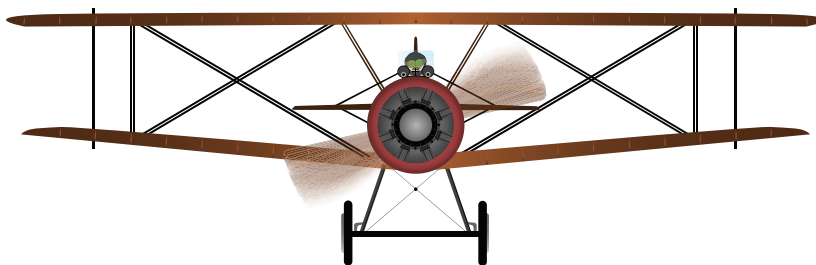

Fig. 5. Model de avion din Primul Război Mondial

REVOLUȚIA INDUSTRIALĂ ȘI RĂZBOIUL. NOUL ARMAMENT ȘI VICTIMELE LUI

Revoluția Industrială a schimbat radical fața războiului. Armele au ajuns să fie mult mai distrugătoare și în cantități foarte mari. Desigur, acestea necesitau multă muniție, ce trebuia produsă în fabricile din spatele frontului. Transportul pe calea ferată a căpătat o importanță deosebită fiindcă milioanele de soldați, armamentul și tonele de muniție ajungeau pe front urmând această rută. Toată această mașină industrială consuma un volum enorm de materii prime. Puterile Centrale, în mod special, au întâmpinat dificultăți în ceea ce privește aprovizionarea cu materii prime. De aceea, germanii au trebuit să fie foarte inventivi. De pildă, procesul Haber-Bosch (descoperit în 1909), prin care se sintetiza amoniac din aer, le-a permis germanilor să producă explozivi fără substanțe din import, cum era salpetrul din Chile, la care nu mai aveau acces.

În cea mai mare parte a sa, Primul Război Mondial a fost un conflict pozițional. Linia frontului s-a mutat foarte puțin și cu mari sacrificii umane. Acest tip de conflict s-a evidențiat prin utilizarea tranșeelor, a rețelelor de sârmă ghimpată, a mitralierelor și a artileriei. Pentru apărarea tranșeelor au apărut și grenadele de mână folosite de infanterie. Germanii au introdus în luptă tunurile de mare calibru, precum **obuzierul** Bertha cea Mare (fig. 1), de calibru 42 cm. Tot o inovație germană au reprezentat-o și gazele toxice, de care soldații se puteau apăra cu ajutorul măștilor de gaze.

Avionul, inventat în 1903 de către frații Wright, a ajuns repede pe câmpul de luptă. Mai întâi pentru recunoașteri, apoi pentru distrugerea avioanelor inamice și bombardarea pozițiilor dușmane. Germanii au folosit **zepelinul** (dirijabilul) pentru bombardamente aeriene.

Submarinul a fost folosit de germani pentru a scufunda navele care aprovizionau Antanta. Această armă subacvatică folosea torpila ca mijloc de distrugere a vapoarelor. O astfel de tactică de luptă a fost folosită la scufundarea **pachebotului** Lusitania (7 mai 1915) de către submarinul german U-20.

Marea Britanie a răspuns tuturor acestor inovații tehnologice prin folosirea tancului în 1916.

Se poate afirma că una dintre cauzele care au dus la numărul mare de pierderi de vieți omenești a fost diversitatea armamentului folosit.

Fig. 1. Obuzierul german Bertha cea Mare

APLICAȚII

I. Citește informațiile de mai jos și răspunde, pe caiet, la cerințe.

Manfred von Richthofen, supranumit „Der Rote Baron” (Baronul Roșu – lb. germană), a fost cel mai cunoscut pilot de vânătoare german. El a doborât zeci de avioane aparținând Antantei în timpul Primului Război Mondial. Porecla sa provine de la culoarea roșie a avionului pe care îl pilota. A murit în 1918, în condiții insuficient elucidate. Richthofen a rămas în istorie drept o legendă a aviației militare germane, și nu numai. Viața sa a fost redată în pelicula de succes „Der Rote Baron” (2008), o capodoperă a cinematografului german.

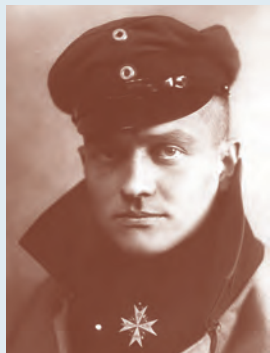

Fig. 2. Manfred von Richthofen

Fig. 3. Avionul Albatros D. III, la cârma căruia Richthofen a obținut numeroase victorii

1. Caută mai multe informații pe internet despre „Baronul Roșu” și realizează o fișă a personajului istoric.
2. Propune „Clubului cinefililor” din școala ta vizionarea filmului „Der Rote Baron”.
3. Scrie pentru revista școlii un interviu cu Manfred von Richthofen. Stabilește întrebările și imaginează-ți răspunsurile pornind de la tot ceea ce ai aflat despre el.

II. APEL PENTRU PACE! În imaginile de mai jos sunt reprezentați patru lideri ai unor state care au participat la Primul Război Mondial. Identifică, cu ajutorul internetului, cum se numesc respectivele țări. Imaginează-ți că le trimiți câte o scrisoare, cu un conținut similar, prin care încerci să-i convingi să încheie pacea. Ce argumente ai folosi, având în vedere cât de distrugătoare s-au dovedit a fi armele folosite în acest război? Împărtășește-le colegilor ideile tale și adaugă scrisoarea la **PORTOFOLIUL**.

Fig 4. Nicolae al II-lea

Fig 5. Wilhelm al II-lea

Fig. 6. Franz Joseph

Fig. 7. George al V-lea

III. Citește textul de mai jos și răspunde, pe caiet, la cerințe.

- „Primul Război Mondial a fost un război defensiv de uzură, în care contingente întregi de tineri, sub comanda unor generali școliți în mentalitatea strategică a secolului al XIX-lea de a folosi forța fără reținere, erau secerăți de mitraliere.“
Mary Kaldor, *Războaie noi și vechi*
- Enumeră câteva caracteristici ale Primului Război Mondial care justifică expresia „...un război defensiv de uzură“.
  - Conform acestui text, generalii înțelegeau importanța și capacitatea noilor arme?
  - Cine crezi că poartă vina pentru numărul mare de victime, conform acestui text?

IDEI ESENȚIALE

- Revoluția Industrială a mecanizat războiul.
- Au apărut noi tipuri de arme și au fost folosite pe scară largă avionul, dirijabilul, submarinul, tancul și gazele toxice.
- Noile arme au fost responsabile de numărul mare de victime din timpul Primului Război Mondial.

VOCABULAR

obuzier – piesă de artilerie asemănătoare tunului, care lansează proiectile pe o traiectorie aproape verticală pentru a lovi ținte aflate în spatele unui obstacol

pachebot – navă de mari dimensiuni care transportă de regulă pasageri

zeppelin – vehicul aerian de mari dimensiuni, care plutește cu ajutorul unui gaz mai ușor decât aerul (hidrogen sau azot)

ȘTIAI CĂ...

...combatanții din Primul Război Mondial au încercat să distrugă tranșeele inamicului săpând tuneluri până sub acestea, pentru a le arunca în aer cu ajutorul unor mari cantități de explozibil?

...în Bătălia de la Beersheba (1917), cavaleria a jucat pentru ultima dată un rol crucial pe câmpul de luptă?

...la 22 septembrie 1914, submarinul german U-14 a scufundat în cursul unui singur atac trei crucișătoare britanice, Aboukir, Hogue și Cressy?

VIAȚA ÎN TRANȘEE ȘI „FRONTUL DE ACASĂ“

Tranșeele erau spații destinate protejării trupelor, sub forma unor șanțuri adânci captușite cu scânduri, dar fără un sistem propriu-zis de canalizare, ceea ce făcea ca apa și mizeria să se acumuleze în ele. Din loc în loc, existau **cazemat**, puncte de observație și **buncăre**. Condițiile de igienă erau precare, **latrinele** fiind parte integrantă a sistemului de tranșee. Dușurile erau rare, iar hainele erau impregnate cu mizerie. Necesitatea de a fi mereu în alertă era mai importantă decât confortul sau sănătatea soldaților. De aceea puricii, păduchii sau șobolanii erau o prezență constantă. Prin urmare, bolile afectau soldații la fel de mult ca și atacurile inamicului. Foarte răspândită era afecțiunea cunoscută sub numele de „picior de tranșee“, care apărea pe pielea membrelor inferioare expuse timp îndelungat la umezeală și frig.

Aprovizionarea cu hrană a ridicat mari probleme tuturor statelor implicate în război. Mii de soldați asigurau transportul alimentelor către cei aflați pe front. Mulți alții găteau pentru cei care luptau, însă, în ciuda acestor eforturi, hrana era insuficientă și de proastă calitate. Pe Frontul de Vest, de pildă, soldații britanici mâncau carne, pâine și biscuiți. Bucătăriile de campanie nu reușeau să furnizeze hrană caldă deoarece se aflau departe de front pentru a nu fi distruse de către artileria inamică.

Soldații înfruntau arșița verii și frigul iernii în tranșee, fiind mereu atenți ca inamicul să nu atace prin surprindere. Artileria lovea în permanență pentru a distruge tranșeele și a ucide soldații din ele. Între tranșee exista un spațiu presărat cu cratere, rețele de sârmă ghimpată și cadavre care nu au putut fi recuperate. **Lunetiștii** pândeau orice mișcare pentru a-i pune capăt cu un glonț bine țintit. Pe scurt, viața în tranșee era dominată de mizerie, boală, moarte și spaimă.

Nici cei rămași acasă nu o duceau cu mult mai bine. Hrana și bunurile de strictă necesitate erau raționalizate, iar femeile, adolescenții și bătrânii trebuiau să preia muncile bărbaților plecați pe front. Statul avea nevoie disperată și continuă de bani pentru a finanța mașina de război. Civiii erau încurajați să împrumute statul prin cumpărarea de obligațiuni de război și, mai ales, să se înroleze în armată. Există o frică teribilă de spioni și de trădători, care se puteau ascunde la tot pasul. La toate acestea se adăuga o propagandă care preamărea statul și păstra intactă încrederea în victoria finală, cu orice preț.

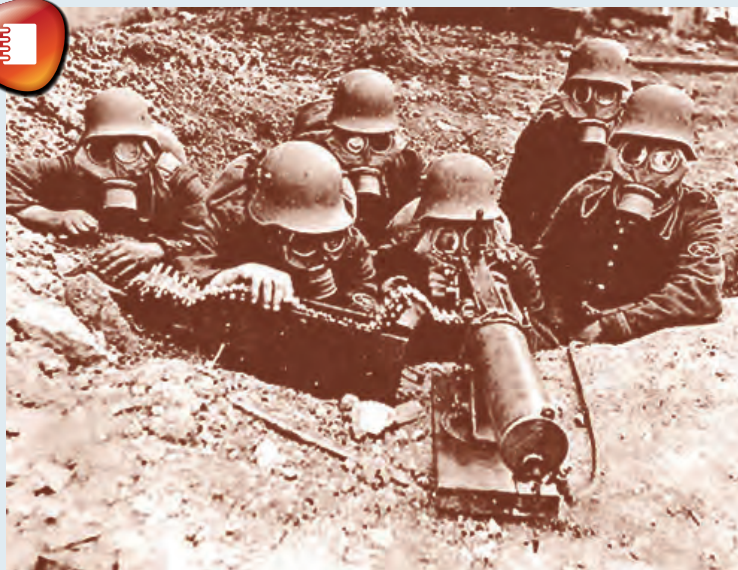

Fig. 1. Mitrailori cu măști de gaze

Fig. 2. Soldat român în timpul Bătăliei de la Mărășești

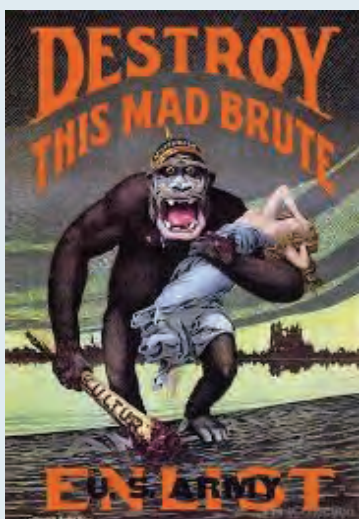

Fig. 3. Afiș propagandistic

I. Privește cu atenție imaginea alăturată și răspunde, pe caiet, la cerințe.

1. Caută on-line semnificația cuvântului *propagandă*.
2. Care este înțelesul mesajului afișului ce s-ar traduce prin: „Distruge această brută furioasă“?
3. Ce țară simbolizează această gorilă, cu cască militară și cu o bătă pe care scrie KULTUR (cultură)?
4. Ce stat crezi că sugerează femeia răpită, având în vedere faptul că afișul le cere privitorilor să se înroleze în armata SUA?
5. Imaginează-ți că ești un tânăr soldat. Ce sentimente îți stârnește un astfel de afiș propagandistic?

II. Citește textele de mai jos și răspunde, pe caiet, la cerințe.

- A. „Exploziile de obuze din jurul nostru încetează brusc. Bombardamentul continuă, dar e îndreptat acum asupra pozițiilor din spate; tranșeea noastră e liberă. Luăm grenadele de mână, le aruncăm în fața adăpostului și sărim afară. Focul concentric a încetat, dar avem în schimb îndărătul nostru foc de baraj. A început atacul.“

Erich Maria Remarque, *Nimic nou pe Frontul de Vest*

- B. „Pereții tranșeelor au fost teșiți și căpușiți cu lambriuri solide de lemn. De asemenea, au fost construite numeroase guri de apă, puțuri de scurgere și jgheaburi, așa că, treptat, am avut iarăși condiții suportabile. Deosebit de eficiente au fost puțurile de scurgere care erau săpate prin învelișul de argilă impermeabil și dirijau astfel scurgerea apei spre stratul de cretă permeabil.“

Ernst Jünger, *În furtuni de oțel*

1. Caută informații on-line despre cele două surse și stabilește care din ele este o operă de ficțiune și care o scriere memorialistică.
2. Descrie începerea unui atac pornit din tranșee, pe baza sursei A.
3. Descrie interiorul unei tranșee, folosind informațiile din ambele surse.
4. Cum au devenit condițiile de tranșee „suportabile“, conform informațiilor din sursa B?

Fig. 4. Soldați britanici în tranșee (Bătălia de pe Somme)

III. Stabilește valoarea de adevăr a următoarelor enunțuri.

1. Viața în tranșee era lipsită de probleme.	Adevărat sau Fals
2. „Picior de tranșee“ este o expresie care se referă la agilitatea soldatului.	Adevărat sau Fals
3. Hrana soldaților era insuficientă și de proastă calitate.	Adevărat sau Fals
4. În tranșee, pericolele pândeau la tot pasul.	Adevărat sau Fals
5. Cei rămași acasă aveau o viață îndestulată.	Adevărat sau Fals

ȘTIAI CĂ...

...Adolf Hitler a luptat în Primul Război Mondial pe Frontul de Vest, din 1914 până în 1918?

...Benito Mussolini, creatorul fascismului italian, a fost soldat în Primul Război Mondial, pe frontul din nordul Italiei?

IDEI ESENȚIALE

- Viața în tranșee era deosebit de grea.
- Soldații erau expuși pericolelor războiului, bolilor și intemperiilor.
- Hrana și igiena nu se bucurau de atenție din partea superiorilor.
- Nici viața din spatele frontului nu era cu mult mai bună.

VOCABULAR

cazemată – fortificație izolată realizată din pământ, lemn sau beton, pentru a feri de inamic o anumită armă (tun, mitralieră etc.)

buncăr – adăpost blindat folosit pentru protecția trupelor

latrină – closet fără canalizare

lunetist – soldat specializat în mânăuirea puștii cu lunetă

Fig. 5. Cavalerist britanic din Primul Război Mondial

Fig. 6. Artileriști germani din Primul Război Mondial

ROMÂNIA ȘI PRIMUL RĂZBOI MONDIAL

România a fost aliată cu Puterile Centrale încă din 1883. Această alianță a fost reînnoită până în 1913. Însă, în 1914, la debutul Primului Război Mondial, România a ales, la fel ca și Italia, calea neutralității. La 17 august 1916, după doi ani de neutralitate, prim-ministrul Ion I.C. Brătianu a semnat un tratat, în acord cu regele Ferdinand I (1914-1927), ca țara noastră să intre în război de partea Antantei pentru a-i elibera pe românii din Banat, Transilvania și Bucovina aflați sub ocupația austro-ungară. În cazul obținerii victoriei, alianța garanta că România urma să intre în posesia acestor teritorii. Mai presus de orice, România a ales Antanta fiindcă era tabăra care avea cele mai mari șanse să câștige prima conflagrație mondială.

Conform acestui tratat, la 27 august 1916, România a declarat război Austro-Ungariei, iar armata română a intrat în Ardeal obținând câteva succese locale. Din sud, dinspre Bulgaria, au atacat trupe bulgaro-turco-germane, care au provocat armatei române o înfrângere grea la Turtucaia. A urmat împingerea soldaților români din Transilvania pe vechea frontieră. Armatele dușmane au depășit rezistența românească de pe Defileul Jiului (noiembrie 1916) și au pătruns pe teritoriul României. În scurt timp, două treimi din teritoriul țării a ajuns sub ocupația Puterilor Centrale. Frontul s-a stabilizat pe linia dintre Carpații de Curbură și Dunăre, la porțile Moldovei.

Cu ajutorul misiunii militare franceze, comandată de generalul Henri Mathias Berthelot, armata română a renăscut din propria cenușă și a obținut victoriile importante ale Antantei din anul 1917, în bătăliile de la Mărăști, Mărășești și Oituz. **Revoluția Bolșevică** din Rusia (7 noiembrie 1917) avea să ducă la ieșirea țării din război. Izolată și cu efective militare reduse, România a fost obligată să încheie, cu Puterile Centrale, Pacea de la București (7 mai 1918), care nu s-a mai aplicat deoarece războiul avea să fie câștigat de Antanta, la 11 noiembrie 1918, implicit și de România, care făcea parte din coaliție. Astfel, în anul 1918 se creau condițiile favorabile pentru constituirea României Mari.

Fig. 1. Afîș propagandistic britanic despre intrarea României în război

Fig. 2. Regele Ferdinand I al României (1914-1927)

APLICAȚII

I. Citește textele de mai jos și răspunde, pe caiet, la cerințe.

- **A.** „Acum, o grindină de obuze aruncă în aer bulgări de pământ și sporesc fumul care se înalță încet, ca un zid mișcător, sfâșiat întruna de licăriri repezi și roșiatice. Proiectilele artileriei dușmane, îndreptate de observatorul din balon, cad cu precizie asupra tranșeelor noastre. Încerc să deosebesc și focuri de pușcă.”
George Topîrceanu, Despre Bătălia de la Turtucaia (1-6 septembrie 1916)
- **B.** „Dumnezeu ne-a ascultat; ieri-seară, Vânătorii de Munte au răzbit la Cireșoaia. Vrăjmașul se retrage. Soarele biruinței a răsărit peste noi. Bateria întâia să schimbe poziția, sus, la creastă! Telefonul zbârnâie de nerăbdare. Înainte!”
Gheorghe I. Brătianu, Despre Bătălia de la Oituz (8-22 august 1917)

1. Cine a câștigat bătălia despre care vorbește sursa A? Dar pe cea pomenită de sursa B?
2. Precizează cum era reglat tirul artileriei, conform sursei A.
3. Menționează cum se transmiteau ordinele, conform sursei B.
4. Compară cele două surse. Ce stare de spirit transmit acestea?

II. Completează următoarele enunțuri cu informația potrivită.

1. România a intrat în război în anul... de partea...
2. La conducerea României se afla regele...
3. În 1916, România a pierdut... din suprafața sa.
4. Misiunea militară franceză era condusă de...
5. În vara anului 1917, au fost obținute victoriile de la...

III. FIȘĂ BIOGRAFICĂ! În imaginile de mai jos sunt înfățișați patru generali români care s-au remarcat în Primul Război Mondial. Alege-l pe unul dintre ei și realizează o fișă pentru **PORTOFOLIU**, care să cuprindă câteva date biografice și faptele de arme din timpul războiului. Caută toate aceste detalii cu ajutorul internetului. Poți accesa următoarele site-uri: <https://www.historia.ro> și <http://enciclopediaromaniei.ro>.

Fig. 3. Ioan Dragalina

Fig. 4. Eremia Grigorescu

Fig. 5. Constantin Prezan

Fig. 6. Alexandru Averescu

Fig. 7. Artileriști români în Bătălia de la Mărăști

Fig. 8. Trupe române în Bătălia de la Mărășești

IDEI ESENȚIALE

- România a rămas neutră față de Primul Război Mondial în perioada 1914-1916.
- Țara noastră a intrat în război în august 1916 de partea Antantei.
- Armata română a suferit grele înfrângeri, dar și-a luat revanșa în luptele din 1917.
- Ieșirea Rusiei din război a provocat și ieșirea României din conflict (1918).
- Războiul a fost câștigat de aliații României, cu contribuția armatei române.

VOCABULAR

bolșevic – membru al grupării bolșevicilor (majoritate – lb. rusă) din Partidul Social Democrat al Muncii din Rusia, care îl susținea pe Lenin

ȘTIAI CĂ...

...Puterile Centrale au oferit României Basarabia pentru a o convinge să intre în război de partea lor?

...trupele germane au folosit gaze toxice și în luptele purtate împotriva armatei române?

Fig. 9. Mausoleul de la Mărășești, monument dedicat celor căzuți în Primul Război Mondial

TRATATELE DE PACE. NOUA HARTĂ A EUROPEI

CAUZE

Un război nu se poate încheia în mod oficial în lipsa unui tratat de pace. De aceea, după Primul Război Mondial s-au deschis, la Paris (18 ianuarie 1919), lucrările Conferinței de Pace la care au luat parte statele învinse, statele învingătoare, dar și cele neutre. Înfrângerea Puterilor Centrale a fost marcată prin organizarea Conferinței de Pace de la Paris, în anii 1919-1920.

FAPTE

În total, au fost semnate cinci tratate de pace: cu Germania (Versailles, 28 iunie 1919), cu Austria (Saint-Germain, 10 septembrie 1919), cu Bulgaria (Neuilly, 27 noiembrie 1919), cu Ungaria (Trianon, 4 iunie 1920) și cu Turcia (Sèvres, 10 august 1920). Totodată, a fost semnat **Pactul** care prevedea înființarea Societății Națiunilor, o organizație destinată menținerii păcii între popoare. Societatea Națiunilor a fost precursora Organizației Națiunilor Unite (ONU).

Tratatul cu Turcia nu s-a aplicat din cauza Războiului greco-turc (1919-1922) și al neacceptării acestuia de către regimul naționalist al lui Mustafa Kemal, ceea ce a impus semnarea unui nou tratat, la Lausanne, în 1923.

CONSECINȚE

Germania a pierdut întregul său imperiu colonial și a fost obligată să retrocedeze Franței Alsacia și Lorena. A fost nevoită, de asemenea, să cedeze teritorii și către Belgia, Danemarca, Polonia și Cehoslovacia. Unirea Germaniei cu Austria era interzisă (Art. 80). În plus, armata germană era limitată la 100 000 de soldați și nu putea deține anumite tipuri de armament. Despăgubirile de război pe care le datora au fost fixate la suma de 132 de miliarde de mărci germane.

Conferința de Pace de la Paris a consfințit apariția unor noi state pe harta Europei, precum Finlanda, Polonia, Cehoslovacia și Regatul Sârbo-Croato-Sloven (Iugoslavia din 1929), sau întregirea altora, precum România sau Italia. Însă s-a considerat că unele prevederi, în special cele ale tratatului cu Germania, au fost prea dure și au favorizat ascensiunea totalitarismului nazist și, implicit, izbucnirea celui de-al Doilea Război Mondial, văzut de către unii drept o continuare firească a Primului Război Mondial.

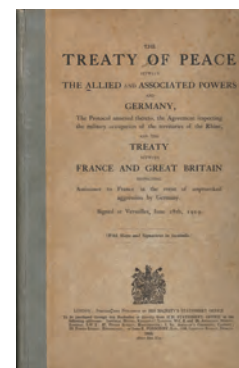

Fig. 1. Coperta Tratatului de la Versailles, versiunea în limba engleză

Fig. 2. Liderii celor patru state care au dominat Conferința de Pace de la Paris. De la stânga la dreapta: David Lloyd George (Marea Britanie), Vittorio Orlando (Italia), Georges Clemenceau (Franța) și Woodrow Wilson (SUA)

APLICAȚII

I. Privește harta de mai jos și răspunde, pe caiet, la cerințe.

Fig. 3. Harta Europei în anul 1922

1. Desenează, pe caiet, tabelul de mai jos și completează-l cu informația istorică potrivită.

State dispărute	State nou apărute	State care s-au menținut
...	...	...
...	...	...

2. Compară harta de mai sus cu o hartă contemporană a Europei, dintr-un atlas geografic sau istoric, și spune ce observi.
3. Precizează care a fost denumirea Regatului Sârbo-Croato-Sloven începând cu 1929.
4. Cărei țări îi aparținea regiunea Prusia de Est? Caută detalii on-line.

II. Citește textele de mai jos și răspunde cerințelor.

- **A.** „Art. 231: Guvernele aliate și asociate afirmă și Germania acceptă responsabilitatea pentru toate pagubele și pierderile cauzate puterilor aliate și asociate și cetățenilor lor din cauza războiului impus lor prin agresiunea Germaniei și a aliaților săi.”

Din Tratatul de Pace de la Versailles (28 iunie 1919)

- B. „În 1919, pentru prima dată, Senatul (SUA) a respins un tratat de pace. Prin 39 de voturi împotriva și 55 pentru, în condițiile în care era nevoie de o majoritate de două treimi, Senatul nu și-a dat acordul pentru ratificarea Tratatului de Pace de la Versailles. (...) SUA nu au ratificat niciodată acest tratat și nu s-au alăturat Ligii Națiunilor.“

Despre Tratatul de Pace de la Versailles (din arhiva on-line a Senatului SUA)

1. Având în vedere cunoștințele din lecțiile anterioare, ești de acord cu conținutul articolului 231, care consideră Germania ca fiind singurul stat vinovat de izbucnirea războiului?
2. Cum apreciezi decizia SUA de a nu intra în Liga Națiunilor, apărută la inițiativa președintelui american, Woodrow Wilson?
3. Consideri că pacea impusă Germaniei a fost mult prea dură? Argumentează.
4. Crezi că decizia SUA de a se izola de Europa a reprezentat una dintre cauzele eșecului Societății Națiunilor?

ȘTIAI CĂ...

...pentru România, cel mai important tratat a fost cel cu Ungaria, fiindcă a recunoscut unirea cu Transilvania?

...din partea României, Tratatul de la Trianon a fost semnat de către Nicolae Titulescu și doctorul Ion Cantacuzino?

IDEI ESENȚIALE

- La finalul Primului Război Mondial s-a organizat Conferința de Pace de la Paris (1919-1920).
- În cadrul acesteia au fost semnate cinci tratate de pace cu: Germania, Austria, Bulgaria, Ungaria și Turcia.
- Harta Europei a cunoscut modificări care au marcat dispariția unor state și apariția altora.
- S-a recunoscut pe plan internațional formarea României Mari.

VOCABULAR

pact – denumire folosită uneori pentru a desemna anumite tratate internaționale

Fig. 4. Semnarea Tratatului de Pace de la Versailles de către delegatul Germaniei, Johannes Bell, în Sala Oglinzilor

1. Completează, pe caiet, axa cronologică de mai jos, aşezând evenimentele date sub anul potrivit.

Asasinatul de la Sarajevo, Armistiţiul de la Compiègne, România declară război Austro-Ungariei, Tratatul de Pace de la Versailles, Constituirea Triplei Alianţe.

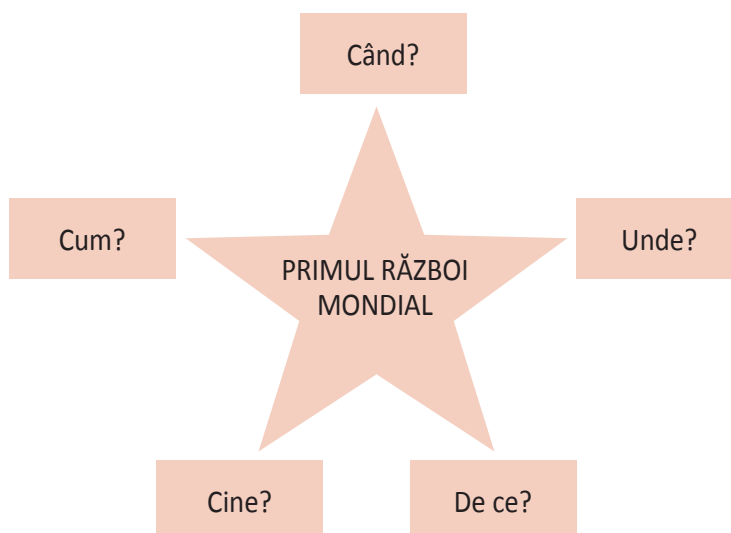
1882	28 iunie 1914	27 august 1916	11 noiembrie 1918	28 iunie 1919
...	...	...	...	...

2. **CAUZĂ-EFECT!** Istoria este o înlănţuire de evenimente, de cauze şi de efecte. Orice eveniment are una sau mai multe cauze, iar orice eveniment poate fi efectul unor cauze, dar şi cauză pentru alte evenimente. Având în vedere toate acestea, completează tabelul punând la locul potrivit informaţiile de mai jos.

Crearea Societăţii Naţiunilor, Serbia este considerată vinovată.

Şirul 1	Şirul 2
A. Franz Ferdinand este asasinat.	A. Armistiţiul de la Compiègne.
B.	B. Conferinţa de Pace de la Paris.
C. Austro-Ungaria declară război Serbiei.	C. ....

3. **Explozia stelară!** Completează, pe caiet, schema de mai jos.

4. La 18 ianuarie 1871, în Sala Oglinzilor din Palatul Versailles, a fost proclamat Imperiul German, după înfrângerea Franţei de către Prusia (1870-1871). Crezi că în mod întâmplător Conferinţa de Pace de la Paris a început la 18 ianuarie 1919? La fel de întâmplătoare a fost şi semnarea tratatului cu Germania în Sala Oglinzilor la 28 iunie 1919, aşa cum reiese din fig. 4 de la pagina 29? S-a încercat umilirea germanilor? Argumentează răspunsurile date.

I. Alege varianta corectă de răspuns.

- Antanta era alcătuită din:
  - Germania, Austro-Ungaria și Italia;
  - Franța, Rusia și Marea Britanie;
  - Germania, Italia și Marea Britanie.
- În al Doilea Război Balcanic, România a luptat împotriva:
  - Serbiei;
  - Bulgariei;
  - Ungariei.
- Italia a intrat în Primul Război Mondial în anul:
  - 1914;
  - 1915;
  - 1917.
- SUA au intrat în război de partea:
  - Puterilor Centrale;
  - Antantei;
  - Triplei Alianțe.
- Tratatul de Pace cu Ungaria a fost semnat la:
  - Trianon;
  - Versailles;
  - Sèvres.

Fig. 1. Soldați în Primul Război Mondial: german (stânga) și francez (dreapta)

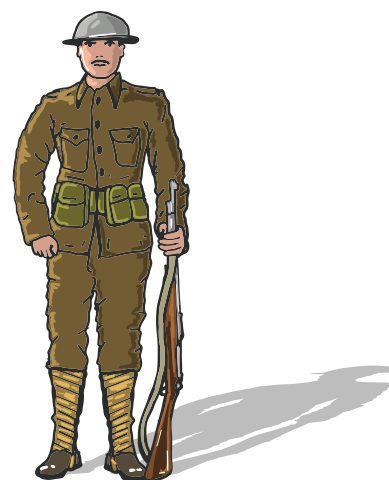

Fig. 2. Soldat american din Primul Război Mondial

II. Realizează corespondența corectă între cele două coloane.

A

- Alianța celor Trei Împărați
- Aliata Austro-Ungariei din 1883
- A încheiat pace cu Puterile Centrale în 1918
- Tratatul de Pace cu Austria
- A reapărut pe harta Europei după război

B

- Polonia
- Saint-Germain
- Rusia
- România
- Germania, Austro-Ungaria și Rusia

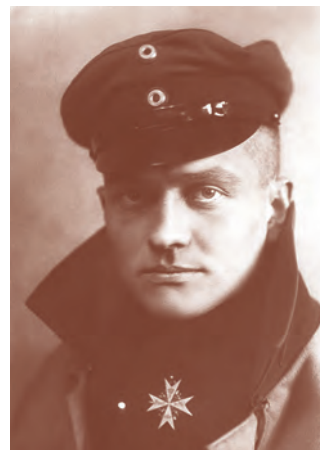
III. Stabilește valoarea de adevăr a enunțurilor de mai jos.

1. Imperiul Otoman a câștigat Primul Război Balcanic. Adevărat sau Fals
2. Viața în tranșee era minunată. Adevărat sau Fals
3. Germanii au folosit primii gazele toxice. Adevărat sau Fals
4. Cehoslovacia a apărut după Primul Război Mondial. Adevărat sau Fals
5. Ideea Societății Națiunilor a fost lansată de Woodrow Wilson. Adevărat sau Fals

IV. Studiază cu atenție fig. 1 și 2 de la pagina 31 și răspunde cerințelor.

1. Descrie echipamentul celor trei soldați.
2. Caută on-line semnificația termenului *camuflaj*.
3. Care dintre cele trei uniforme oferă cel mai bun camuflaj? Argumentează-ți răspunsul!
4. Care era rolul măștilor de gaze?

V. Recunoaște următoarele imagini.

Item	I	II	III	IV	V
Punctaj maxim	2 puncte (5 x 0,40)	2 puncte (5 x 0,40)	2 puncte (5 x 0,40)	1 punct (4 x 0,25)	2 puncte (4 x 0,50)
10 puncte	Se acordă un punct din oficiu				

Unitatea

**Perioada interbelică:
o lume în schimbare**

1. Viața cotidiană: organizarea orașelor și lumea rurală, invențiile și viața casnică, divertismentul, sănătatea oamenilor, cultura

Studiu de caz:

Femeia, în viața publică

Studiu de caz:

Cinematograful – artă și industrie

Studiu de caz:

Crize economice

2. Cetățean și stat în democrație și în totalitarism

Studiu de caz:

Un model democratic – SUA

Studiu de caz:

Comunismul. Nazismul

Recapitulare

Evaluare

VIAȚA COTIDIANĂ: ORGANIZAREA ORAȘELOR, LUMEA RURALĂ, INVENȚIILE ȘI VIAȚA CASNICĂ, DIVERTISMENTUL, SĂNĂTATEA OAMENILOR, CULTURA

Fig. 1. Afișul primului Campionat Mondial de Fotbal (Uruguay, 1930)

CAUZE

Războiul de abia încheiat a dărâmat piramida valorilor după care s-a ghidat civilizația occidentală până în 1914. Pacea a adus cu sine o muncă continuă pentru reconstrucție, pentru revenirea la normalitate. Cetățenii de rând au început să revendice o parte mai mare din prosperitatea generată de activitatea economică, iar vânzarea pe credit le-a permis să trăiască mai bine decât predecesorii lor. Publicitatea, sufletul comerțului, lăsa să se înțeleagă că fericirea înseamnă a cumpăra cât mai mult.

FAPTE

Organizarea orașelor și lumea rurală au trecut prin uriașe transformări. Satele, încremenite în valorile lor tradiționale, au început să fie abandonate tot mai mult în favoarea marilor orașe. Agricultori, șomeri ori imigranți au plecat spre zonele urbane atrași de slujbele și de oportunitățile oferite de acestea. Drept urmare, satele s-au depopulat, iar orașele s-au suprapopulat, ceea ce a dus la apariția unor noi cartiere muncitorești. În centrul orașelor se aflau clădirile administrative, sediile companiilor, băncilor, magazinele, restaurantele, cinematografele și parcurile.

Invențiile și viața casnică și-au dat mâna, oferind unei clase de mijloc aflate în plin avânt tot mai multe modalități de transformare a locuinței într-un loc în care utilul se îmbină cu plăcutul. Salariile mai mari și, mai ales, creditele oferite de bănci au adus în locuințe frigiderul, mașina de spălat, aspiratorul, telefonul, radioul (fig. 2), dar și televizorul, spre sfârșitul anilor '30. Automobilul a devenit, dintr-un lux, o necesitate pe care tot mai mulți și-o puteau satisface.

Fig. 2. Bărbat ascultând radioul alături de un câine

Fig. 3. Cântăreț de jazz, gen de muzică la modă după 1920

Bazele industriei automobiliste au fost puse de Henry Ford, care a deschis prima fabrică în 1903. Compania Ford a trecut testul timpului și este și astăzi una dintre cele mai profitabile din lume. Ford a scris istorie cu Modelul T (fig. 5) care s-a produs în peste 15 milioane de exemplare, fiind prima mașină cu adevărat pentru mase. În plus, Ford a revoluționat și producția în sine introducând fordismul: producerea standardizată, pe bandă a unor bunuri de larg consum.

Divertismul a devenit un fenomen de masă. Cinematografele au crescut ca număr pe măsură ce publicul a început să „consume” tot mai multe filme. În plus, sălile de spectacol, cluburile ori teatrele nu și-au pierdut forța de atracție, în condițiile în care sportul a ajuns să atragă atenția tot mai multor „fani”. Fotbalul, boxul, tenisul, golful țineau cu sufletul la gură spectatorii de pe margini sau din tribune, în timp ce Jocurile Olimpice încurajau spiritul de competiție, în limitele atitudinii de „fairplay” (joc cinstit – lb. engleză).

Sănătatea oamenilor a trecut în centrul preocupărilor. Alimentația, amenajarea locuinței, sistemul sanitar și condițiile de muncă au fost simțitor îmbunătățite, ceea ce a condus la o viață mai sănătoasă și, implicit, la prelungirea duratei de viață. Turismul a contribuit enorm la sănătatea oamenilor. Starea fizică bună s-a datorat practicării anumitor sporturi, în timp ce excursiile la mare sau la munte, precum și vizitele în stațiunile balneoclimaterice au contribuit la păstrarea unei vieți armonioase și de calitate.

Cultura a ținut pasul cu toate aceste transformări. Astfel, a apărut o cultură a maselor, o cultură pentru toți, nu doar pentru elite. Editurile, teatrele sau cinematografele au oferit producții culturale accesibile tuturor, atât în ceea ce privește adresabilitatea, cât și subiectele tratate. Muzica, difuzată de radiouri, s-a dovedit cel mai mult dispusă să fie pe placul publicului larg.

CONSECINȚE

Viața cotidiană s-a schimbat atât de mult încât societatea, care era compusă de obicei din două mari categorii sociale, bogați și săraci, a pornit cu hotărâre spre crearea unei clase de mijloc ce avea tendința de a deveni cea mai numeroasă categorie socială. Membrii acesteia pretindeau un rol hotărâtor nu numai în economie, ci și în politică, aspect care a dus la răspândirea și întărirea democrației.

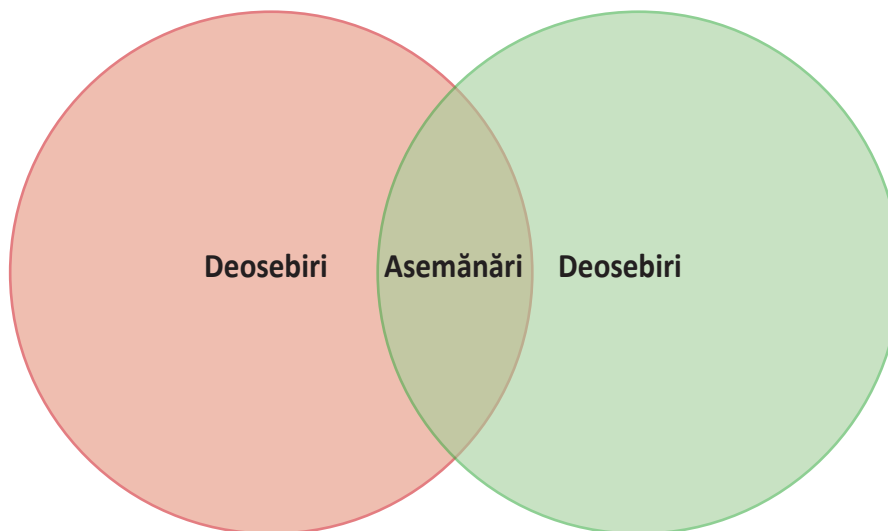
Fig. 4. Empire State Building, cel mai înalt zgârie-nori din New York, în perioada 1931-1972, simbol al unui nou oraș care aspiră spre înălțimi

Fig. 5. Automobilul Ford Model T, fabricat în perioada 1908-1927, primul produs de acest fel accesibil tuturor

APLICAȚII

I. Folosește **diagrama Venn** pentru a compara lumea urbană și cea rurală în perioada interbelică (1918-1939). Utilizează cunoștințele oferite de lecție, dar și pe cele de pe internet.

II. INTERVIU! Jocurile Olimpice din anul 1936 s-au desfășurat la Berlin, în inima Germaniei Naziste, care dorea să scoată în evidență superioritatea așa-zisei „rase ariene”. Însă atletul afro-american Jesse Owens a câștigat patru medalii de aur sub privirile lui Adolf Hitler și ale unui public numeros, dovedind un adevăr incontestabil: că oamenii sunt minunați indiferent de rasă, naționalitate, credință, avere sau sex. Imaginează-ți că ești unul dintre jurnaliștii care relatează evenimentele din cadrul acestor jocuri olimpice și că ai șansa de a-i lua un interviu lui Jesse Owens. Ce întrebări i-ai adresa? Ce crezi că ar răspunde? Aduă interviul la **PORTOFOLIULUI**.

Fig. 6. Jesse Owens (1913-1980), la startul probei de 200 m din cadrul Jocurilor Olimpice de la Berlin (1936)

ȘTIAI CĂ...

...prima emisie radiofonică din România a avut loc în 1928?

...primul Campionat Mondial de Fotbal s-a desfășurat în 1930, în Uruguay?

IDEI ESENȚIALE

- Primul Război Mondial a transformat radical mentalitățile.
- Cetățenii de pretutindeni au militat pentru mai multe drepturi și o viață mai bună.
- Au apărut noi modalități de petrecere a timpului liber.
- S-au impus cultura maselor și **consumerismul**.

VOCABULAR

consumerism – principiu economic ce încurajează cumpărarea de bunuri și servicii

FEMEIA, ÎN VIAȚA PUBLICĂ

Marginalizate în societate până în secolul al XVIII-lea, femeile au început să joace un rol tot mai important în viața publică, fie că vorbim despre politică, știință, artă etc. La începutul secolului al XX-lea, potențialul creator feminin a ajuns o evidență și grație realizărilor chimistei franceze de origine poloneză Marie Curie (1867-1934). Împreună cu soțul său, Pierre Curie (fig. 1), aceasta a descoperit elementele radiu și poloniu și a diferențiat radiațiile alfa, beta și gamma. Munca le-a fost răsplătită în 1903, când au primit Premiul Nobel pentru Fizică alături de Henri Becquerel. În 1911, Marie Curie avea să primească pentru a doua oară Premiul Nobel, de această dată pentru Chimie, fiind prima persoană răsplătită cu două astfel de distincții.

Pe plan politic s-a impus „mișcarea sufragetelor” din Marea Britanie, condusă de Emmeline Pankhurst, care milita pentru drepturile politice ale femeilor – de a vota și de a candida la o funcție publică. Lupta **sufragetelor** a fost încununată de succes în 1918. De fapt, Primul Război Mondial a arătat rolul important pe care femeile l-au jucat în societate, fiindcă ele au preluat rolul economic al bărbaților plecați pe front, și nu numai.

Spiritul de aventură nu le era deloc străin femeilor, fapt demonstrat de realizările americancei Amelia Earhart, care, în 1928, a fost prima femeie care a traversat Atlanticul într-un avion, din postura de pasager. Această reușită a transformat-o într-o vedetă și i-a aprins dorința de face mai mult. În 1932, a devenit prima femeie care a traversat Atlanticul pe cont propriu. Din păcate, Amelia Earhart a dispărut în anul 1937, în timp ce încerca să facă un ocol al Pământului cu avionul.

Arta a fost zona în care femeile s-au afirmat cel mai mult. Cântăreața, dansatoarea și actrița franceză de origine americană Josephine Baker (1906-1975) a devenit o stea în Europa și a luptat din răspuțeri împotriva rasismului. Actrița suedeză Greta Garbo (1905-1990) a cunoscut succesul în SUA prin intermediul cinematografului, fiind, poate, primul star feminin de renume mondial. Virginia Woolf (1882-1941), în schimb, s-a afirmat în literatură cu romane precum *Spre far* sau *Orlando*.

Nici pictura nu a rămas un domeniu străin femeilor, după cum ne demonstrează viața și activitatea Friedei Kahlo (fig. 2). Ea a pictat, în special, autoportrete într-un stil suprarealist, fapt ce i-a adus aprecierile criticilor de pretutindeni.

Așadar, după Primul Război Mondial, viața publică a devenit un spațiu de afirmare a femeilor, care au dovedit odată pentru totdeauna că sunt egale cu bărbații în toate privințele.

Fig. 1. Soții Pierre și Marie Curie, laureați ai Premiului Nobel

Fig. 2. Portret al pictoriței de origine mexicană Frida Kahlo

Fig. 3. Greta Garbo, star al cinematografiei interbelice

Fig. 4. Agatha Christie, portret simbolic care face referire la romanul *Crima din Orient Express*

APLICAȚII

I. PROIECT! Împărțiți în grupe de câte 4-6 elevi, realizați o prezentare PowerPoint sau Prezi, cu titlul „Josephine Baker, luptătoare împotriva rasismului“, pornind de la aspectele de mai jos.

1. Era o artistă de culoare.
  2. Nu s-a putut afirma în SUA din cauza mișcării rasiste.
  3. Rasismul a determinat-o să renunțe la cetățenia americană, în favoarea celei franceze, în 1937.
  4. În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, a colaborat cu Rezistența franceză împotriva naziștilor.
  5. După război a fost decorată de statul francez.
  6. S-a implicat în lupta afro-americanilor pentru obținerea drepturilor civile.
- Puteți căuta mai multe informații on-line.

II. INTERVIU! Scriitoarea engleză Agatha Christie (1890-1976) este, după toate indiciile, cel mai bine vândut autor din istoria literaturii. A scris peste 80 de romane, majoritatea polițiste, între care se remarcă *Crima din Orient Express* (1934). Imaginează-ți că ești un jurnalist și ai șansa să-i iei un interviu, adresându-i următoarele întrebări.

1. Cum ați devenit scriitoare?
  2. Cum v-a afectat faima viața?
  3. De care dintre romanele dumneavoastră sunteți cel mai atașată?
  4. Dar dintre personaje?
  5. De ce ați ales să scrieți romane polițiste?
  6. Ce sfaturi aveți pentru tinerele care aspiră la o carieră de scriitor?
- Cum crezi că va răspunde? Documentează-te cu ajutorul internetului.

ȘTIAI CĂ...

...Smaranda Brăescu (1897-1948) a fost prima femeie din România care a obținut brevetul de parașutist și a devenit campioană mondială în 1932 cu un salt de la o înălțime de 7 200 m?

...Eliza Leonida Zamfirescu (1887-1973) este considerată prima femeie inginer din lume, însă și-a terminat studiile la Berlin din cauza prejudecăților din România?

Fig. 5. Sufragetă britanică (cca 1910)

IDEI ESENȚIALE

- Războiul a adus femeile în prim-planul vieții economice și sociale.
- În multe țări, femeile au primit drepturi politice.
- Tot mai multe femei s-au evidențiat în mediul științific și artistic.
- Femeile s-au impus chiar și în aeronautică.

VOCABULAR

sufragete – activiste pentru drepturile femeilor, din Marea Britanie, din a doua jumătate a secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea

CINEMATOGRAFUL – ARTĂ ȘI INDUSTRIE

Cinematograful a fost inventat în 1895 de frații Louis și Auguste Lumière. Pentru ei, acesta era doar o nouă distracție de bălci și nu și-au imaginat ce amploare va lua și cât de mult va influența secolul al XX-lea.

Unul dintre primele filme realizate a fost *Stropitorul stropit*. Dar, în scurt timp, au apărut și capodopere precum *Marele jaf al trenului* (1901), de E.S. Porter, primul western din istoria cinematografului, și *Călătorie pe Lună* (1902), de Georges Méliès. Însă primul film care s-a bucurat de un succes răsunător a fost *Nașterea unei națiuni* (1915), regizat de David Wark Griffith. Acest regizor american a înțeles și a inovat tehnica de filmare contribuind decisiv la dezvoltarea artei cinematografice.

În perioada interbelică (1918-1939), filmul a devenit distracția favorită a populației, iar marile orașe, și nu numai, s-au umplut de cinematografe. Premierile au ajuns să atragă un număr record de spectatori. Astfel, au apărut și vedetele cinematografului, fiindcă actorii au ajuns să fie apreciați de publicul larg. Printre aceștia s-a numărat și Charlie Chaplin (1889-1977), un actor de origine britanică care a cunoscut succesul în SUA. Cele mai cunoscute filme în care a jucat au fost: *Goana după aur* (1925), *Timpuri noi* (1936) și *Marele dictator* (1940).

Chiar și regimurile totalitare au înțeles importanța cinematografului, pe care au folosit-o în scopuri propagandistice. De pildă, regizorul sovietic S.M. Eisenstein a realizat, în 1925, *Crucișătorul Potemkin*, o peliculă dedicată glorificării luptei pentru libertate a poporului rus. Echipajul de pe Potemkin a refuzat să mai asculte ordinele țarului, iar flota trimisă împotriva lui s-a solidarizat cu revoluția de pe crucișător, așa cum poporul rus s-a unit împotriva țarismului, în 1917. Deci un film de **propagandă**, dar realizat cu mult profesionalism.

Pericolele totalitarismului sunt înfățișate în filmul S.F. *Metropolis*, lansat în 1927 și regizat de Fritz Lang. În acest fel, filmul, a șaptea artă, a ajuns dintr-o activitate recreativă una educativă, care impune idei și trage semnale de alarmă. Însă cinematografia și-a depășit repede statutul de artă, devenind o industrie la scară globală, una de o importanță majoră chiar și în zilele noastre.

Fig. 1-3. Charlie Chaplin, un star al cinematografului internațional

Fig. 5. Statueta Oscar este cel mai râvnit premiu din industria cinematografică

APLICAȚII

I. ESEU! Împărțiți în grupe de 4-6 elevi, vizionați unul dintre următoarele filme: *Crucișătorul Potemkin*, *Metropolis*, *Fructele Mâniei*, *Pe aripile vântului* sau *Marele dictator*. Stabiliți prin vot pelicula pe care s-o urmăriți. După vizionare, fiecare membru al grupei va realiza un microeseu în care să nareze și să evalueze filmul vizionat. În urma unei dezbateri, realizați un eseu care să cuprindă cele mai valoroase părți ale microeseurilor individuale. Prezentați clasei propria realizare. Apoi adăugați eseu la **PORTOFOLIULUI**.

II. Concurs de scenarii! Împărțiți în grupe de 4-6 elevi, realizați un scenariu de film după planul de idei de mai jos.

1. Stabiliți intriga.
2. Stabiliți personajele.
3. Definiți personajul pozitiv și pe cel negativ.
4. Dozați suspansul.
5. Realizați o listă cu actorii contemporani care ar trebui să joace în film.
6. Precizați cărui public ar trebui să i se adreseze filmul.
7. Estimați un buget aproximativ pentru filmul vostru.
8. Desenați un afiș de promovare.

La final, prezentați clasei rezultatele muncii voastre. Votați cel mai bun scenariu.

Fig. 4. King Kong, personaj legendar creat de cinematografia americană, în 1933

ȘTIAI CĂ...

...în 1927, au apărut primele filme cu sonor, iar primul film color de succes a fost *Pe aripile vântului* (1940)?

...renumitele Premii Oscar au fost decernate începând cu 1929, iar cel mai vechi festival de cinematografie este cel de la Veneția, care a debutat în 1932?

IDEI ESENȚIALE

- Cinematograful a devenit modalitatea favorită de petrecere a timpului pentru tot mai mulți oameni.
- SUA au transformat cinematografia într-o industrie.
- Treptat, au apărut filmele cu sonor și cele color.
- Unii dintre actori s-au remarcat prin popularitatea de care s-au bucurat în rândul spectatorilor.

VOCABULAR

propagandă – totalitatea acțiunilor realizate în vederea impunerii unor idei politice sau religioase

CRIZE ECONOMICE

Primul Război Mondial a avut efecte devastatoare asupra economiei, în special asupra celei europene. În aceste condiții, SUA, care nu au cunoscut ororile războiului pe propriul teritoriu, au devenit, la sfârșitul **conflagrației**, prima putere economică a lumii.

Din punct de vedere economic, anii **perioadei interbelice** sunt împărțiți în patru etape: 1. refacere (1918-1923); 2. creștere economică (1923-1929); 3. Marea Criză Economică (1929-1933); 4. refacere postcriză (1933-1939).

Marea Criză Economică a afectat economia mondială în perioada 1929-1933. S-a declanșat în SUA și a fost generată de problemele sistemului bancar american și de neîncrederea investitorilor în oportunitățile momentului. Criza a început în „Joi neagră” (24 octombrie 1929), cu prăbușirea Bursei din New York, ca urmare a vânzării unui număr mult prea mare de acțiuni, pentru care nu s-au găsit cumpărători. A urmat „Marșea neagră” (29 octombrie 1929), când Bursa s-a prăbușit. Marea Depresiune, așa cum este cunoscută în istoria Americii, a devenit în scurt timp o criză economică ce s-a manifestat la nivel mondial. Singura țară care nu a fost afectată în mod direct a fost URSS, datorită sistemului economic comunist centralizat.

După 1929, criza a fost agravată de trecerea guvernelor lumii la politica bugetului echilibrat. Acestea au refuzat să cheltuiască mai mult decât obțineau din taxe și impozite, ceea ce a dus la scăderea comerțului internațional, în condițiile în care băncile nu mai erau în stare să crediteze economia. Acestui aspect i s-a adăugat și protecționismul promovat de SUA prin Legea Smoot-Hawley (1930), care a crescut taxele vamale de la 37% la 48 %, dar fără să cauzeze un război vamal masiv, conform economistului Ha-Joon Chang.

Au fost lovite de criză, în mod special, Germania și SUA. În Germania, dificultățile economice au favorizat ascensiunea la putere a nazismului. În SUA, începând cu 1933, economia a început să-și revină grație programului de reforme propus de președintele Franklin D. Roosevelt, cunoscut sub numele de „New Deal” (Noua Înțelegere – lb. engleză). În fapt, președintele SUA a sporit implicarea statului în viața economică, conform principiilor **neoliberalismului**.

Însănătoșirea economiei americane a fost însoțită de o revenire economică la nivel global. Trebuie subliniat faptul că avansul economic dintre anii 1933-1939 a fost încurajat și de marile comenzi de armament pe care guvernele lumii le-au făcut, fiindcă norii unui nou război mondial pluteau amenințător la orizont.

APLICAȚII

I. În 1939, John Steinbeck, unul dintre cei mai importanți romancieri americani ai secolului al XX-lea, a publicat volumul intitulat *The Grapes of Wrath* (*Frucele mâniei* – lb. engleză), care vorbește tocmai despre anii Marii Depresiuni Economice. Acest roman a fost ecranizat în 1940. Propune „Clubului cinefililor” din școala ta vizionarea acestei pelicule, după care răspunde la cerințele de mai jos.

1. Care este personajul principal al filmului?
2. Cum a afectat criza viața oamenilor simpli?
3. Cine a avut de câștigat de pe urma crizei?
4. Reprezintă filmul o imagine verosimilă a societății americane lovite de criză?

Fig. 1. Șomeri în timpul Marii Crize Economice

Fig. 2. Afișul de prezentare a filmului *Frucele mâniei* (1940)

II. Citește textele de mai jos și răspunde, pe caiet, la cerințe.

- A.** „Este de ajuns să pomenim crizele comerciale, care, prin repetarea lor periodică, pun tot mai amenințător sub semnul întrebării existența întregii societăți burgheze. În timpul crizelor comerciale este distrusă regulat o mare parte nu numai a produselor create, ci și a forțelor de producție existente. În timpul crizelor izbucnește o epidemie socială, care ar fi părut o absurditate în toate epocile anterioare, epidemia supraproducției.”

Karl Marx și Friedrich Engels, *Manifestul Partidului Comunist* (1848)

- B.** „Capitalismul este convingerea de nestrămutat că omul cel mai rău va comite cele mai rele fapte întru folosul tuturor.”

John Maynard Keynes – economist britanic, teoretician al neoliberalismului

Fig. 3. Protest al șomerilor din Chicago (31 octombrie 1932)

1. Cum sunt crizele comerciale, conform sursei A? Ce distrug ele? Ce produc ele?

2. Având în vedere că sistemul economic capitalist pune în valoare instinctele naturale ale omului, cum interpretezi sursa B? Care crezi că sunt acele instincte?

3. Pe baza informațiilor acumulate în anul școlar anterior la orele de istorie, definește *burghezia*. Cum a apărut ea?

4. Pornind de la cele două surse, pe ce crezi că se bazează superioritatea capitalismului față de comunism?

ȘTIAI CĂ...

...în Europa, Criza Economică a ajuns de abia în 1931, dar s-a încheiat ceva mai târziu?

...în 1932, anul în care criza a atins apogeul, în țările industrializate existau peste 40 de milioane de șomeri?

IDEI ESENȚIALE

- Perioada care a urmat Primului Război Mondial s-a caracterizat printr-o refacere economică.
- În 1929, în SUA a izbucnit Marea Criză Economică.
- Criza s-a încheiat datorită măsurilor luate de președintele american F.D. Roosevelt.
- Efectele crizei s-au resimțit, într-o măsură mai mare sau mai mică, pe aproape întreaga planetă.

VOCABULAR

conflagrație – război de mari proporții la care participă multe state

neoliberalism – curent de gândire care susține intervenția limitată a statului în economie pentru a evita eventualele crize

perioadă interbelică – perioadă cuprinsă între cele două războaie mondiale (1918-1939)

recesiune economică – declin al activității economice

CETĂȚEAN ȘI STAT ÎN DEMOCRAȚIE ȘI ÎN TOTALITARISM

CAUZE

Imensele pierderi umane și materiale, privațiunile, dificultățile economice, dar și tulburările politice au avut un impact negativ asupra Europei. Astfel, popoarele au fost profund dezamăgite de marile sacrificii pe care au trebuit să le facă, iar roadele victoriei, ca și amărăciunea înfrângerii au fost la fel de greu resimțite de popoarele implicate în imensul carnaj numit Primul Război Mondial. În Rusia Sovietică, Germania, Bulgaria sau Ungaria mocneau resentimentele și dorința de revanșă, în timp ce Japonia și Italia erau complet nemulțumite de ceea ce obținuseră. Pe celălalt mal al Atlanticului, SUA s-au izolat convinge că nu trebuie să se mai amestece în problemele lumii, altfel decât economic. Și tocmai de aici a pornit Marea Criză Economică dintre anii 1929-1933, care a bulversat finanțele mondiale și le-a permis populiștilor și demagogilor să acceadă la putere în multe state.

FAPTE

În țări cu tradiții democratice solide precum SUA, Marea Britanie, Franța sau Elveția, democrația a continuat să se dezvolte. Femeile au primit dreptul de a vota și de a fi alese, ceea ce a făcut ca întregul popor să fie implicat în luarea deciziilor, în acord total cu ceea ce înseamnă noțiunea de democrație, puterea poporului. Cetățenii își alegeau reprezentanții la intervale de timp bine stabilite, pe care îi controlau și îi criticau prin intermediul presei libere și a libertății de exprimare. Războiul i-a făcut pe mulți indivizi să conștientizeze importanța votului lor și să nu mai permită implicarea într-un nou război de amploare. Astfel, lucrările Parlamentului, centrul vieții politice democratice, au intrat tot mai mult în atenția populației.

Fig. 1. Panait Istrati, scriitor român care a condamnat comunismul în lucrarea *Sposedanie pentru învinși*

Fig. 2. Londra, sediul Parlamentului britanic

Fig. 3. Mussolini și Hitler, la München (18 iunie 1940)

Dictatura este un regim politic în care toată puterea aparține unei persoane sau unui grup restrâns de persoane. Dictatura totalitară a apărut după Primul Război Mondial, iar numele său provine de la faptul că liderii politici doreau să aibă un control total asupra întregii societăți. Altfel spus, voiau să controleze inclusiv viața privată sau chiar gândurile cetățenilor. Nimic nu trebuia lăsat la voia întâmplării. Dictaturile totalitare s-au întemeiat pe trei **ideologii**: comunism, fascism și nazism.

Fig. 4. V.I. Ulianov, zis și Lenin, dictator al Rusiei bolșevice (1917-1922) și al URSS (1922-1924)

Primul stat totalitar numit Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste (1922) a fost creat de Lenin, în Rusia, pornind de la ideologia comunistă. În același an, Benito Mussolini, creatorul fascismului, a preluat puterea în Italia, iar la 30 ianuarie 1933, Adolf Hitler, cel care a pus bazele ideologiei naziste, a devenit cancelar al Germaniei. Nazismul era în esență o ideologie fascistă, dar căreia i s-au adăugat puternice accente rasiste. După cum spune o expresie celebră: „Toți naziștii sunt fasciști, dar nu toți fasciștii sunt naziști“.

CONSECINȚE

Perioada interbelică a fost, prin urmare, dominată de tensiunile dintre statele democratice și cele totalitare. Guvernele totalitare doreau să impună lumii întregi viziunea lor greșită asupra naturii relațiilor dintre oameni, fapt pentru care vedeau în război singura cale prin care puteau triumfa. Democrația era, în viziunea totalitarismului, dușmanul natural care trebuia distrus. În același timp, cetățenii care trăiau în state totalitare erau supuși unor chinuri inimaginabile, spre deosebire de cei din țările democratice, care se bucurau de drepturi, libertate și prosperitate.

Fig. 5. Palatul Națiunilor (Geneva, Elveția), sediu al Societății Națiunilor începând din 1929

APLICAȚII

I. DISCURS! Imaginează-ți că ești un politician aflat în campanie electorală. Scrie un discurs, pe care să-l adaugi la **PORTOFOLIUL**, prin care să-i convingi pe alegători că democrația este cel mai bun regim politic. Construiește-ți argumentația folosind și cunoștințele acumulate în orele de educație socială, pornind de la maximele de mai jos.

- „E preferabilă o democrație rea unei dictaturi bune.“
- „Democrația nu este cea mai bună formă de guvernământ cu putință, ci cea mai bună pe care o avem.“

II. Citește textele de mai jos și răspunde, pe caiet, la cerințe.

- **A.** „...și că guvernarea poporului, de către popor, pentru popor, nu va dispărea de pe fața Pământului.”
Abraham Lincoln, Din discursul de la Gettysburg (19 noiembrie 1863)
- **B.** „Nu ne interesează binele altora: ne interesează exclusiv PU-TE-REA. Nici bogăția, nici luxul, nici viața îndelungată, nici fericirea: puterea și-atât – puterea pură. (...) Puterea nu este un mijloc, puterea este un scop în sine. Nu instaurezi o dictatură ca să aperi o revoluție, ci revoluția o faci ca să instaurezi dictatura. Scopul persecuției este persecuția însăși. Scopul torturii este chiar tortura. Scopul puterii este puterea.”

George Orwell, *O mie nouă sute optzeci și patru*

1. Care din sursele de mai sus reprezintă o sursă istorică? Caută detalii on-line.
2. Menționează ce fel de regimuri descriu cele două surse.
3. Sintagma „...guvernarea poporului, de către popor, pentru popor...” este cea mai bună definiție pentru democrație? Poți propune o altă definiție?
4. Conform sursei B, un regim totalitar este preocupat de soarta poporului?

IDEI ESENȚIALE

- Perioada interbelică (1918-1939) a fost dominată de două categorii de state: democratice și totalitare.
- Statele democratice cu tradiție au sprijinit întărirea și răspândirea drepturilor omului.
- Statele totalitare au promovat crima și teroarea.
- Regimurile totalitare se întemeiau pe trei ideologii: comunism, fascism și nazism.

VOCABULAR

ideologie – totalitatea ideilor și a concepțiilor care alcătuiesc partea teoretică a unui curent de gândire

ȘTIAI CĂ...

...în România, votul universal (doar pentru bărbați) a fost introdus în 1918 și a fost exercitat pentru prima dată în 1919?
...femeile din România au primit dreptul de a vota prin Constituția din 1938?

Fig. 6. Defilare nazistă

Fig. 7. Mausoleul lui Lenin din Piața Roșie, Moscova

UN MODEL DEMOCRATIC – SUA

Democrația este un regim politic în care puterea aparține poporului care o exercită în mod direct (democrație directă) sau prin intermediul reprezentanților (democrație reprezentativă). În ultimele două secole, majoritatea regimurilor democratice au fost reprezentative. Democrația prezintă următoarele caracteristici: dreptul de a alege și de a fi ales (dreptul de a vota și de a candida), separarea puterilor în stat (legislativă, executivă și judecătorească), parlamentarism (Parlamentul este centrul unui regim democratic), pluripartidism (pe scena politică sunt mai multe partide politice), alternanța la guvernare, libertatea presei, dreptul la liberă exprimare și la liberă asociere.

SUA au fost o democrație de la constituire și până-n zilele noastre. Constituția din 1787 a împărțit cele trei puteri astfel: legislativă (Congresul, compus din Senat și Camera Reprezentanților), executivă (președintele, care este și șef al Guvernului) și judecătorească (instanțele de judecată). De-a lungul timpului, democrația americană s-a întărit. Războiul de Secesiune (1861-1865) a dus la abolirea sclaviei și la introducerea votului universal în 1870. În 1920, prin al 19-lea **Amendament** adăugat Constituției, femeile au primit dreptul de a vota.

În perioada interbelică, SUA au rămas o putere profund devotată principiilor democratice, chiar dacă în planul relațiilor internaționale au ales **izolaționismul**. Nu au ratificat Tratatul de Pace de la Versailles și nu au devenit membru în Societatea Națiunilor. Atașamentul față de valorile democratice este dovedit mai ales prin alternanța la guvernare. Între anii 1918 și 1939, la conducerea SUA s-au succedat următorii președinți: Woodrow Wilson (1913-1921), Warren Harding (1921-1923), Calvin Coolidge (1923-1929), Herbert Hoover (1929-1933) și Franklin Delano Roosevelt (1933-1945), cel din urmă fiind singurul președinte american care a deținut mai mult de două mandate.

Fig. 1. Woodrow Wilson
(al 28-lea președinte al SUA)

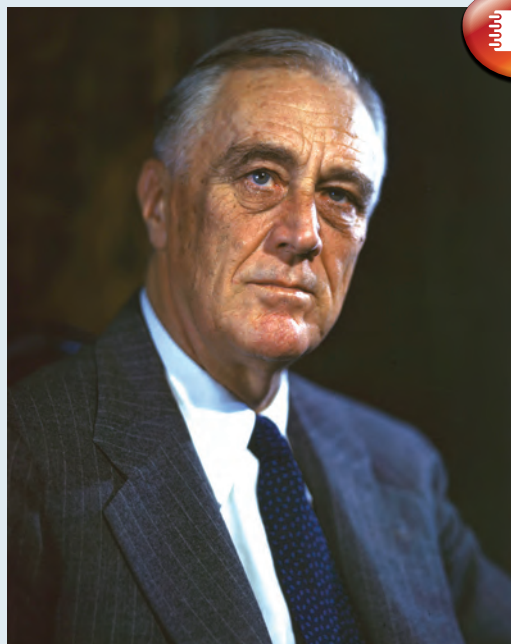

Fig. 2. Franklin Delano Roosevelt
(al 32-lea președinte al SUA)

APLICAȚII

I. România a redevenit un stat democratic după Revoluția din Decembrie 1989. Așadar, conform Constituției din 1991, modificată în 2003, în România se respectă principiul separării puterilor în stat.

Citește Constituția țării noastre, care poate fi găsită și on-line, și completează tabelul de mai jos cu informațiile potrivite. Nu uita să folosești și cunoștințele dobândite în orele de educație socială.

Puterea legislativă	Puterea executivă	Puterea judecătorească
...	...	...

Fig. 3. Parlamentul României

Fig. 4. Guvernul României

II. Citește textele de mai jos și răspunde, pe caiet, la cerințe.

- **A.** „Deci, mai întâi de toate, dați-mi voie să evidențiez ferma mea convingere că singurul lucru de care trebuie să ne fie frică este... însăși frica – nenumită, irațională, nejustificată, care paralizează eforturile necesare pentru a transforma retragerea în ofensivă. În fiecare oră de cumpănă a vieții noastre naționale, o conducere bazată pe sinceritate și vigoare s-a întâlnit cu înțelegerea și suportul popular, care este esențial pentru obținerea victoriei.”

F.D. Roosevelt, Din discursul inaugural (4 martie 1933)

- **B.** „Democrația este cea mai rea formă de guvernământ cu excepția tuturor celorlalte forme care au fost experimentate din timp în timp.”

Winston Churchill, Dintr-un discurs ținut în fața Camerei Comunelor (11 noiembrie 1947)

1. Menționează care este singurul lucru de care trebuie să ne temem, conform spuselor președintelui F.D. Roosevelt.
2. Cum putem interpreta corect afirmația lui Winston Churchill?
3. Precizează pe ce se bazează conducerea SUA.
4. Caută on-line mai multe informații despre Winston Churchill și F.D. Roosevelt. Ce reprezintă discursul inaugural? Ce este Camera Comunelor?

Fig. 5. Casa Albă, sediul președinției americane

ȘTIAI CĂ...

...în 1919, Congresul a interzis consumul de băuturi alcoolice pe teritoriul SUA (prohibiția), măsură care a fost anulată în 1933?

...Amendamentul 22 (1951) a interzis unui președinte american să dețină mai mult de două mandate, după precedentul creat de F.D. Roosevelt?

IDEI ESENȚIALE

- SUA au continuat să reprezinte o democrație autentică și în perioada interbelică.
- Marea Depresiune nu a amenințat existența instituțiilor democratice.
- Femeile au căpătat un cuvânt tot mai greu în politica americană.
- În SUA erau respectate drepturile și libertățile cetățenești.

VOCABULAR

amendament – modificare adusă unei legi sau unui tratat internațional

izolaționism – atitudinea unui stat care nu vrea să se implice prea mult în relațiile internaționale

COMUNISMUL. NAZISMUL

Ideologia comunistă a fost creată de filosoful german Karl Marx, în secolul al XIX-lea. Aceasta a identificat în proprietatea privată principala piedică în calea unei lumi drepte. Prin urmare, această formă de proprietate, relațiile sociale, religia, familia trebuiau regândite pentru ca toți oamenii să fie egali. Tot ceea ce indivizii puteau produce trebuia să fie pus la comun și împărțit în mod egal, de unde și numele de comunism.

Ideile sale au fost puse în practică în Rusia de către Vladimir Ilici Ulianov, zis și Lenin, care a contribuit și la dezvoltarea ideologiei comuniste. El a preluat puterea în urma Revoluției Bolșevice din 25 octombrie 1917. După un război civil desfășurat între anii 1918 și 1921, comuniștii au triumfat, fapt ce a dus la crearea, la 30 decembrie 1922, a Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste. În 1924, după moartea lui Lenin, la conducerea URSS a ajuns I.V. Stalin (fig. 1), care avea să se mențină la putere până în 1953.

Nazismul, în schimb, a fost creat după Primul Război Mondial, de către Adolf Hitler (fig. 3), în Germania. Hitler, fost caporal în armata germană, a resimțit pierderea războiului ca pe un șoc teribil, ceea ce l-a făcut să se implice în politică. În 1921, Hitler a ajuns șef al Partidului Național Socialist al Muncitorilor Germani (NSDAP – lb. germană), cunoscut și sub denumirea de Nazi. În lucrarea *Mein Kampf* (*Lupta mea* – lb. germană), Hitler și-a prezentat ideile: naționalismul radical, **rasismul** și **antisemitismul**, anticomunismul, **anticlericalismul**, precum și ideea că numai sub conducerea unei singure persoane, toate aceste obiective puteau fi atinse.

La 30 ianuarie 1933, președintele Hindenburg l-a numit pe Adolf Hitler **cancelar** al Germaniei. În scurt timp, Hitler și acoliții săi au distrus instituțiile democratice, transformând țara într-o dictatură totalitară. În 1934, după moartea președintelui Hindenburg, Hitler a cumulat funcția de cancelar și pe cea de președinte sub denumirea de **führer** (conducător – lb. germană).

Cu toate că nazismul și comunismul erau două ideologii foarte diferite, în practică, regimurile create pe baza acestora au fost extrem de asemănătoare. Printre elementele comune se numără: principiul liderului unic (statul era condus de o singură persoană), cultul personalității (poporul era forțat să-l venereze pe conducător), principiul partidului unic (pe scena politică se găsea un singur partid), **cenzura** presei, propaganda, teroarea (oponenții regimului erau suprimați).

Fig. 1. I.V. Stalin,
dictator al URSS (1924-1953)

Fig. 2. Benito Mussolini,
dictator al Italiei (1922-1943)

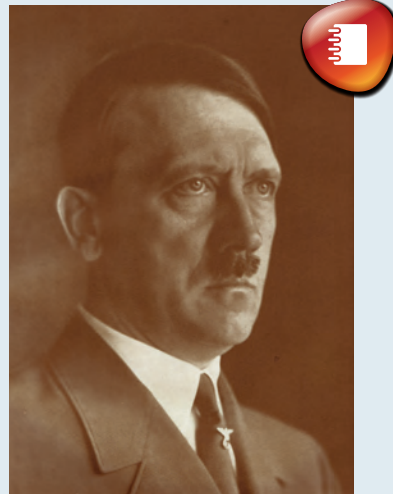

Fig. 3. Adolf Hitler,
dictator al Germaniei (1933-1945)

APLICAȚII

I. Studiază harta de mai jos și răspunde, pe caiet, la cerințe.

Fig. 4. Harta Europei în februarie 1938

1. Completează, pe caiet, tabelul de mai jos cu informația istorică potrivită. Folosește un atlas geografic sau hărțile din acest manual pentru a cunoaște țările democratice nenumite pe hartă.

Regimuri fasciste (verde)	Regimuri comuniste (roșu)	Regimuri autoritare (portocaliu)	Regimuri democratice (crem, albastru și maro)
...	...	...	...

2. În rândul țărilor cu regimuri autoritare, s-a strecurat o țară democratică. Nu-ți face griji, ți-am lăsat un indiciu, numele ei este scris greșit. Despre ce țară este vorba și cum se numește ea, de fapt?
3. Folosește internetul, sau alte hărți din acest manual, pentru a identifica orașul liber Danzig și Prusia de Est, numită și Prusia Orientală.

II. Citește textele de mai jos și răspunde, pe caiet, la cerințe.

- **A.** „Crimele nazismului au fost atât de mari și au devenit, la sfârșitul războiului, atât de universale vizibile, încât întreținerea pedagogică a memoriei lor joacă un rol incontestabil de util mult timp după ce generațiile care le-au comis au dispărut.“

François Furet, *Despre nazism*

- **B.** „În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, nu au existat două țări care s-au luptat mână-te de ideologii opuse, fiecare hotărâtă s-o extermine pe cealaltă, ci a fost vorba de o simplă prelungire a luptelor dintre marile puteri din Primul Război Mondial.“

Ernst Nolte, *Despre nazism și comunism*

1. Conform sursei A, de ce trebuie studiate de către elevi crimele regimului nazist?
2. Ce consideră autorul sursei B despre cele două războaie mondiale?
3. Conform sursei B, care a fost rolul ideologiei în declanșarea celui de-al Doilea Război Mondial? Ești de acord cu acest punct de vedere? Argumentează.
4. Care este rolul istoriei, potrivit sursei A?

ȘTIAI CĂ...

...Adolf Hitler a intenționat să devină pictor, însă eșecurile din acest domeniu l-au îndreptat spre o carieră politică?

...mama lui Iosif Vissarionovici Djușevili, zis și Stalin („Omul de oțel“), a dorit ca acesta să devină preot?

Fig. 5. Secera, ciocanul și steaua roșie, simboluri ale URSS

IDEI ESENȚIALE

- Comuniștii ruși au pus bazele Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste (URSS) în 1922.
- Fascismul a fost fondat în Italia de către Benito Mussolini.
- Nazismul este o variantă a fascismului și a fost creat de Adolf Hitler.
- Deși sunt ideologii diferite, regimurile comuniste și cele fasciste/naziste prezintă multe asemănări.

VOCABULAR

anticlericalism – ostilitate față de instituția Bisericii

antisemitism – atitudine agresivă, de ură nejustificată, față de evrei

cancelar – titlatură purtată de șeful guvernului în Germania și Austria

cenzură – supravegherea ziarelor, publicațiilor etc. pentru ca acestea să nu răspândească idei considerate primejdioase de către anumite autorități

rasism – teorie falsă ce susține inegalitatea raselor umane

1. Completează, pe caiet, axa cronologică de mai jos, aşezând evenimentele date sub anul potrivit.

Amelia Earhart traversează Atlanticul ca pasager, Marele Dictator, Joia Neagră, F.D. Roosevelt devine preşedinte al SUA, Adolf Hitler devine cancelar al Germaniei.

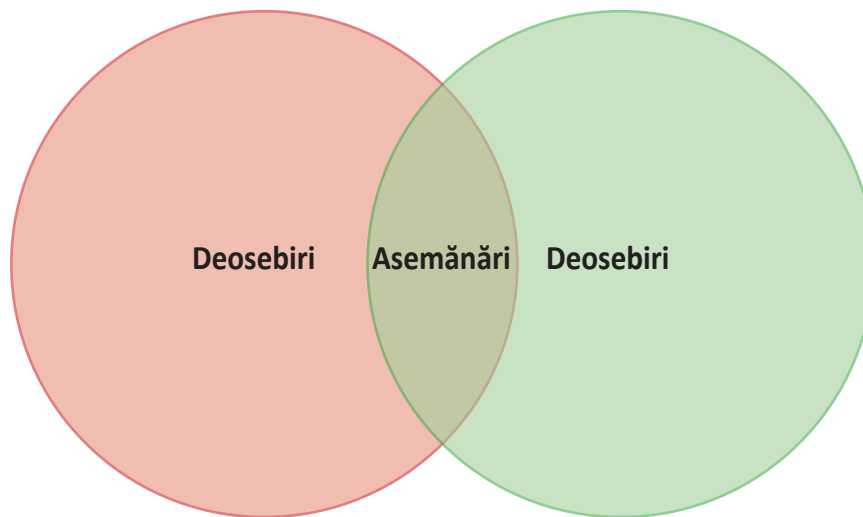
1928	24 octombrie 1929	1933	30 ianuarie 1933	1940
...	...	...	...	...

2. **CAUZĂ-EFECT!** Istoria este o înlănţuire de evenimente, de cauze şi de efecte. Orice eveniment are una sau mai multe cauze, iar orice eveniment poate fi efectul unor cauze, dar şi cauză pentru alte evenimente. Având în vedere toate acestea, completează tabelul de mai jos punând la locul potrivit informaţiile.

Alegerea preşedintelui F.D. Roosevelt, Crearea URSS în 1922.

Şirul 1	Şirul 2
A. Marea Criză Economică (1929-1933).	A. Revoluţia Bolşevică din Rusia (1917).
B.	B. Declanşarea războiului civil câştigat de bolşevici.
C. Punerea în practică a programului New Deal.	C. ....

3. Foloseşte diagrama Venn pentru a-i compara pe cei doi conducători al URSS, Stalin, şi al Germaniei, Hitler.

4. Citește următorul text și răspunde, pe caiet, la cerințe.

- „Noi, național-socialiștii, am găsit pentru stat o definiție foarte precisă, spunând că statul nu poate fi o organizație oarecare de oameni oarecare, ci el are un sens numai atunci când scopul său ultim este menținerea unei identități vii a poporului.”

Dintr-un discurs al lui Adolf Hitler din 1937

- Conform sursei de mai sus, Hitler prețuia individul sau poporul?
- Cum definea liderul nazist statul? Care era scopul acestuia?
- Numește un regim politic care, spre deosebire de național-socialiști, prețuiește drepturile și libertățile individuale.

I. Alege varianta corectă de răspuns.

- Atletul Jesse Owens s-a remarcat în cadrul Jocurilor Olimpice de la:
  - Berlin;
  - Londra;
  - Paris.
- Radiul a fost descoperit de:
  - Henri Becquerel;
  - Pierre și Marie Curie;
  - Nicolae Teclu.
- Charlie Chaplin a jucat în filmul:
  - Goana după aur*;
  - Crucișătorul Potemkin*;
  - Nașterea unei națiuni*.
- Benito Mussolini a devenit prim-ministru al Italiei în anul:
  - 1922;
  - 1933;
  - 1934.
- Ideologia nazistă a fost expusă în lucrarea:
  - Mein Kampf*;
  - Manifestul Partidului Comunist*;
  - Despre nazism*.

Fig. 1. Urnă americană destinată voturilor

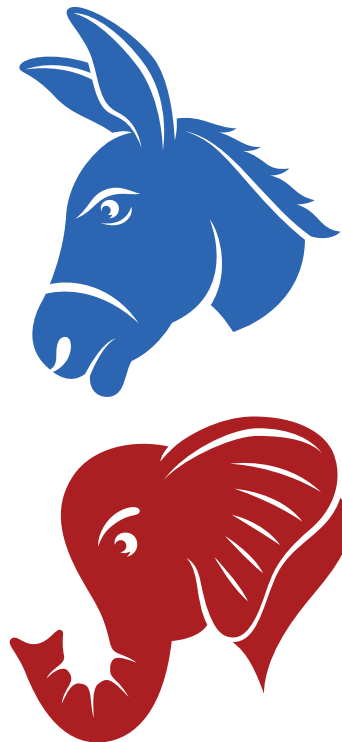

Fig. 2. Partidul Democrat (simbol – Măgarul) și Partidul Republican (simbol – Elefantul) domină viața politică americană de peste un secol

II. Realizează corespondența corectă între cele două coloane.

A

- Pluripartidism
- Cultul personalității
- Parlamentarism
- Teroare
- Alegeri libere

B

- Democrație
- Totalitarism
- Totalitarism
- Democrație
- Democrație

III. Stabilește valoarea de adevăr a enunțurilor de mai jos.

1. În perioada interbelică, s-a răspândit utilizarea radioului.	Adevărat sau Fals
2. Frida Kahlo a fost o celebră pictoriță germană.	Adevărat sau Fals
3. <i>Crucișătorul Potemkin</i> a fost un film realizat în Polonia.	Adevărat sau Fals
4. În SUA, femeile au primit dreptul de a vota în 1920.	Adevărat sau Fals
5. Stalin a fost dictatorul fascist al Italiei.	Adevărat sau Fals

IV. Studiază fig. 1 și 2 de la pagina 53 și răspunde cerințelor.

1. Ce drept democratic sugerează fig. 1?
2. Ce drept democratic sugerează fig. 2?
3. Într-o democrație, viața politică este dominată de un singur partid?
4. Într-o dictatură, există pluripartidism?

V. Recunoaște personalitățile din imaginile de mai jos.

Item	I	II	III	IV	V
Punctaj maxim	2 puncte (5 x 0,40)	2 puncte (5 x 0,40)	2 puncte (5 x 0,40)	1 punct (4 x 0,25)	2 puncte (4 x 0,50)
10 puncte	Se acordă un punct din oficiu				

1. Completează, pe caiet, axa cronologică de mai jos, așezând evenimentele date sub anul potrivit.
F.D. Roosevelt devine președinte al SUA, Mussolini devine prim-ministru al Italiei, Ieșirea Rusiei din Primul Război Mondial, Intrarea Italiei în Primul Război Mondial, Crearea Antantei.

1907	1915	1918	1922	1933
...	...	...	...	...

2. **CAUZĂ-EFECT!** Istoria este o înlănțuire de evenimente, de cauze și efecte. Orice eveniment are una sau mai multe cauze, iar orice eveniment poate fi efectul unor cauze, dar și cauză pentru alte evenimente. Având în vedere toate acestea, completează tabelul de mai jos punând la locul potrivit următoarele informații:
Al Doilea Război Balcanic, Apar măștile de gaze.

Șirul 1	Șirul 2
A. Primul Război Balcanic	A. Folosirea gazelor toxice
B.	B. Crește numărul victimelor
C. Tratatul de Pace de la București (1913)	C. ....

3. Citește textele de mai jos și răspunde cerințelor, pe caiet.
- A. „În cursul unei perioade de mai bine de 30 de ani, românii din monarhie nu numai că nu au văzut niciodată introducându-se o reformă de natură a le da măcar aparență de satisfacție, dar, din contră, au fost tratați ca o rasă inferioară și condamnați să sufere apăsarea unui element străin, care nu constituie decât o minoritate în mijlocul naționalităților deosebite din care se compune statul austro-ungar.“
 Din Declarația de război adresată de România Austro-Ungariei (27 august 1916)
  - B. „Peste grămezi de bagaje, femei și copii așteaptă soți și părinți, duși după bilete sau de-ale gurii și care nu mai vin. Alteleperate își caută copiii răătăciți prin mulțime. Copii nevârstnici îngroziți de hărmălaia mulțimii zbiară sau plâng pe îmfundate!“
 Constantin Constante, *Colindând prin Rusia Sovietică* – Despre atmosfera din Gara de Nord înaintea cuceririi Bucureștiului de către trupele Puterilor Centrale (dec. 1916)

- Care din cele două surse este oficială și care neoficială?
  - Care era situația românilor din Austro-Ungaria, potrivit sursei A?
  - Unde intenționau să se refugieze persoanele descrise în sursa B? Din calea cui fugeau?
  - Cum au fost tratați românii, conform sursei A?
4. Privește fig. 1 și răspunde cerințelor.
- Germania făcea parte din Puterile Centrale?
  - Cu cine era aliată România, dacă Bucureștiul a fost ocupat de germani?
  - Care a fost atitudinea civililor din figură? Dar a militarilor?

Fig. 1. Intrarea Armatei a IX-a germane în București (6 decembrie 1916)

I. Alege varianta corectă de răspuns.

1. Franz Ferdinand a fost asasinat la:
  - a. Sarajevo;
  - b. Belgrad;
  - c. Budapesta.
2. Submarinul este o navă militară care luptă:
  - a. sub apă;
  - b. la suprafața apei;
  - c. în aer.
3. Agatha Christie a fost:
  - a. chimist;
  - b. actor;
  - c. romancier.
4. Benito Mussolini a creat:
  - a. fascismul;
  - b. nazismul;
  - c. comunismul.
5. Stalin s-a aflat la conducerea:
  - a. Rusiei Sovietice;
  - b. Germaniei Naziste;
  - c. Italiei Fasciste.

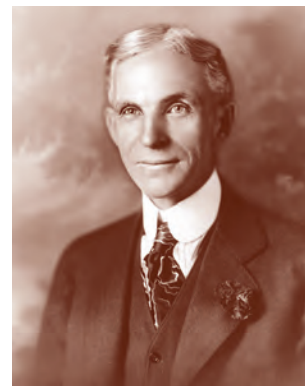

Fig. 1. Henry Ford, creator al fordismului

II. Realizează corespondența corectă dintre cele două coloane.

A

1. Amelia Earhart
2. Ferdinand I
3. Charlie Chaplin
4. Henry Ford
5. Lenin

B

- a. Revoluție
- b. Automobil
- c. Cinematografie
- d. Monarhie
- e. Aviație

Fig. 2. Amelia Earhart, pionier al aviației

III. Stabilește valoarea de adevăr a enunțurilor de mai jos.

1. Libertatea presei este o caracteristică a democrației.	Adevărat sau Fals
2. Parlamentarismul este specific totalitarismului.	Adevărat sau Fals
3. Cultul personalității este practicat în statele democratice.	Adevărat sau Fals
4. Totalitarismul funcționează pe principiul partidului unic.	Adevărat sau Fals
5. Într-un stat democratic, cetățenii sunt terorizați de autorități.	Adevărat sau Fals

Item	I	II	III
Punctaj maxim	3 puncte (5 × 0,60)	3 puncte (5 × 0,60)	3 puncte (5 × 0,60)
10 puncte	Se acordă un punct din oficiu.		

Unitatea

Lumea în război

1. Relațiile internaționale.
Agresiunea statelor totalitare

2. Al Doilea Război Mondial:
alianțe militare și fronturile
de luptă (1939-1945)

3. România și
al Doilea Război Mondial

4. Conferința de Pace

Studiu de caz:

Noile mijloace de distrugere
a oamenilor

Studiu de caz:

Viața pe front și
în frontul de acasă

Studiu de caz:

Holocaustul

Recapitulare

Evaluare

RELAȚIILE INTERNAȚIONALE. AGRESIUNEA STATELOR TOTALITARE

CAUZE

Relațiile internaționale din perioada interbelică au fost dominate de contradicțiile dintre statele revizioniste și cele antirevizioniste. În tabăra revizionistă se găseau acele țări nemulțumite de sistemul internațional impus prin Tratatul de Pace de la Paris semnat în 1919-1920. În cea antirevizionistă se aflau statele decise să susțină respectivul sistem, care le oferea o serie de avantaje (Marea Britanie, Franța, Belgia, Polonia, Cehoslovacia, România sau Iugoslavia).

Revizionismul a fost alimentat de tulburările politice, sociale și economice, precum și de dorința unor țări de a-și lua revanșa pentru înfrângerea suferită în 1918 (Rusia Sovietică, Germania, Ungaria, Bulgaria), ca și nemulțumirea altora față de avantajele minore oferite de victorie (Italia și Japonia). Dictaturile totalitare au promovat revizionismul prin intermediul unor acțiuni militare agresive, care, în cele din urmă, au dus la declanșarea celui de-al Doilea Război Mondial.

Fig. 1. Frank B. Kellogg, secretar de stat al SUA (1925-1929) și inițiator al Pactului Briand-Kellogg

FAPTE

Pentru a contracara revizionismul, puterile antirevizioniste au folosit în special instrumente diplomatice. În anii 1920-1921, Cehoslovacia, România și Regatul Sârbo-Croato-Sloven au pus bazele Micii Înțelegeri (Mica Antantă), iar în 1934 se constituia Înțelegera Balcanică la inițiativa României, Iugoslaviei, Greciei și Turciei. Mai mult, România s-a aliat și cu Polonia, în 1920.

În 1928, a fost semnat Pactul Briand-Kellogg, la care au aderat peste 60 de state, prin care războiul, ca modalitate de rezolvare a neînțelegerilor dintre state, era interzis. Astfel, blocul antirevizionist a acționat prin întărirea Societății Națiunilor, dar și prin adoptarea unei atitudini **conciliatoare**, în speranța că revizionismul va fi oprit printr-o serie de concesii, care nu au făcut altceva decât să încurajeze acțiunile militare.

În 1931, Japonia a ocupat provincia Manciuria, care aparținea Chinei, și a părăsit Societatea Națiunilor în semn de protest fiindcă aceasta a considerat-o țară agresoare. Venirea lui Hitler la putere în Germania (1933) a dus la încălcarea în mod repetat a Tratatului de la Versailles. Astfel a fost reintrodus serviciul militar obligatoriu (1935) și a fost remilitarizată Renania (1936), iar în 1938 a fost ocupată Austria (Anschluss-ul). Cu acordul Franței, Marii Britanii și a Italiei, Germania a pus stăpânire și pe Regiunea Sudetă, care aparținea Cehoslovaciei (1938), pentru ca, ulterior, în 1939, această țară să fie împărțită între Germania, Ungaria și Slovacia.

Japonia și-a continuat agresiunea împotriva Chinei începând cu 1937, în timp ce Italia a ocupat Etiopia (Abisinia) printr-un sângeros război purtat în perioada octombrie 1935 – mai 1936. În 1939, Italia, la ordinul lui Mussolini, a anexat Albania.

Fig. 2. Intrarea trupelor japoneze în Nanjing, China (decembrie 1937), a fost urmată de un masacru împotriva populației civile

CONSECINȚE

Agresiunile statelor totalitare și incapacitatea puterilor antirevizioniste de a le stăvili au dus la prăbușirea ideii de securitate colectivă, promovată prin intermediul Societății Națiunilor. Conciliatorismul le-a permis statelor revizioniste să-și stabilească obiective tot mai ambițioase, convinse că nimeni nu le va opri, în timp ce puterile antirevizioniste, precum România ori Iugoslavia, au început să se îndoiască de intențiile aliaților tradiționali.

APLICAȚII

I. Citește textele de mai jos și răspunde, pe caiet, la cerințe.

- **A.** „Eu, Haile Selassie I, împărat al Etiopiei, sunt aici astăzi să cer dreptate pentru poporul meu și ajutorul promis cu opt luni în urmă, când cincizeci de națiuni au afirmat că s-a comis o agresiune prin violarea legilor internaționale. Este un fapt fără precedent ca un șef de stat să se adreseze în persoană acestei adunări. Dar fără precedent este și faptul ca un popor să fie victima unei asemenea in justiții și asupra sa să planeze pericolul de a fi abandonat în ghearele agresorului.”

Din discursul lui Haile Selassie I, împărat al Etiopiei,
în fața Adunării Generale a Societății Națiunilor (30 iunie 1936)

- **B.** „Dacă repudierea unilaterală a tratatelor ar putea fi acceptată fără consecințe, acesta ar fi sfârșitul și securității colective, și al Societății Națiunilor. Am intrat într-o lume din care ne credeam ieșiți pentru totdeauna și care nu ar fi guvernată de forța dreptului, ci de dreptul forței.”

Nicolae Titulescu, Din discursul ținut în cadrul
Societății Națiunilor despre remilitarizarea Renaniei (1936)

1. Conform informațiilor conținute de această lecție, care este agresorul indicat de sursa A. Dar de sursa B?
2. Care este pericolul la care face referire împăratul Etiopiei? Dar Nicolae Titulescu?
3. Cum interpretezi afirmația „...nu ar fi guvernată de forța dreptului, ci de dreptul forței”?
4. Caută on-line mai multe informații despre Haile Selassie și Nicolae Titulescu.

Fig. 3. Nicolae Titulescu, proeminent diplomat român, susținător al ideii de securitate colectivă

Fig. 4. Haile Selassie I, împăratul Etiopiei (1930-1936, 1941-1974)

II. Identifică termenii istorici definiți mai jos.

1. Susținerea sistemului de la Versailles = ?
2. Opoziția față de sistemul de la Versailles = ?
3. Provincie ocupată de Japonia în 1931 = ?
4. Ocuparea Austriei de către Germania în 1938 = ?
5. Țară anexată de Italia în 1939 = ?

Fig. 5. Statele Înțelegerii Balcanice (cu portocaliu), în 1934

ȘTIAI CĂ...

...Nicolae Titulescu, un important diplomat român, a fost delegat permanent al României la Societatea Națiunilor, în intervalul 1920-1936, și a fost ales președinte al Adunării Generale a Societății Națiunilor în 1930 și 1931, fapt fără precedent?

- ...japonezii au creat în Manciuria un stat-marionetă, pe care l-au numit Manciukuo (1932), în fruntea căruia l-au instalat pe Puyi (1934-1945), ultimul împărat chinez, care fusese detronat în 1912?

IDEI ESENȚIALE

- Relațiile internaționale din perioada interbelică au fost dominate de tensiunile dintre statele revizioniste și cele antirevizioniste.
- Țările revizioniste urmăreau să revizuiască sistemul de la Versailles, în timp ce statele antirevizioniste se străduiau să-l mențină.
- Conciliatorismul a încurajat agresiunile statelor totalitare.
- Politica externă tot mai agresivă a statelor totalitare a dus la izbucnirea celui de-al Doilea Război Mondial.

VOCABULAR

conciliatorism – politică externă împăciuitoare adoptată de Franța și Marea Britanie față de Germania Nazistă, în speranța că aceasta se va mulțumi cu câteva concesii

AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL: ALIANȚE MILITARE ȘI FRONTURILE DE LUPTĂ (1939-1945)

CAUZE

Încurajate de lipsa de reacție a statelor democratice, Germania Nazistă și Rusia Sovietică au semnat la 23 august 1939, la Moscova, un tratat de neagresiune, ce conținea și un protocol secret prin care cele două state își împărțeau sferile de influență în Europa de Est. Pactul Ribbentrop-Molotov (fig. 1), după cum este denumit de către mulți istorici, a permis Germaniei să declanșeze al Doilea Război Mondial fără riscul de a lupta pe două fronturi, ca în 1914. De cealaltă parte, Stalin obținea o seamă de teritorii și avantaje fără să se implice într-un război de amploare.

FAPTE

La 1 septembrie 1939, Hitler a atacat Polonia, pentru ca după doar două zile, pe 3 septembrie, Marea Britanie și Franța să declare război Germaniei, respectând astfel garanțiile de securitate oferite în martie 1939 României și Poloniei. În acest fel a izbucnit al Doilea Război Mondial.

Polonia a fost învinsă în câteva săptămâni, mai ales că la 17 septembrie a fost atacată și de sovietici, iar aliații occidentali au făcut prea puține pentru a o ajuta. Drept consecință, Polonia a fost împărțită pentru a patra oară în istoria ei.

Franco-britanicii nu au întreprins nimic concret împotriva naziștilor în perioada 3 septembrie 1939 – 10 mai 1940. Aceasta va rămâne cunoscută în istorie sub numele de „războiul ciudat”. În 10 mai 1940, germanii au atacat Olanda, Belgia, Luxemburg și Franța, care se bucurau de sprijinul britanicilor. Utilizând o nouă tactică, „**războiul fulger**”, naziștii au obținut o victorie zdrobitoare. Pe 22 iunie 1940, Franța a capitulat, în timp ce Marea Britanie a fost salvată de la invazie prin eroismul piloților săi care au învins Luftwaffe (aviația germană) în Bătălia pentru Anglia.

Treptat, relațiile germano-sovietice au devenit tot mai tensionate. Drept consecință, la ordinul lui Hitler, au început pregătirile pentru un război în Est (Operațiunea Barbarossa), care a fost declanșat prin surprindere la 22 iunie 1941. Atacul s-a bucurat de un succes deosebit, ceea ce a făcut ca înaintarea germană să fie oprită abia în decembrie 1941, la periferiile Moscovei (Bătălia Moscovei). Între timp, la 7 decembrie 1941, japonezii au bombardat baza navală americană de la Pearl Harbour, din insulele Hawaii, fapt ce a determinat intrarea SUA în război.

Toate aceste evenimente au dus la formarea Coaliției Națiunilor Unite, la începutul lui 1942, ai cărei membri principali erau SUA, URSS și Marea Britanie. Națiunile Unite luptau contra Germaniei, Italiei, Japoniei și a aliaților acestora (Axa Berlin-Roma-Tokio). Anglo-americanii au colaborat cu dictatura lui Stalin din nevoia de a pune capăt pericolului nazist.

Fig. 1. Semnarea Pactului Ribbentrop-Molotov (Moscova, 23 august 1939)

Primele succese notabile au apărut la începutul anului 1943. Germanii au fost înfrânți decisiv la Stalingrad (2 februarie 1943), iar anglo-americanii l-au înfrânt pe Rommel în Africa și au debarcat în Sicilia, reușind să obțină înlăturarea de la putere a lui Mussolini și ieșirea Italiei din alianța cu Germania.

Un nou front s-a deschis în Europa, la 6 iunie 1944, prin **Debarcarea** din Normandia (Ziua-Z) – fig. 2. Deși înfrângerea Germaniei era doar o chestiune de timp, aceasta a continuat să lupte. La 30 aprilie 1945, Hitler s-a sinucis în buncărul său din Berlin. Al Treilea Reich (Germania Nazistă) a capitulat la 8 mai 1945, ceea ce a marcat sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, în Europa.

În Pacific, americanii au avansat pas cu pas, pentru ca, în cele din urmă, la 2 septembrie 1945, Japonia să capituleze necondiționat, punând capăt celei de-a doua conflagrații mondiale. Capitularea acesteia a fost grăbită de folosirea **bombelor atomice** asupra orașelor japoneze Hiroshima (6 august 1945) și Nagasaki (9 august 1945), precum și de intervenția sovieticilor.

CONSECINȚE

Al Doilea Război Mondial s-a purtat în Europa, Africa, Asia și în apropierea Australiei, precum și în toate oceanele planetei. El a produs pagube umane și materiale enorme (circa 60 de milioane de pierderi de vieți omenești) și suferințe greu de imaginat. Conflictul a generat o reîmpărțire a sferelor de influență pentru multe decenii. Unele dintre urmările acestui război sunt încă vizibile: împărțirea peninsulei Coreea, ocuparea de către Rusia a insulelor Kurile etc.

Fig. 2. Debarcarea din Normandia:
Operațiunea Overlord (6 iunie 1944)

Fig. 3. Memorialul navei USS Arizona de la Pearl Harbour,
scufundată de către japonezi (7 decembrie 1941)

APLICAȚII

I. Citește textele de mai jos și răspunde, pe caiet, la cerințe.

- **A.** „Art. II: În eventualitatea unor modificări politice și teritoriale în regiunile ce aparțin Poloniei, sferile de influență ale Germaniei și ale URSS vor fi delimitate de linia formată de râurile Narev, Vistula și San. Chestiunea privind modul în care interesele ambelor părți vor permite existența unui stat polonez independent și cum anume vor arăta frontierele acestuia se va stabili prin viitoare negocieri. În orice caz, ambele guverne vor rezolva problema printr-un acord amiabil.”
Din Protocolul secret al Pactului de neagresiune germano-sovietic (23 august 1939)
- **B.** „În primul rând, țările noastre nu urmăresc niciun fel de mărire, teritorială sau de alt fel. În al doilea rând, nu dorim să vedem nicio schimbare teritorială care nu a izvorât din dorința liber exprimată a locuitorilor pe care-i afectează. În al treilea rând, respectăm dreptul tuturor popoarelor de a fi conduse de forma de guvernământ pe care o doresc...”
Din Carta Atlanticului, document semnat de SUA și Marea Britanie (14 august 1941)

1. Conform sursei A, era importantă voința poporului polonez pentru Germania și URSS?
2. Menționează pe baza sursei B ce atitudine aveau SUA și Marea Britanie vizavi de schimbările teritoriale.

- Pe baza celor două surse, stabilește care dintre următoarele state – SUA, URSS, Marea Britanie, Germania – doreau anexarea unor teritorii și care nu.
- Precizează ce sursă exprimă un punct de vedere democratic. Dar unul expansionist?

II. FIȘĂ BIOGRAFICĂ! În imaginile de mai jos sunt înfățișați patru generali care s-au afirmat pe câmpurile de luptă ale celui de-al Doilea Război Mondial. Alege unul dintre aceștia și, cu ajutorul internetului, realizează o fișă biografică, pe care s-o adaugi la **PORTOFOLIU**, respectând modelul de mai jos.

Nume		Studii		Succese	
Prenume		Carieră		Eșecuri	
Naționalitate		Bătălii		Personalitate	

Fig. 4. Erwin Rommel
(1891-1944)

Fig. 5. Gheorghe Gheorghiu-Budești
(1896-1974)

Fig. 6. Bernard Montgomery
(1887-1976)

Fig. 7. Dwight D. Eisenhower
(1890-1969)

IDEI ESENȚIALE

- Pactul Ribbentrop-Molotov i-a oferit terenul prielnic lui Hitler pentru a declanșa al Doilea Război Mondial (1 septembrie 1939).
- În 1940, Hitler a cucerit Europa de Vest, cu excepția Marii Britanii.
- În 1941, germanii au atacat URSS, în timp ce japonezii au atacat SUA.
- Coaliția Națiunilor Unite (în special SUA, URSS și Marea Britanie) au obținut victoria în 1945, punând astfel capăt celui de-al Doilea Război Mondial.

VOCABULAR

bombă atomică – armă care produce o explozie enormă printr-o reacție de fisiune sau fisiune/fuziune în lanț
debarcare – operațiune militară care constă în aducerea soldaților și tehnicii militare pe o plajă ocupată de inamic
război fulger – tactică militară folosită de germani în al Doilea Război Mondial constând în atacuri extrem de rapide, susținute de tancuri și avioane, pe un front larg

ȘTIAI CĂ...

...la 22 iunie 1940, Franța a capitulat în același vagon de tren în care au semnat germanii capitularea, în 1918?

...denumirea Operațiunii Barbarossa provine de la numele unui important împărat german medieval, Frederic I Barbarossa (1155-1190)?

ROMÂNIA ȘI AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL

CAUZE

România Mare creată în 1918 nu putea fi apărată decât printr-o strânsă cooperare cu aliații tradiționali Marea Britanie și Franța. Ca o măsură suplimentară de protecție, țara noastră a intrat într-o serie de alianțe regionale. Pactul Ribbentrop-Molotov și izbucnirea celui de-al Doilea Război Mondial au contribuit la izolarea statului român pe plan extern, în condițiile în care state precum URSS, Ungaria și Bulgaria aveau pretenții teritoriale față de acesta. Dată fiind situația, România și-a declarat neutralitatea față de conflict în septembrie 1939.

Conform prevederilor Pactului germano-sovietic, URSS a primit, în urma a două note ultimative, Basarabia, Nordul Bucovinei și Ținutul Herța. Ungaria a primit N-V Transilvaniei (30 august 1940), iar Cadrilaterul a fost înapoiat Bulgariei (7 septembrie 1940). Prăbușirea României Mari a dus la căderea regimului politic al regelui Carol al II-lea, tronul fiind preluat de fiul acestuia, Mihai I, însă puterea reală era deținută de prim-ministrul Ion Antonescu. Acesta a orientat România spre o alianță cu Germania Nazistă.

FAPTE

Fig. 1. Regele României Mihai I (1927-1930, 1940-1947) alături de Ion Antonescu pe frontul din Basarabia (16 august 1941)

Generalul Ion Antonescu a implicat România în Operațiunea Barbarossa pentru a recupera teritoriile pierdute în favoarea URSS, cu doar un an mai înainte. La cererea lui Hitler, trupele române au continuat să lupte și dincolo de Nistru, acționând în **Transnistria**, Crimeea, ajungând până la Stalingrad, unde au fost învinse alături de cele germane.

Înfrângerea de la Stalingrad a obligat România să caute soluții negociate pentru ieșirea din alianța cu Germania Nazistă. În vara anului 1944, armatele sovietice au pătruns pe teritoriul țării, iar prim-ministrul nu părea dispus să schimbe orientarea externă a României. În acel moment dificil, regele Mihai, în acord cu partidele istorice, PNL și PNT, și cu colaborarea PCR, a dispus arestarea mareșalului Antonescu, la 23 august 1944, și întoarcerea armelor împotriva vechiului aliat Germania. La 12 septembrie 1944, s-a semnat la Moscova Convenția de Armistițiu cu Națiunile Unite. România a luptat în cadrul coaliției antihitleriste până pe 8 mai 1945.

CONSECINȚE

Alăturarea României Națiunilor Unite a dus la prăbușirea sistemului defensiv nazist din Europa de Sud-Est și la scurtarea războiului cu circa șase luni. Potențialul uman și material al României a fost pus în slujba Națiunilor Unite, ceea ce a grăbit căderea celui de-al Treilea Reich. Regiunea de nord-vest a Transilvaniei a fost eliberată de sub ocupația maghiară. Ca urmare, România a intrat în sfera de influență sovietică din care avea să iasă abia în 1989, iar Basarabia, Nordul Bucovinei și Ținutul Herța aveau să fie din nou pierdute.

Fig. 2. Imagine propagandistică înfățișând un soldat german flancat de doi soldați români, sugerând trădăria alianței româno-germane

APLICAȚII

I. Studiați, în echipă, harta de mai jos și completați tabelul cu informația istorică potrivită. Folosiți internetul pentru a afla și alte informații suplimentare.

Ocupant	Teritoriile ocupate	Suprafața în km ²	Populația
URSS			
Ungaria			
Bulgaria			

Fig. 3. Pierderile teritoriale ale României din vara anului 1940

II. Citește textele de mai jos și răspunde, pe caiet, la cerințe.

- A.** „În anul 1918, România, folosindu-se de slăbiciunea militară a Rusiei, a desfăcut de la Uniunea Sovietică (Rusia) o parte din teritoriul ei, Basarabia, călcând prin aceasta unitatea seculară a Basarabiei, populată în principal cu ucraineni, cu Republica Sovietică Ucraineană.”

Din Ultimatumul sovietic adresat României la 26 iunie 1940

- B.** „Art. 1: Cu începere de la 23 august 1944, ora 4 după-amiază, România a încetat cu totul operațiunile militare împotriva URSS, pe toate teatrele de război, s-a retras din războiul purtat împotriva Națiunilor Unite, a rupt relațiile cu Germania și cu sateliții acesteia, a intrat în război și îl va continua alături de Puterile Aliate împotriva Germaniei și Ungariei în scopul restaurării independenței și suveranității României, în care scop ea va contribui cu nu mai puțin de 12 divizii de infanterie, împreună cu serviciile tehnice auxiliare.”

Din Convenția de Armistițiu semnată de România cu Națiunile Unite (Moscova, 12 septembrie 1944)

- Având în vedere faptul că unirea Basarabiei cu România a fost decisă de Sfatul Țării, în mod democratic, la 27 martie 1918, este adevărată afirmația din sursa A potrivit căreia România s-a folosit de slăbiciunea militară a Rusiei?

ȘTIAI CĂ...

...România a părăsit Societatea Națiunilor în iulie 1940, dezamăgită de incapacitatea acesteia de a proteja țările membre?

...România a declarat război Statelor Unite ale Americii, la 12 decembrie 1941, la insistențele lui Hitler?

...la 4 aprilie 1944, aviația americană a bombardat Bucureștiul, ceea ce a provocat mii de victime în rândul civililor?

2. Din moment ce Uniunea Sovietică a apărut în 1922, putea România să „desfacă” un teritoriu de la un stat care nu exista în 1918?
3. Basarabia a fost parte integrantă a Moldovei până în 1812, când a fost cucerită de Rusia, deci unde este unitatea seculară cu Republica Sovietică Ucraineană? Era populația Basarabiei majoritar ucraineană în 1940, după cum susține sursa A? Caută mai multe informații on-line.
4. Știind faptul că după 23 august România a fost ocupată de trupele sovietice, au fost restaurate independența și suveranitatea acesteia?
5. Caută on-line din câți soldați era compusă, cu aproximație, o divizie românească în 1944 și înmulțește cifra cu 12. Vei descoperi cu câte trupe trebuia să contribuie România în cadrul coaliției antihitleriste.

IDEI ESENȚIALE

- România și-a păstrat neutralitatea față de cel de-al Doilea Război Mondial în perioada 1939-1941.
- Armata română a luat parte la Operațiunea Barbarossa pentru a elibera Basarabia și Nordul Bucovinei.
- Prin acțiunile curajoase ale regelui Mihai I, România s-a alăturat Națiunilor Unite în 1944.
- Soldații români au luptat împotriva vechiului aliat, Germania, până la încheierea războiului în Europa (8 mai 1945).

VOCABULAR

Transnistria – teritoriu situat între râurile Bug și Nistru, aflat sub administrarea României între anii 1941-1944

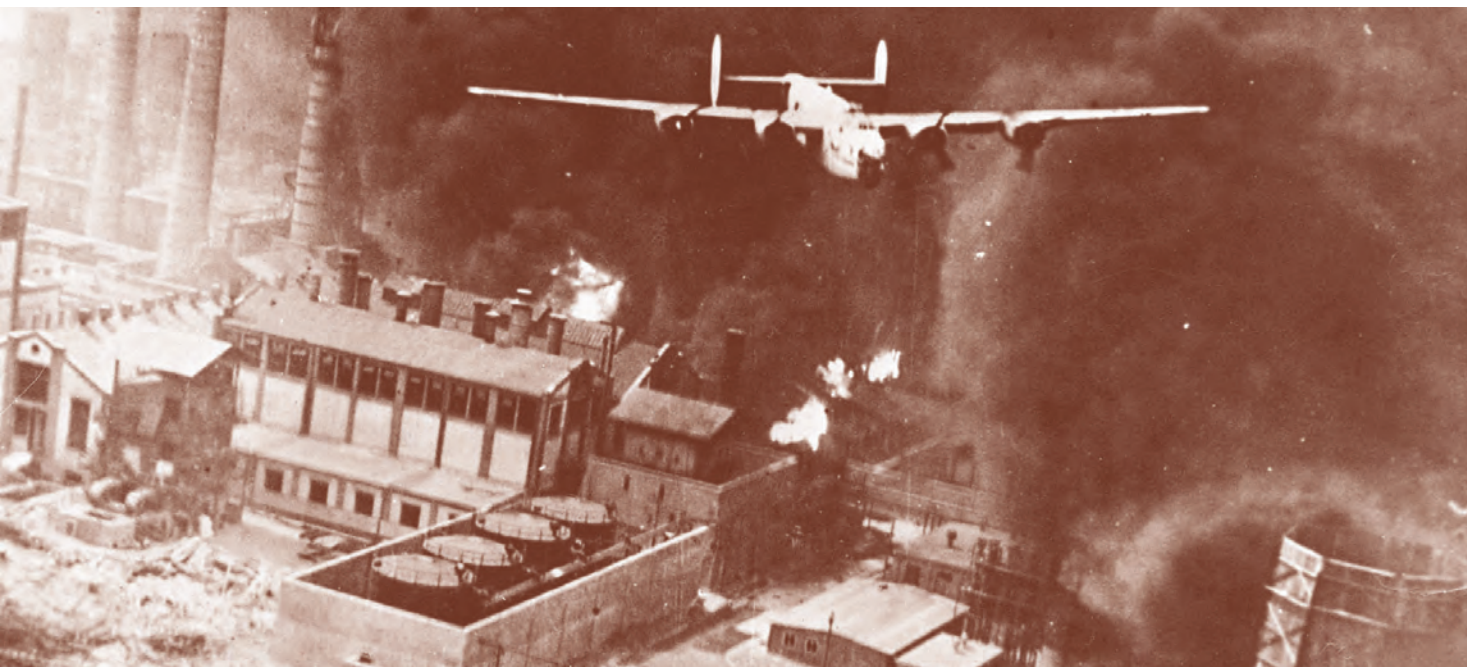

Fig. 4. Bombardier American B-24 Liberator zburând deasupra unei rafinării de petrol incendiate, 1 august 1943 (Ploiești, România). România a constituit principala sursă de aprovizionare cu petrol pentru Germania Nazistă

CONFERINȚA DE PACE

CAUZE

Înfrângerea Axei Berlin-Roma-Tokio și a aliaților acesteia a impus necesitatea organizării unei Conferințe de Pace care să pună capăt războiului în mod oficial. Încă din timpul conflictului, „cei trei mari”, SUA, URSS și Marea Britanie, au stabilit, în cadrul unor conferințe, felul în care avea să arate lumea postbelică și au convenit asupra condițiilor de pace. Este vorba despre Conferințele de la Teheran (28 noiembrie – 2 decembrie 1943), Ialta (4-11 februarie 1945) și Potsdam (16 iulie – 2 august 1945).

FAPTE

Odată cu încetarea luptelor, aliații au decis pedepsirea celor care s-au făcut vinovați de declanșarea războiului. Astfel, între 20 noiembrie 1945 și 1 octombrie 1946 s-a desfășurat Procesul de la Nürnberg (fig. 2) în care au fost judecați „criminalii de război” nazisți, încheiat cu 12 condamnări la moarte. În Japonia, a funcționat, între anii 1946 și 1948, Tribunalul Militar Internațional pentru Extremul Orient, care a judecat „criminalii de război” japonezi. Și în România s-a desfășurat un proces similar între 6 și 17 mai 1946. Mareșalul Ion Antonescu a fost condamnat la moarte pentru crime de război și executat la 1 iunie 1946.

Conferința de Pace de la Paris s-a desfășurat în 1946, iar tratatele de pace cu Italia, România, Ungaria, Bulgaria și Finlanda au fost semnate la 10 februarie 1947. La conferință au participat 26 de state. României nu i s-a recunoscut statutul de **cobeligerantă**, deși a angajat efective importante împotriva Germaniei și Ungariei (Iocul patru). Basarabia, Nordul Bucovinei și Ținutul Herța au rămas în componența URSS, în timp ce regiunea Cadrilaterului rămânea Bulgariei. În schimb, N-V Transilvaniei a fost înapoiat statului român. Românii trebuiau să plătească Uniunii Sovietice despăgubiri de război în valoare de 300 de milioane de dolari.

CONSECINȚE

Rezultatele acestei conferințe se resimt și astăzi. În linii mari, frontierele statelor europene au fost stabilite atunci. Continentul a rămas divizat între lagărul socialist și blocul statelor democratice. Paradoxal, Germania, care a jucat un rol determinant în declanșarea războiului, nu a semnat un tratat de pace din cauza neînțelegerilor dintre SUA și URSS. Despăgubirile de război datorate de acest stat au fost stabilite în 1952, iar plata lor împărțită între Germania de Vest și de Est. America și o serie de state au semnat un Tratat de Pace cu Japonia la San Francisco, în 1951, dar nu și Rusia Sovietică.

Fig. 2. Imagine din timpul Procesului de la Nürnberg

Fig. 1. Semnarea Tratatului de Pace cu România (10 februarie 1947) de către Gheorghe Tătărăscu

Fig. 3. Hermann Göring, cel mai important lider nazist judecat la Nürnberg, a fost condamnat la moarte pentru crime de război

Fig. 4. Împăratul Japoniei Hirohito (1926-1989) nu a fost pus sub acuzare pentru crime de război

APLICAȚII

I. PROCES ISTORIC! Reconstituiți Procesul de la Nürnberg în cadrul orei de istorie. Alegeți judecătorii, procurorii, avocații apărării, publicul și stabiliți lista inculpaților cu ajutorul informațiilor de pe internet. Enumerați capetele de acuzare și încercați să convingeți judecătorii de vinovăția/nevinovăția celor judecați. Și nu uitați: „Oricine este nevinovat până la proba contrarie“. Ați menține verdictele date la Nürnberg?

II. Citește textele de mai jos și răspunde, pe caiet, la cerințe.

- **A.** „Restabilirea ordinii în Europa și reclădirea vieții economice trebuie realizate prin mijloace care vor permite popoarelor eliberate să distrugă ultimele vestigii ale nazismului și fascismului și să creeze instituții democratice conform voinței lor.“

Din Declarația privind Europa eliberată (Ialta, februarie 1945)

- **B.** „Art. 1: Frontierele României vor fi acelea existente la 1 ianuarie 1941, cu excepția frontierei româno-ungare. Frontiera româno-sovietică este fixată în acord cu Acordul româno-sovietic din 28 iunie 1940.“

Din Tratatul de Pace cu România (10 februarie 1947)

1. Cum interpretezi sursa A, având în vedere că provine dintr-un document semnat și asumat și de URSS, un stat totalitar comunist?
2. Precizează dacă a existat Acordul româno-sovietic, invocat de sursa B, semnat la 28 iunie 1940. Caută detalii on-line.
3. Cum interpretezi expresia „...ultimele vestigii ale nazismului și fascismului...“, în condițiile în care comunismul a fost o ideologie la fel de periculoasă precum nazismul și fascismul?
4. Menționează în ce măsură o dictatură totalitară putea să ajute la crearea unor instituții democratice în Europa, conform informațiilor din sursa A.

ȘTIAI CĂ...

...România a plătit despăgubirile de război mai ales în produse, ceea ce a permis sovieticilor să ia mai mult decât li se datora, stabilind prețurile produselor în mod arbitrar?

...deși Tratatul de Pace de la Paris (10 februarie 1947) recunoștea faptul că Insula Șerpilor aparține României, în 1948, URSS a obligat partea română să i-o cedeze deși aceasta o stăpânea din 1878?

IDEI ESENȚIALE

- SUA, URSS și Marea Britanie au pregătit încă din timpul războiului acțiunile postbelice.
- Criminalii de război au fost judecați atât în Europa, cât și în Asia.
- Tratatul de Pace cu Italia, România, Ungaria, Bulgaria și Finlanda s-au semnat la Paris (10 februarie 1947).
- Europa de Est a intrat în sfera de influență sovietică.

VOCABULAR

cobeligeranță – stat care luptă alături de un aliat/aliați împotriva unui dușman comun

criminal de război – persoană care a încălcat legile internaționale privind războiul, în timpul unui conflict armat

NOILE MIJLOACE DE DISTRUGERE A OAMENILOR

În al Doilea Război Mondial s-au folosit, ca și în Primul Război Mondial, mitraliere, tunuri, submarine, **cuirasate**, tancuri, avioane de vânătoare și bombardament. Trebuie precizat faptul că puterea distructivă a acestor arme a crescut foarte mult în deceniile de după anul 1918. Cu toate că beligeranții dispuneau de multe arme chimice, acestea nu au fost folosite pe parcursul acestui război. Însă au apărut o serie de arme noi letale: **torpila acustică**, avionul cu reacție, **portavionul**, racheta și, mai ales, bomba atomică.

Germanii, cu predilecție, au utilizat submarinele, celebrele U-Boot-uri, pentru a împiedica aprovizionarea britanicilor cu material de război (Bătălia Atlanticului). **Crucișătoarele** și cuirasatele germane, printre care celebrul Tirpitz, nu au contat foarte mult, fiind surclasate de flota britanică superioară din punct de vedere numeric. La fel s-a întâmplat și în Pacific cu flota japoneză, care s-a confruntat cu cea americană, care deținea mai multe portavioane.

Aviația a cunoscut un progres fenomenal. Avioane de vânătoare precum IAR 80/81 (românesc), Messerschmitt 109 (german), Spitfire (britanic), Mitsubishi A6M Zero (japonez) sau P51 Mustang (american) aveau o mare putere de foc și o viteză incredibilă ce depășea, în general, 600 km/h. Messerschmitt 262, creat de germani, a fost primul avion militar cu reacție din lume. **Bombardierele**, printre care și B24 Liberator produs de americani, dispuneau de o rază de acțiune mare și puteau transporta tone de bombe.

Tancurile ușor manevrabile și mult mai rapide, folosite în tandem cu aviația, au dus la apariția „războiului fulger” (Blitzkrieg – lb. germană), care a permis obținerea marilor succese naziste din perioada 1939-1941. S-au remarcat o serie de tancuri precum: Tiger (german), T-34 și KV (sovietice) și M4 Sherman (american).

Marile inovații ale celui de-al Doilea Război Mondial au fost racheta de croazieră (V1) și **racheta balistică** (V2), proiectate de germani, precum și bomba atomică, obținută de americani în 1945 (Proiectul Manhattan), pe care au și folosit-o împotriva Japoniei pentru a o obliga să capituleze.

Fig. 1. Ciuperca atomică produsă de explozia bombei Fat Man (Grăsanul) asupra orașului Nagasaki (9 august 1945)

Fig. 2. Nagasaki după bombardamentul atomic din 9 august 1945

APLICAȚII

I. DEZBATERE! Realizați o dezbateră cu tema „A fost sau nu justificată folosirea bombei atomice împotriva Japoniei?“, pornind de la fig. 1 și fig. 2 de la pagina 69. Construiți-vă argumentația având în vedere următoarele aspecte: 1. Japonia a pornit războiul cu SUA în 1941; 2. În 1945, Japonia era decisă să lupte până la ultimul om; 3. Americanii voiau să cruțe viețile propriilor soldați; 4. Japonia ar fi fost oricum învinsă, cu sprijinul sovieticilor; 5. Noua armă a produs un număr mare de victime, mai ales în rândul civililor; 6. Radiațiile au afectat populația multă vreme după bombardament.

II. FIȘĂ TEHNICĂ! În imaginile de mai jos sunt prezentate patru tipuri de avioane de vânătoare folosite în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Alege unul dintre acestea și realizează o fișă tehnică cu ajutorul informațiilor oferite de internet, pe care s-o adaugi la **PORTOFOLIUL**, după modelul de mai jos.

Care sunt calitățile avionului pe care l-ai ales? Ce spun piloții despre el?

Denumire		Viteză maximă		Armament	
Țară		Altitudine maximă		Eficacitate	
Anul intrării în producție		Rază de acțiune		Manevrabilitate	

Fig. 3. IAR 80

Fig. 4. Messerschmitt 109

Fig. 5. Spitfire

Fig. 6. P51 Mustang

ȘTIAI CĂ...

...litera V din denumirea rachetelor V1 și V2 este, de fapt, abrevierea termenului german Vergeltungswaffen (armele răzbunării)?

...Proiectul Manhattan a fost inițiat la propunerea lui Albert Einstein, care a trimis o scrisoare președintelui american F.D. Roosevelt (1939), în care își exprima temerea că naziștii ar putea produce bomba atomică?

IDEI ESENȚIALE

- În al Doilea Război Mondial au fost perfecționate armele folosite în timpul Primului Război Mondial.
- Au apărut o serie de arme noi, precum avionul cu reacție, bomba nucleară (atomică) sau rachetele.
- Războiul a fost dominat de avioane și tancuri.
- Noile arme au fost extrem de distrugătoare.

VOCABULAR

bombardier – avion de mari dimensiuni care poate transporta și lansa o mare cantitate de bombe

cuirasat – navă militară cu un tonaj mare, blindată și dotată cu tunuri de mare calibru

portavion – navă de pe puntea căreia pot decola și ateriza avioane

crucișător – navă militară rapidă, puternic înarmată, mai mică decât un cuirasat

rachetă balistică – rachetă cu rază mare de acțiune, care urmează o traiectorie suborbitală pentru a transporta la țintă o încărcătură explozivă

torpila acustică – proiectil subacvatic autopropulsat, inventat de germani, care se ghidează pe baza sunetelor produse de țintă

Fig. 7. Cuirasatele japoneze Yamashiro, Fuso și Haruna (în plan îndepărtat)

Fig. 8. Portavioane americane în Pacific (decembrie 1944); în prim-plan, USS Wasp

VIAȚA PE FRONT ȘI ÎN „FRONTUL DE ACASĂ“

Al Doilea Război Mondial s-a purtat pe mai multe fronturi în condiții geografice și climatice deosebite. În URSS, soldații germani s-au confruntat cu trei mari probleme: distanța (imensitatea teritoriului sovietic), nămolul (lipsa unei bogate infrastructuri rutiere și feroviare) și vremea (gerul năprasnic din Rusia Sovietică a scăzut capacitatea de luptă a invadatorilor). În nordul Africii, o zonă deșertică, soldații germani și cei italieni, care luptau împotriva britanicilor, s-au confruntat cu temperaturi deosebit de ridicate. În timp ce britanii au luptat și în Birmania, împotriva japonezilor, pe un relief accidentat acoperit de o junglă aproape imposibil de străbătut.

Viața soldatului de rând era foarte grea. Acesta, indiferent de tabăra din care făcea parte, se confrunta cu foamea, frica și ororile războiului. Noile arme au sporit numărul victimelor, iar, de cele mai multe ori, violențele trupelor a dus la masacre abominabile împotriva civililor și a prizonierilor. A se vedea, spre exemplu, Masacrul de la Katyn (1940), comis de sovietici împotriva prizonierilor polonezi, sau cel de la Fântâna Albă (aprilie 1941), căruia i-au căzut victime mii de români care încercau să se refugieze în România venind din Nordul Bucovinei. Nici prizonieratul nu era o soluție, fiindcă rata de mortalitate din lagărele germane, japoneze sau sovietice era extrem de ridicată.

În al Doilea Război Mondial, numărul victimelor din rândul civililor a fost mult mai ridicat decât cel din rândul trupelor combatante. Acest război a dus la mutarea permanentă a liniei frontului și la **represalii** masive împotriva civililor (vezi represaliile armatei române de la Odessa, 1941). Milioane de **refugiați** au încercat să fugă din calea războiului, ceea ce a dus la o criză umanitară fără precedent. Hrana era puțină și raționalizată, iar cei rămași acasă trebuiau să înlocuiască mâna de lucru plecată pe front. Din nou, femeile au fost nevoite să înlocuiască bărbații la muncile din industrie și agricultură. Acestea erau ajutate și de prizonierii inamici, care munceau forțat. La toate acestea s-au adăugat bombardamentele constante, ale germanilor asupra englezilor, ale anglo-americanilor asupra germanilor sau românilor, ori ale americanilor asupra japonezilor, cărora le-au căzut victime mai ales civilii.

Fig. 1. Bombardiere americane B17 (Fortăreața zburătoare), lansând bombe asupra Dresdei (17 aprilie 1945)

Fig. 2. Prizonieri de război aliați eliberați din lagărul japonez de la Changi (Singapore, 1945)

APLICAȚII

I. AFIȘ TEMATIC! Împărțiți în grupe de câte 4-6 elevi, realizați un afiș tematic în care să îndemnați umanitatea să îmbrățișeze pacea. Căutați on-line imagini din cel de-al Doilea Război Mondial pe care să le folosiți în afișul vostru, pentru a înfățișa brutalitatea și inutilitatea războiului. Compuneți un mesaj emoționant care să sporească efectul afișului. Prezentați munca voastră întregii clase. Votați cel mai convingător afiș.

II. Citește următorul text și răspunde, pe caiet, la cerințe.

- În octombrie 1944, disperarea generată de inevitabilitatea pierderii războiului i-a determinat pe comandanții japonezi să recurgă la o soluție radicală, atacurile kamikaze. Piloții se izbeau în mod intenționat de navele americane, pentru a garanta distrugerea acestora. Astfel, avionul devenea o bombă pilotată de un individ, care se sinucidea într-un război ce nu putea fi câștigat. Termenul kamikaze (*vânt divin* – lb. japoneză) se referă la distrugerea flotelor mongole, care au încercat să invadeze Japonia, în secolul al XIII-lea, doar pentru a fi distruse de o serie de furtuni puternice. Salvarea miraculoasă de atunci trebuia repetată de piloții kamikaze, dar care însă nu au putut întoarce soarta războiului.
- Care este originea termenului kamikaze?
  - Ce au fost piloții kamikaze? Ce făceau ei?
  - Precizează din ce cauză s-a recurs la această tactică de luptă.
  - Explică dacă au reușit piloții kamikaze să schimbe soarta războiului din Pacific.

III. Rescrie următoarele enunțuri false, astfel încât să devină adevărate.

- Masacrul de la Katyn a fost comis de către sovietici împotriva prizonierilor finlandezi.
- Al Doilea Război Mondial s-a desfășurat doar în Asia și Europa.
- Al Doilea Război Mondial a produs mai puține victime decât Primul Război Mondial.

Fig. 3. Yokosuka MXY-7 Ohka (Floare de cireș), avion-bombă realizat special pentru atacurile kamikaze

ȘTIAI CĂ...

...în masacrul de la Katyn, ordonat de Stalin, și-au pierdut viața zeci de mii de prizonieri polonezi?

...durele și absurdele represalii organizate de armata română la Odessa, împotriva populației civile nevinovate, în special a celei evreiești, au fost ordonate de mareșalul Ion Antonescu, la 22 octombrie 1941, după aruncarea în aer a Comandamentului militar român din oraș?

IDEI ESENȚIALE

- Condițiile de luptă în cel de-al Doilea Război Mondial au fost foarte dificile.
- Viața a fost deosebit de grea și pentru cei rămași acasă.
- În lagărele de prizonieri naziste, japoneze și sovietice, mortalitatea a fost extrem de ridicată.
- Războiul a generat un exod al refugiaților.

VOCABULAR

refugiați de război – persoane care fug din calea războiului

represalii – acțiuni violente de pedepsire a unor grupuri de persoane, comise de autoritățile unui stat, ca răspuns la acte de nesupunere sau răzvrătire

Fig. 4. Monument dedicat comemorării victimelor masacrului de la Katyn (New York, SUA)

Fig. 5. Prizonieri de război germani capturați în Franța (1944)

Fig. 6. Bombardier britanic Lancaster, escortat de avioane Hurricane și Spitfire

HOLOCAUSTUL

Doctrina nazistă descrisă de Adolf Hitler în lucrarea *Mein Kampf* (*Lupta mea* – lb. germană) afirma caracterul superior al rasei germane, care, pentru a se dezvolta, avea nevoie de „lebensraum” (spațiu vital – lb. germană). Acesta putea fi obținut în Est, pe seama slavilor, considerați subumani. Pe deasupra, evreii, romii sau persoanele cu dizabilități trebuiau eliminate pentru a face loc rasei superioare.

Naziștii erau adepții teoriei conspiraționiste a „cuțitului înfipt în spate”, care punea înfrângerea din Primul Război Mondial pe seama unui complot, în cadrul căruia evreii jucaseră un rol central. Era o modalitate simplistă și mincinoasă de a explica pierderea războiului.

Antisemitismul a devenit o parte centrală a ideologiei naziste, care a început să producă efecte nefaste imediat după venirea la putere a lui Hitler, la 30 ianuarie 1933. Personalități de marcă ale vieții științifice și culturale germane, de origine evreiască, precum fizicianul Albert Einstein, care s-a refugiat în SUA, au început să părăsească țara. Mulți alții însă, care nu dispuneau de mijloacele materiale pentru a fugi din calea persecuției, au rămas pe loc și au suferit rigorile rasismului.

La 15 septembrie 1935, au fost emise Legile rasiale de la Nürnberg care interziceau căsătoriile între germani și evrei, iar mai târziu între germani și romi, precum și orice formă de legătură intimă. Doar persoanele de sânge german puteau dobândi sau deține cetățenia germană.

Propaganda antisemită a dus la **pogromul** (persecuția în masă) cunoscut sub numele de Noaptea de Cristal (9-13 noiembrie 1938), când, pe tot cuprinsul Germaniei, civili și membri ai SA și SS au devastat magazinele evreiești și au agresat persoane de origine evreiască.

Începerea războiului a acutizat suferințele comunității evreiești de pe tot cuprinsul teritoriilor stăpânite de cel de-al Treilea Reich. Evreii au fost obligați să poarte un semn distinctiv (Steaua lui David – fig. 2), au fost izolați în ghetouri, închiși în lagăre de muncă și de exterminare sau, pur și simplu, executați de Einsatzgruppen (grupele de intervenție – lb. germană). În ianuarie 1942, în urma Conferinței de la Wansee, s-a decis aplicarea „soluției finale”, exterminarea evreilor. Un rol central a revenit lagărelor de exterminare, precum cel de la Auschwitz-Birkenau – fig. 1 (azi în Polonia), unde numeroși evrei au fost uciși, cei mai mulți prin gazare cu substanța Zyklon B.

Se consideră că antisemitismul Germaniei Naziste a dus la pierderea de vieți omenești imense de până la circa șase milioane de evrei. **Genocidul** comis asupra acestora a rămas în istorie sub denumirea de Holocaust, în timp ce evreii îl numesc „Shoah” (catastrofă – lb. ebraică).

Fig. 1. Intrarea principală în lagărul de la Auschwitz-Birkenau. Deasupra ei se poate observa expresia „Arbeit macht frei!” („Munca te face liber” – lb. germană)

Fig. 2. Steaua lui David pe care evreii erau obligați s-o poarte pentru a fi identificați mai ușor

Fig. 3. Vitrinele unei imprimerii deținute de evrei (Berlin, Germania), sparte în Noaptea de Cristal (9 noiembrie 1938)

Fig. 4. Anne Franck (1929-1945)

ȘTIAI CĂ...

...pogromuri au fost comise și în România împotriva populației evreiești la Dorohoi (1 iulie 1940), București (21-23 ianuarie 1941) sau Iași (27-29 iunie 1941)?

...regimul condus de Ion Antonescu (1940-1944) a organizat un genocid împotriva evreilor din teritoriile controlate de autoritățile române, care a dus la uciderea a circa 200 000-300 000 de oameni? □

APLICAȚII

I. Completați, pe caiet, lucrând în echipă, tabelul de mai jos cu informația istorică potrivită.

Cauză	Efect	Data
Popularitatea cărții <i>Mein Kampf</i>	Răspândirea ... în ...	Perioada interbelică
Ajungerea lui ... la conducerea Germaniei	Refugierea lui ... în ...	30 ianuarie 1933/1933
Legile de la ...	Noaptea de ...	15 septembrie 1935/ 9-13 noiembrie 1938
Conferința de la ...	Implementarea ...	ianuarie 1942/1942-1945

II. **INVESTIGAȚIE!** Anne Franck (fig. 4), o tânără de origine evreiască, a cunoscut ororile regimului nazist în patria sa adoptivă, Olanda, ocupată în 1940. Familia sa a fugit în Olanda, din Germania, tocmai pentru a scăpa de naziști. În intervalul 1942-1944, Anne Franck a ținut un jurnal, care ne dezvăluie adevărata față a nazismului. Ea și familia ei au fost arestați în august 1944, iar Anne a murit în lagărul de la Bergen-Belsen, la începutul anului 1945. Otto Franck, tatăl Annei, a supraviețuit războiului și a publicat în 1947 *Jurnalul Annei Franck*, carte care a cunoscut un succes rapid în întreaga lume și a fost ecranizată în 1959. Citește *Jurnalul Annei Franck* sau vizionează filmul cu același nume apărut în 1959 și răspunde la următoarele cerințe. Adaugă rezultatele investigației la **PORTOFOLIUL**.

1. Cum era familia Annei Franck?
2. Prin ce încercări a trecut aceasta?
3. Descrie crimele nazismului așa cum reies din carte.
4. De ce crezi că acest volum s-a bucurat de un mare succes?

IDEI ESENȚIALE

- La baza doctrinei naziste s-a aflat antisemitismul.
- După ce a preluat puterea în Germania, Hitler a inițiat acțiunea de persecutare a evreilor.
- Debutul războiului a îngreunat soarta evreilor din teritoriile controlate de germani și aliații acestora.
- A fost pusă în aplicare „soluția finală”, exterminarea evreilor din Europa.

VOCABULAR

genocid – crimă în masă comisă cu intenția de a elimina un grup uman (național, etnic etc.)

pogrom – masacrarea unui grup minoritar sau rasial de către elemente extremiste

1. Completează, pe caiet, axa cronologică de mai jos, așezând evenimentele date sub anul potrivit.

Cucerirea Etiopiei, România iese din alianța cu Germania Nazistă, Bombardamentul nuclear de la Hiroshima, Începe al Doilea Război Mondial, Pactul Ribbentrop-Molotov.

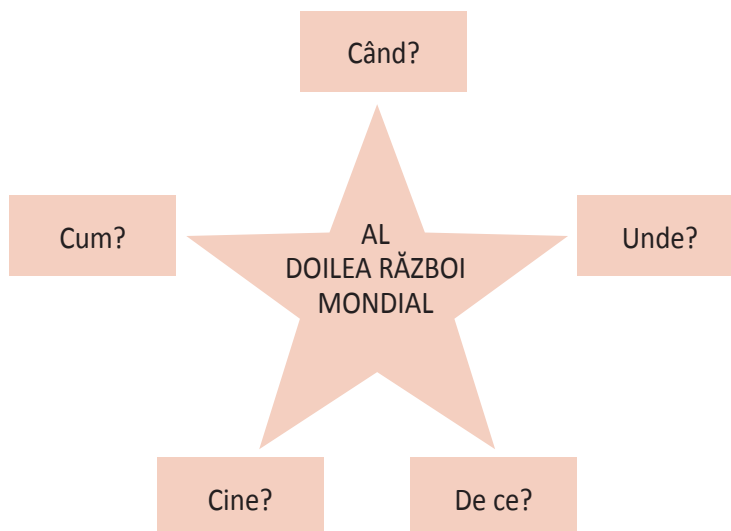
1936	23 august 1939	1 septembrie 1939	23 august 1944	6 august 1945
...	...	...	...	...

2. **CAUZĂ-EFECT!** Istoria este o înlănțuire de evenimente, de cauze și efecte. Orice eveniment are una sau mai multe cauze, iar orice eveniment poate fi efectul unor cauze, dar și cauză pentru alte evenimente. Având în vedere toate acestea, completează tabelul punând la locul potrivit informațiile de mai jos.

Are loc a patra împărțire a Poloniei, Începe persecutarea evreilor germani.

Șirul 1	Șirul 2
A. Pactul Ribbentrop-Molotov	A. Hitler promovează antisemitismul.
B. Polonia este atacată de Germania.	B. Hitler ajunge la conducerea Germaniei.
C.	C. ....

3. **Explozia stelară!** Completează, pe caiet, schema de mai jos.

4. Citește următorul text și răspunde, pe caiet, cerințelor.

„Brezno era primul oraș cucerit în care pătrundeam și am rămas impresionat de atmosfera de sinistru ce plutea deasupra lui. Străzile pustii, din când în când, lăsausă se furișeze câte o ființă omenească grăbită, care dispărea înapoia unei porți sau uși.”

Lt.-col. Gheorghe Magherescu, *Cu divizia 8 cavalerie în Vest*

- a. Caută on-line țara în care se găsește astăzi orașul Brezno.
- b. Cum i se pare ofițerului român atmosfera din oraș?

I. Completează enunțurile cu unul dintre termenii de mai jos.

Shoah, 10 februarie 1947, kamikaze, Nicolae Titulescu, Mancuria

1. În 1931, japonezii au ocupat provincia chineză ...
2. ... a susținut principiul securității colective.
3. Piloții ... au fost folosiți de japonezi împotriva americanilor.
4. Tratatul de Pace cu România a fost semnat la ...
5. ... este termenul folosit de evrei pentru a se referi la Holocaust.

II. Realizează corespondența corectă între cele două coloane.

A

1. Auschwitz
2. Atacarea URSS
3. Războiul ciudat
4. Capitularea Germaniei Naziste
5. Capitularea Japoniei

B

- a. 8 mai 1945
- b. Franța și Marea Britanie
- c. Holocaust
- d. Operațiunea Barbarossa
- e. 2 septembrie 1945

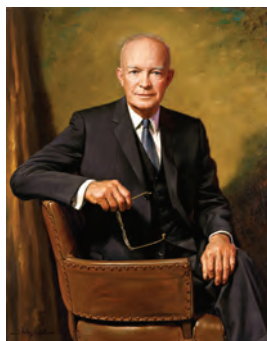

Fig. 1. Memorialul Holocaustului (București, România)

III. Rescrie următoarele enunțuri, care sunt false, astfel încât să devină adevărate.

1. Prin Anschluss înțelegem unirea Germaniei cu Elveția.
2. Sovieticii au atacat baza navală de la Pearl Harbour.
3. „Soluția finală” a însemnat exterminarea latinilor.
4. Americanii au folosit bomba atomică împotriva Berlinului.
5. În cadrul Procesului de la Nürnberg au fost judecați criminalii de război francezi.

IV. Recunoaște persoanele din următoarele imagini.

Item	I	II	III	IV
Punctaj maxim	2 puncte (5 x 0,40)	2 puncte (5 x 0,40)	2 puncte (5 x 0,40)	3 puncte (4 x 0,75)
10 puncte	Se acordă un punct din oficiu.			

Unitatea IV

Lumea postbelică

1. Reconstrucție și modele ale dezvoltării economice. Viața cotidiană – de la dramele războiului la prosperitate

Studiu de caz:

Declarația Universală
a Drepturilor Omului

Studiu de caz:

Protestul tinerei generații

2. Democrație *versus* comunism –
modelele de organizare a statelor.
Războiul Rece (1945-1991)

3. Uniunea Europeană: principii
de organizare și funcționare

4. Lumea contemporană: o lume
multipolară – globalizarea. Noua
diversitate culturală și revoluția
informațională

Studiu de caz:

Noile forme de divertisment – jocurile
și tehnologia. Consecințe

Studiu de caz:

Terorismul

Studiu de caz:

Migrații în lumea contemporană

Recapitulare

Evaluare

RECONSTRUCȚIE ȘI MODELE ALE DEZVOLTĂRII ECONOMICE. VIAȚA COTIDIANĂ – DE LA DRAMELE RĂZBOIULUI LA PROSPERITATE

CAUZE

Al Doilea Război Mondial a reprezentat cel mai mare conflict militar din istoria umanității. Pierderile umane și materiale au fost enorme, la fel și suferințele oamenilor. Încheierea războiului a lăsat o lume divizată, care căuta să reconstruiască ceea ce fusese distrus, pornind de la două modele ale dezvoltării economice diametral opuse: capitalismul și comunismul.

FAPTE

Fig. 1. George Marshall, inspiratorul Planului Marshall

Fig. 2. Steagul Consiliului de Ajutor Economic Reciproc

Modelul economic comunist, impus de URSS statelor din Europa de Est, pornea de la ideea că întreaga viață economică trebuia pusă sub controlul statului. Deci era o **conomie centralizată**. Agricultură și industria erau proprietatea statului, fiind conduse de acesta, care stabilea ce să se producă, în ce cantități și la ce preț. Șomajul nu exista fiindcă statul oferea locuri de muncă tuturor cetățenilor săi.

Modelul economic capitalist, în schimb, pune în valoare unele dintre instinctele naturale ale omului: competitivitatea, dorința de a fi cel mai bun, de a obține cât mai mult prin calități personale etc. Orice om era încurajat să aibă o afacere proprie și să obțină cât mai mult profit. Proprietatea privată era pilonul acestui sistem economic, iar prețurile se stabileau în funcție de cerere și ofertă, așa-numita „mână invizibilă a pieței”.

SUA, o putere economică al cărei teritoriu nu a fost devastat de război, au sprijinit activ refacerea statelor europene puternic afectate de conflict prin lansarea în 1947 a Planului Marshall, numit astfel după ministrul de externe, generalul George Marshall. În perioada 1948-1953, America a oferit ajutor economic nerambursabil pentru 17 state europene, contribuind decisiv la refacerea acestora. Ajutorul a fost oferit și statelor comuniste, care însă l-au refuzat la presiunile Moscovei.

Statele comuniste au răspuns prin crearea Consiliului de Ajutor Economic Reciproc, în 1949. Acesta avea sediul la Moscova și promova comerțul și cooperarea economică între statele comuniste. SUA, pe de altă parte, încurajau reconstrucția și dezvoltarea pe baza Acordurilor de la Bretton-Woods (1944), care au dus la crearea Fondului Monetar Internațional și a Băncii Internaționale pentru Reconstrucție și Dezvoltare.

CONSECINȚE

Capitalismul a oferit statelor democratice în perioada postbelică o prosperitate fără egal. Europa de Vest a cunoscut o trecere rapidă de la dramele războiului la o viață îndestulată. Viața cotidiană a ajuns să fie dominată de consumerism (societate de consum), oferind cetățenilor un nivel de confort incomparabil mai mare decât cel din statele comuniste, care se adânceau în sărăcie și lipsuri de tot felul.

APLICAȚII

I. HARTA-MUTĂ! Studiază harta de mai jos și răspunde, pe caiet, la cerințe, folosind un atlas istoric sau informațiile furnizate de internet.

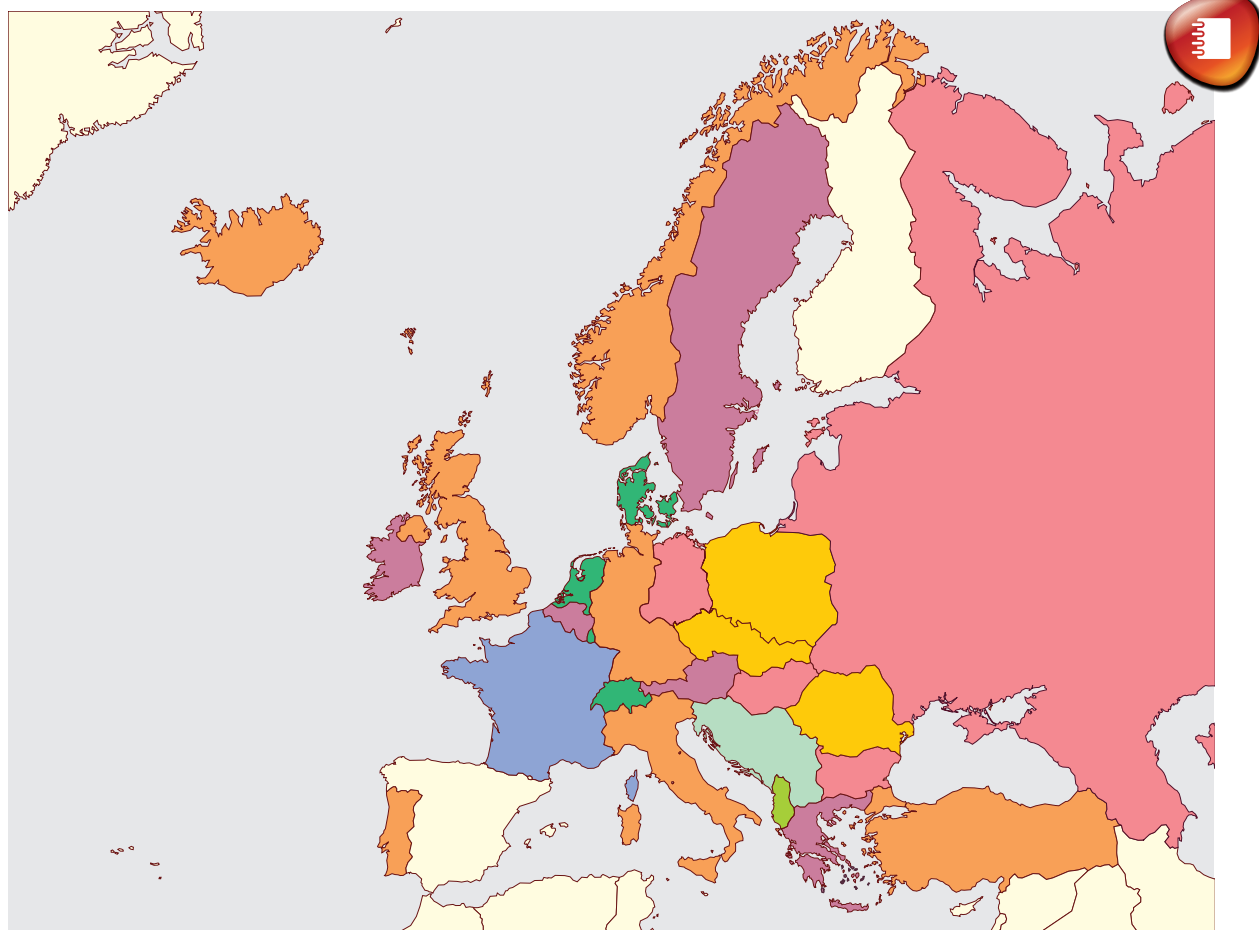

Fig. 3. Membrii CAER și statele care au primit ajutor prin Planul Marshall

1. Care au fost țările membre CAER, știind faptul că ele sunt colorate pe hartă cu roz și galben?
2. Care sunt țările care au primit ajutor economic prin Planul Marshall, știind că sunt colorate pe hartă cu maro, mov, verde-închis și albastru-închis?
3. Ce stat, colorat cu verde-deschis pe hartă, a părăsit CAER în 1987?
4. Ce stat, reprezentat cu albastru deschis pe hartă, a fost stat asociat CAER?

II. ESEU! Pornind de la imaginile de pe pagina 82, realizează un eseu cu titlul „Viața cotidiană în democrație și comunism“, cu respectarea strictă a următorului plan de idei: 1. Specificul economiei comuniste și al celei capitaliste; 2. Statele în care s-au aplicat cele două modele; 3. Performanțele celor două modele; 4. Efectele celor două sisteme asupra cetățeanului de rând; 5. Alegerea modelului economic preferat; 6. Argumentarea alegerii. Documentează-te citind lecția, întrebând părinții/bunicii despre perioada comunistă din istoria României, accesând internetul, în special pagina Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc (<https://www.iicr.ro>). Prezintă eseu la colegii tăi, după care adaugă-l la **PORTOFOLIU**.

Fig. 4. Alimentară sovietică din anii '80

Fig. 5. Supermarket american din anii '60

III. Citește textul de mai jos și răspunde, pe caiet, cerințelor.

- „Politica noastră nu este îndreptată împotriva niciunei țări sau doctrine, ci împotriva foametei, sărăciei, disperării și haosului. Scopul ei este reînnoirea unei economii active în lume, astfel încât să permită apariția condițiilor politice și sociale în care instituțiile libere pot exista.”

George Marshall, Despre planul care-i poartă numele

- Din moment ce politica SUA dorea promovarea „instituțiilor libere”, iar comunismul promova totalitarismul, este adevărată afirmația din debutul acestui citat?
- Precizează dacă Planul Marshall a ajutat la înlăturarea „foametei, sărăciei, disperării și haosului”.
- Planul Marshall s-a aplicat în întreaga Europă?

ȘTIAI CĂ...

...Republica Populară Chineză, sub conducerea lui Deng Xiaoping (1978-1989), a adoptat un nou model de dezvoltare, ceea ce a dus la miracolul economiei chineze?

- ...economia Japoniei și-a revenit foarte repede după 1945, devenind una dintre cele mai puternice din lume?

IDEI ESENȚIALE

- Perioada postbelică a debutat cu un imens efort de refacere economică.
- Reconstrucția s-a realizat pornind de la două sisteme economice diametral opuse: capitalismul și comunismul.
- Refacerea Europei de Vest a fost impulsionată de Planul Marshall.
- Sistemul capitalist s-a dovedit a fi mult mai performant decât cel comunist.

VOCABULAR

economie centralizată – sistem economic controlat în totalitate de către stat

DECLARAȚIA UNIVERSALĂ A DREPTURILOR OMULUI

Societatea Națiunilor, constituită în 1919, la inițiativa președintelui american Woodrow Wilson, a eșuat în încercarea de a crea un sistem de securitate colectivă. Una dintre cauzele incapacității acesteia de a menține pacea a fost refuzul SUA de a face parte din ea, dar și lipsa unor instrumente eficiente de sancționare a agresorilor. Mai mult, statele agresoare au ignorat organizația părăsind-o, precum Japonia sau Germania în 1933, ori Italia (1937). Uniunea Sovietică a fost exclusă în 1939, după ce fusese primită în 1934, din cauza agresiunii împotriva Finlandei (Războiul sovieto-finlandez, 1939-1940). În 1946, Societatea Națiunilor a fost dizolvată.

Fig. 1. Sediul ONU din New York

Fig. 2. Steagul ONU

La 26 iunie 1945, a fost semnată Carta Organizației Națiunilor Unite, la San Francisco, prin care se puneau bazele ONU, continuatoarea Societății Națiunilor în multe privințe. Sediul noii organizații a fost stabilit la New York (SUA). Printre principalele organisme de conducere create se numără: Adunarea Generală a ONU, Consiliul de Securitate și Secretariatul General. Consiliul de Securitate este alcătuit din membri permanenți și nepermanenți. Primii, din care făceau parte SUA, URSS/Federația Rusă, China, Marea Britanie și Franța, aveau și **drept de veto**.

În timpul celei de-a treia sesiuni a Adunării Generale a ONU, la 10 decembrie 1948, a fost adoptată Declarația Universală a Drepturilor Omului, document de o mare însemnătate pentru stabilirea și apărarea drepturilor tuturor oamenilor indiferent de avere, sex, religie, rasă sau naționalitate. Cele 30 de articole reprezintă un ideal pentru toate națiunile. Printre drepturile garantate se numără: cel la viață, la libertate, la securitate, la azil, la cetățenie, la proprietate, la educație etc. Din păcate, declarația nu constituie un tratat internațional, ceea ce înseamnă că statele care n-o respectă nu pot fi sancționate.

Fig. 3. Adunarea Generală a ONU (2016)

APLICAȚII

I. Citește textele de mai jos și răspunde, pe caiet, la cerințe.

- **A.** „Art. I: Toate ființele umane se nasc libere și egale în demnitate și în drepturi. Ele sunt înzestrate cu rațiune și conștiință și trebuie să se comporte unele față de altele în spiritul fraternității. (...) Art. III: Orice ființă umană are dreptul la viață, la libertate și la securitatea persoanei sale. (...) Art. V: Nimeni nu va fi supus la torturi, nici la pedepse și tratamente crude, inumane sau degradante.“

Din Declarația Universală a Drepturilor Omului (10 decembrie 1948)

- **B.** „Ținând seama de faptul că un copil trebuie să fie pe deplin pregătit să trăiască independent în societate și să fie educat în spiritul idealurilor proclamate în Carta Națiunilor Unite și, în special, în spiritul păcii, demnității, libertății, toleranței, egalității și solidarității. (...) Recunoscând că în toate țările lumii există copii care trăiesc în condiții extrem de dificile și care au nevoie de o atenție deosebită...“

Din preambulul Convenției ONU cu privire la drepturile copilului (29 noiembrie 1989)

1. Enumeră drepturile de care se bucură toți oamenii, potrivit sursei A.
2. De ce este nevoie de un document special care să stabilească drepturile copilului, conform celei de-a doua surse?
3. Sursele A și B fac trimitere la documente care se bazează pe valori diferite și sunt emise de organizații diferite?
4. Art. V din sursa A crezi că a fost aplicat de statele totalitare precum URSS, Republica Populară Română sau Republica Populară Chineză?

II. Rescrie următoarele enunțuri false, astfel încât să devină adevărate.

1. Sediul ONU se află la Geneva, în Elveția.
2. Declarația Universală a Drepturilor Omului a fost adoptată în anul 1958.
3. Societatea Națiunilor a fost dizolvată în 1956.

Fig. 4. Sediul Națiunilor Unite din Geneva, Elveția

III. FIȘĂ BIOGRAFICĂ! În imaginile de mai jos sunt reprezentați patru dintre secretarii generali ai ONU. Alege-l pe unul dintre aceștia și, cu ajutorul internetului, caută mai multe informații, astfel încât să realizezi o fișă biografică. În cadrul ei trebuie să evidențiezi, succint, o serie de detalii biografice, dar, mai ales, idealurile pe care le-a servit atunci când s-a aflat în fruntea ONU. Este personalitatea aleasă de tine un model demn de urmat? De ce? Argumentează în fața clasei. Adaugă fișa la **PORTOFOLIU**.

Fig. 5. Boutros-Boutros Ghali

Fig. 6. Kofi Annan

Fig. 7. Ban Ki-Moon

Fig. 8. Antonio Guterres

IDEI ESENȚIALE

- Eșecul Societății Națiunilor a dus la crearea ONU în 1945.
- Adunarea Generală a ONU a adoptat Declarația Universală a Drepturilor Omului, în 1948, care conține un set de drepturi de care se bucură toți oamenii.
- Din nefericire, Declarația nu este un tratat, deci cei care o încalcă nu pot fi trași la răspundere.

VOCABULAR

drept de veto – dreptul unei persoane sau a unui stat de a se opune, în anumite condiții, adoptării unei decizii, hotărâri sau legi

ȘTIAI CĂ...

...România a devenit membră a ONU în 1955?

...ONU este alcătuită astăzi din toate statele independente ale lumii (193 la număr), cu excepția Vaticanului?

PROTESTUL TINEREI GENERAȚII

După 1945, stabilitatea politică și economică a produs transformări majore în rândul tinerelor generații din Occident. În contextul creșterii accelerate a populației (**baby boom**) și al Războiului Rece care amenința cu distrugerea umanității printr-un **cataclism** nuclear, a apărut protestul tinerei generații.

Tinerii refuzau regulile, tradițiile, conservatorismul și se orientau spre cu totul altceva. Astfel, a apărut în anii '50, în SUA, mișcarea „Beat”, urmată în anii '60 de mișcarea „Hippie”. Cea din urmă a devenit un fenomen de masă, reușind să se infiltreze chiar și în blocul comunist. Hipioții propovăduiau libertatea absolută în comuniune cu natura și se opuneau oricăror forme de violență. Mișcarea Hippie a fost extrem de activă în contextul în care societatea americană se opunea vehement Războiului din Vietnam.

Muzica a fost principala modalitate prin care tinerii își exprimau revolta. Formații precum Beatles, Rolling Stones, Greatful Dead, Pink Floyd ori Queen au ajuns să dea glas atâtor nemulțumiți care visau la o viață mai bună, lipsită de constrângeri sau pericole. Începând cu anul 1970, Festivalul de muzică de la Woodstock, din apropierea New Yorkului, a ajuns aproape un loc de pelerinaj pentru fanii muzicii rock, dar și pentru cei care luptau pentru pacifism.

Însă protestul tinerei generații a îmbrăcat și o formă mult mai practică, mai activă, prin mișcarea pentru drepturile civile din SUA. Liderul incontestabil al acesteia a fost pastorul Martin Luther King, care a reușit să oprească discriminarea la care erau supuși afro-americanii, deși sclavia fusese desființată cu aproape un secol în urmă de președintele american Abraham Lincoln.

Feminismul a căpătat avânt, iar femeile s-au impus în viața publică drept egale ale bărbaților. Ele au devenit tot mai active în politică, știință sau artă.

De pildă, în 1979, Margaret Thatcher a devenit prima femeie care a condus guvernul britanic (1979-1990), o mare realizare pentru o țară atașată tradițiilor politice. Ea a fost supranumită „Doamna de Fier” și a devenit un model pentru tinerele din întreaga lume.

Fig. 1. Tineri hipioți afișând semnul păcii

Fig. 2. Elvis Presley (1935-1977), supranumit „Regele Rock and Rollului”, idolul unei generații

APLICAȚII

I. PROIECT! Malcom X (1925-1965) a fost unul dintre cei mai influenți avocați pentru drepturile afro-americanilor. Tatăl său a fost ucis pe când acesta avea doar șase ani, iar mama sa a ajuns să fie internată într-un ospiciu. În cele din urmă, tânărul Malcom a fost închis, timp în care s-a alăturat organizației Nation of Islam (Națiunea Islamului – lb. engleză), care milita pentru drepturile celor discriminați. După eliberare a devenit unul dintre liderii organizației, iar discursul său tot mai radical. În cele din urmă, s-a dezis de organizația al cărui membru era, de extremismul acesteia, dar a fost împușcat, în 1965, drept răzbunare pentru că a părăsit-o.

Împărțiți în grupe de câte 4-6 elevi, realizați un eseu prin care să îndemnați la pace și toleranță și prin care să combateți toate formele de extremism și de discriminare, inspirându-vă din viața și ideile lui Malcom X. Documentați-vă citind cartea *Autobiografia lui Malcom X* sau vizionând pelicula *Malcom X*, apărută în 1992, care a primit laudele criticilor de film. Prezentați munca voastră întregii clase. Adăugați proiectul la **PORTOFOLIUL**.

II. INVESTIGAȚIE! Împărțiți în grupe de câte 4-6 elevi, realizați o investigație, pe baza informațiilor oferite de părinți sau bunici, despre felul în care muzica occidentală a influențat mentalitatea tinerelor generații din România comunistă. Veți lua drept reper perioada dictaturii lui Nicolae Ceaușescu (1965-1989). Puneți informațiile obținute în comun și realizați o prezentare PowerPoint sau Prezi, prin care să oferiți colegilor din clasă acces la informațiile voastre.

Fig. 3. Malcom X (1925-1965), unul dintre liderii mișcării pentru drepturile afro-americanilor

ȘTIAI CĂ...

...în mai 1968, studenții din Paris au organizat o revoltă împotriva autorității „lumii vechi“?

...opera rock „The Wall“ (Zidul – lb. engleză), lansată în 1979 de formația britanică Pink Floyd, vorbește despre izolarea individului de societate, situație în care atât societatea, cât și individul au de pierdut?

IDEI ESENȚIALE

- Prosperitatea postbelică a condus la un spor demografic rapid.
- Tineretele generații s-au opus cu hotărâre mentalității vechilor generații.
- Au apărut manifestări împotriva războiului, discriminării și inegalității.
- Muzica a ținut pasul cu tendințele din societate.

VOCABULAR

baby boom – termen din limba engleză folosit pentru a desemna creșterea rapidă a numărului de nașteri dintr-o anumită țară/regiune

cataclism – catastrofă care poate să aibă cauze naturale (epidemie, cutremure, erupții vulcanice, inundații etc.) sau artificiale (război, dezastru ecologic etc.)

DEMOCRAȚIE *VERSUS* COMUNISM – MODELELE DE ORGANIZARE A STATELOR. RĂZBOIUL RECE (1945-1991)

CAUZE

În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, interesul comun de a învinge Axa Berlin-Roma-Tokio a apropiat democrațiile occidentale de Uniunea Sovietică, o dictatură totalitară comunistă, periculoasă pentru pacea mondială ca și fascismul sau nazismul. În 1945, fascismul și nazismul au dispărut, iar neînțelegerile dintre democrație și comunism au revenit în prim-planul relațiilor internaționale. Democrația și comunismul sunt două ideologii incompatibile, care au înțeles că supraviețuirea uneia depindea de distrugerea celeilalte. Astfel, lumea s-a adâncit într-un nou război, unul rece de data asta.

FAPTE

Fig. 1. Zidul Berlinului, construit în 1961, simbol al divizării Europei

Modelele de organizare a statelor erau complet diferite. Sovieticii au impus comunismul în țările pe care le controlau (Polonia, Cehoslovacia, Ungaria, România, Bulgaria) în perioada 1945-1948. Iugoslavia și Albania au devenit comuniste prin victoria partizanilor. Aceste țări erau conduse după model sovietic, de un partid unic și un lider atotputernic, care nu respectau drepturile și libertățile cetățenești. Totuși, liderii țărilor comuniste din blocul estic, de după **Cortina de Fier**, după cum s-a exprimat Winston Churchill, erau subordonați Moscovei.

Statele democratice erau conduse de către popor prin intermediul reprezentanților aleși prin vot direct, secret și liber exprimat. Parlamentul reprezenta nucleul vieții politice, iar activitatea sa era supravegheată de cetățenii informați de o presă liberă. Drepturile și libertățile cetățenești erau respectate și promovate peste tot în lume.

Războiul Rece a însemnat o înfruntare politică, diplomatică și militară indirectă (1945-1991), la nivel global, între „blocul capitalist”, alcătuit din statele democratice și condus de SUA, și „lagărul socialist”, format din statele comuniste din Europa de Est și Asia, condus de URSS. Înfruntarea a fost indirectă din cauza armelor nucleare, care făceau ca un eventual război să nu aibă câștigători. URSS a obținut arma atomică în 1949.

Ambele tabere au creat alianțe politico-militare. În 1949, prin Tratatul de la Washington, SUA, Canada și o serie de state democratice din Europa de Vest au pus bazele Organizației Tratatului Atlanticului de Nord (NATO – lb. engleză). În 1955, la inițiativa Uniunii Sovietice, s-a format organizația Tratatului de la Varșovia (Pactul de la Varșovia), alcătuită din URSS și statele din „lagărul socialist”, cu excepția Iugoslaviei.

Fig. 2. Racheta nucleară intercontinentală de fabricație sovietică RT-2PM Topol, intrată în serviciu în 1988

Cursa înarmărilor a reprezentat cea mai mare amenințare la adresa păcii. Ambele tabere au cheltuit sume enorme pentru a produce arme mai multe și mai performante decât ale inamicului. În final, modelul economic comunist, centralizat, nu a permis Uniunii Sovietice să țină pasul cu SUA în cursa înarmărilor.

CONSECINȚE

În 1985, noul lider sovietic, **Mihail Gorbaciov**, a propus o serie de reforme (glasnost și perestroika) care urmăreau să consolideze URSS. În fapt, acestea au dus la prăbușirea regimurilor comuniste din Europa de Est, în 1989, la dezmembrarea Uniunii Sovietice în 1991 și, implicit, la încheierea Războiului Rece. Pactul de la Varșovia s-a autodizolvat în 1990, în timp ce NATO a continuat să se consolideze și să se extindă. Sfârșitul Războiului Rece a marcat triumful democrației în fața totalitarismului.

Cele mai importante crize politico-militare din perioada Războiului Rece

Blocada Berlinului (1948-1949)
Războiul din Coreea (1950-1953)
Criza Canalului Suez (1956)
Criza Rachetelor din Cuba (1962)
Războiul din Vietnam (1965-1973)
Războiul arabo-israelian de șase zile (1967)
Primăvara de la Praga (1968)
Războiul din Afganistan (1979-1989)

Fig. 3. Test nuclear american efectuat în Atolul Bikini, Insulele Marshall (iulie 1946)

APLICAȚII

I. Citește textele de mai jos și răspunde, pe caiet, la cerințe.

- A.** „Art. 5: Părțile convin că un atac împotriva uneia sau mai multora dintre ele, în Europa sau America de Nord, va fi considerat un atac împotriva tuturor și, în consecință, sunt de acord că, dacă are loc un asemenea atac armat, fiecare dintre ele, în exercitarea dreptului la autoapărare individuală sau colectivă recunoscut prin art. 51 din Carta Națiunilor Unite, va sprijini partea sau părțile atacate prin efectuarea imediată, individual sau de comun acord cu celelalte părți, a oricărei acțiuni pe care o consideră necesară, inclusiv folosirea forței armate, pentru restabilirea și menținerea securității zonei nord-atlantice.”

Din Tratatul de la Washington (4 aprilie 1949), care a dus la constituirea NATO

- B.** „Art. 4: În cazul unui atac armat în Europa din partea vreunui stat sau grup de state împotriva unuia sau mai multor state semnatare ale tratatului, fiecare stat semnatar al tratatului în cadrul exercitării dreptului la autoapărarea individuală sau colectivă, în conformitate cu art. 51 al Cartei Organizației Națiunilor Unite, va acorda statului sau statelor care au fost supuse unui asemenea atac ajutor imediat, în mod individual, în înțelegere cu celelalte state semnatare ale tratatului prin toate mijloacele care i se par necesare, inclusiv folosirea forței armate.”

Din Tratatul de la Varșovia (14 mai 1955), care a condus la apariția Pactului de la Varșovia

- Conform sursei A, în ce regiune trebuia să se producă atacul pentru ca NATO să intervină? Dar în cazul sursei B?
- Caută on-line Carta Națiunilor Unite și află conținutul art. 51, invocat de ambele surse.

Fig. 4. Președintele american J.F. Kennedy semnând un ordin referitor la Cuba (1962)

3. Cum interpretezi afirmația „inclusiv folosirea forței armate”, care se regăsește în ambele surse?
4. Cărei țări crezi că îi revenea rolul principal în conducerea NATO? Dar în cadrul Pactului de la Varșovia?

II. DEZBATERE! În 1959, la conducerea Cubei a ajuns liderul comunist Fidel Castro, care le-a cerut sovieticilor să instaleze rachete nucleare în țara sa, situată în apropierea SUA. Echilibrul nuclear se baza pe principiul Distrugerii Mutuale Garantate, adică pe ideea că în eventualitatea unui război atomic, ambele părți urmau să fie complet distruse. Însă rachetele din Cuba puteau lovi SUA înainte ca acestea să poată reacționa. Drept urmare, în octombrie 1962, americanii au impus o blocadă asupra insulei care putea duce la un război cu sovieticii. În cele din urmă, s-a ajuns la un compromis.

Pe baza acestor informații, completate cu ceea ce găsiți cu ajutorul internetului, realizați o dezbatere cu argumente pro și contra cu tema „A fost reacția americană față de instalarea rachetelor în Cuba justificată?”. Construiți-vă argumentația având în vedere următoarele aspecte: 1. Și SUA dețineau rachete nucleare în proximitatea Rusiei Sovietice, în Europa, Turcia și Alaska; 2. Blocada navală din jurul Cubei putea declanșa un război cu sovieticii; 3. Sovieticii puteau să nu accepte vreo concesie care ar fi fost, în viziunea lor, o dovadă de slăbiciune; 4. Nici americanii și nici sovieticii nu au luat în serios obiecțiile aliaților în timpul acestei crize; 5. Un eventual război i-ar fi afectat și pe aliați, dar și întreaga lume.

ȘTIAI CĂ...

...președintele american John Fitzgerald Kennedy, care a jucat un rol central în timpul Crizei Rachetelor din Cuba, a fost asasinat la 22 noiembrie 1963, în timp ce vizita orașul Dallas, din statul american Texas?

...pentru a atrage atenția asupra pericolului reprezentat de armele nucleare, în 1947, „Bulletin of the Atomic Scientists” (Revista savanților din domeniul energiei atomice – lb. engleză) a publicat pentru prima dată „Ceasul apocalipsei”, care arăta cât de aproape era umanitatea de un război nuclear?

IDEI ESENȚIALE

- Sfârșitul războiului a generat creșterea ostilității dintre statele democratice și cele totalitare.
- Tensiunile dintre SUA și URSS au dus la declanșarea Războiului Rece.
- Ambele tabere au creat alianțe politico-militare.
- Statele democratice au câștigat Războiul Rece.

VOCABULAR

Cortina de Fier – denumire folosită de politicianul britanic Winston Churchill pentru a desemna linia care separa comunismul și democrația în Europa

Fig. 5. Europa în timpul Războiului Rece (1945-1991)

UNIUNEA EUROPEANĂ: PRINCIPII DE ORGANIZARE ȘI FUNCȚIONARE

CAUZE

Războiul civil european, denumire dată de către istoricul german Ernst Nolte perioadei cuprinse între 1914-1945, a devastat Europa. În perioada postbelică, a reapărut ideea unirii statelor europene ca soluție pentru a împiedica apariția unui nou război cu consecințe și mai grave decât cele anterioare.

FAPTE

Cu gândul că interesele comune pot construi un viitor comun pașnic și prosper, în 1951 s-a constituit Comunitatea Europeană a Cărbunelui și Oțelului. În 1957, Tratatul de la Roma a pus bazele Comunității Economice Europene, „Piața Comună”, care a început să funcționeze din 1958. Aceasta se baza pe existența a trei principii: libera circulație a mărfurilor, a persoanelor și a banilor.

Cu timpul, CEE s-a extins, iar în 1993, prin Tratatul de la Maastricht, și-a luat numele pe care-l poartă și astăzi, Uniunea Europeană. În prezent, aceasta numără 28 de membri, formând o zonă economică de **liber schimb** unică în lume, cu o populație de peste o jumătate de miliard de locuitori. Uniunea are un drapel propriu, imn propriu („Oda bucuriei”, de Ludwig van Beethoven), o zi proprie (9 Mai) și, mai ales, o monedă comună, euro.

Uniunea este condusă prin intermediul următoarelor instituții: Parlamentul European (1962), Consiliul European (1974), Consiliul Uniunii Europene (1958), Comisia Europeană (1958) și Curtea de Justiție a Uniunii Europene (1952). Parlamentul European este compus din reprezentanți ai țărilor membre, aleși în mod direct de către cetățeni. Comisia Europeană, „guvernul UE”, este compusă din comisari propuși de guvernele statelor membre.

CONSECINȚE

Libera circulație a creat un imens potențial de creștere economică. Acest fapt a avut consecințe profunde asupra mentalităților, contribuind decisiv la crearea unui spațiu democratic, tolerant, intercultural, care se întinde de la Marea Neagră până la Oceanul Atlantic. Astfel, construcția europeană nu a ajuns la final, iar UE continuă să se îndrepte spre ceea ce unii deja numesc Statele Unite ale Europei, un stat federal similar SUA.

Fig. 1. Steagurile statelor membre ale Uniunii Europene

I. Studiază harta de mai jos și răspunde, pe caiet, la cerințe.

Fig. 2. Construcția europeană (CEE și UE)

1. Cu ajutorul unui atlas geografic, enumeră statele europene care nu fac parte din Uniunea Europeană și care nu sunt numite pe această hartă.
2. Completează următorul tabel cu numele statelor, pe care le-ai aflat studiind harta, astfel încât să înțelegi evoluția în timp și spațiu a Comunității Economice Europene și a Uniunii Europene.

1958	1973	1981	1986	1995	2004	2007	2013
...	...	...	...	...	...	...	...

Fig. 3. Sediul Comisiei Europene

II. Completează tabelul de mai jos cu informația istorică potrivită, pe care o vei găsi cu ajutorul internetului pe pagina oficială a Uniunii Europene (https://europa.eu/european-union/index_ro).

Instituție	Sediu	Atribuții
Parlamentul European		
Consiliul European		
Consiliul Uniunii Europene		
Comisia Europeană		
Curtea de Justiție a Uniunii Europene		

ȘTIAI CĂ...

...ziua de 9 Mai, Ziua Europei, este momentul în care ministrul de externe al Franței, Robert Schuman, a rostit în 1950 o declarație prin care a cerut o nouă organizare a continentului care să împiedice un eventual război?

...mottoul Uniunii Europene este din anul 2000 expresia „Uniți în diversitate“?

IDEI ESENȚIALE

- După 1945, statele vest-europene au ajuns la concluzia că trebuie să fie mai unite pentru a împiedica izbucnirea unui nou război de amploare.
- În 1958, a început să funcționeze Comunitatea Economică Europeană.
- În 1993, aceasta și-a schimbat numele în Uniunea Europeană.
- Uniunea Europeană este cel mai mare spațiu de liber schimb din lume.

VOCABULAR

federație – uniune a mai multor state autonome care formează un stat unitar condus de un guvern central

liber schimb – practicarea liberă a comerțului, între două sau mai multe state, prin eliminarea barierelor vamale sau de alt fel

Fig. 4. Parlamentul European

Fig. 5. Drapelul Uniunii Europene

LUMEA CONTEMPORANĂ: O LUME MULTIPOLARĂ – GLOBALIZAREA. NOUA DIVERSITATE CULTURALĂ ȘI REVOLUȚIA INFORMAȚIONALĂ

CAUZE

În perioada Războiului Rece, lumea a avut un caracter bipolar, ceea ce înseamnă că a fost dominată de două superputeri: SUA și URSS. Dezmembrarea celei din urmă, în 1991, a deschis drumul către o nouă eră în istoria omenirii, una multipolară, fiindcă tot mai multe state au avut șansa de a se dezvolta și de a se afirma sub aspect economic, politic și militar.

Prăbușirea blocului comunist din Europa de Est, dar și a URSS a fost însoțită de probleme politice și economice, care au generat conflicte armate: Războiul din Cecenia (1994-1996), Războiul din Transnistria (1992), Războiul pentru enclava Nagorno-Karabah (1988-1994), dar și războaiele din fosta Iugoslavie. Însă această situație a dus și la extinderea NATO și Uniunii Europene spre Est.

Fig. 1. Mihail Gorbaciov, ultimul lider al URSS (1985-1991)

FAPTE

Globalizarea reprezintă un fenomen, în special economic și cultural, prin care țările de pe **mapamond** sunt tot mai interconectate și, prin urmare, se influențează reciproc. Într-o lume în plin proces de globalizare, evenimente aparent izolate au un impact global. De pildă, un atac terorist sau un faliment de răsunet poate avea efecte asupra unei părți însemnate a lumii. De exemplu, criza economică din 2008, declanșată în SUA, s-a răspândit cu repeziciune în toate statele.

În acest context, țări precum China, India, Brazilia sau Africa de Sud au devenit tot mai prospere, căpătând o importanță aparte în relațiile internaționale. Totuși, UE, SUA, chiar și Federația Rusă au păstrat poziții de prim-rang, pe plan global. Astfel, atât deciziile economice, cât și cele politice nu mai depind de doi actori, ca în perioada Războiului Rece, ci de mai mulți, ceea ce face ca lumea actuală să aibă un caracter **multipolar**.

Revoluția informațională a fost cea care a permis globalizarea. Faptul că televiziunea, radioul, ziarele și internetul ne oferă informații despre întreaga planetă, în timp real, a dus la apariția așa-numitului „sat global”, în care toată lumea este preocupată de toată lumea. La toate acestea s-a adăugat și ușurința cu care omul contemporan poate călători în principal datorită dezvoltării aviației comerciale.

CONSECINȚE

O lume multipolară, în plin proces de globalizare și interconectată, grație revoluției informaționale, a dus la apariția unei noi diversități culturale. Oameni din cele mai diverse culturi comunică la distanță sau trăiesc laolaltă făcând schimb de idei, obiceiuri etc. Ei se cunosc tot mai bine și cooperează tot mai mult, în spiritul păcii și solidarității. Însă umanitatea mai are multe probleme de depășit în secolul al XXI-lea. Printre acestea se numără armele de distrugere în masă, războaiele, poluarea, terorismul, criminalitatea transfrontalieră și crizele economice. Astăzi, problemele globale necesită un răspuns global, care să implice toate națiunile și toate culturile.

Fig. 2. Bill Clinton, al 42-lea președinte al SUA (1993-2001)

I. Studiază harta de mai jos și răspunde, pe caiet, la cerințe.

Fig. 3. Dezmembrarea URSS (1991)

1. Folosind și cunoștințele acumulate în orele de geografie, scrie în tabelul de mai jos numele țărilor apărute pe harta lumii în 1991, în coloana potrivită.

Țări europene	Țări asiatice	Țări euroasiatice
...	...	...

2. Folosind internetul, stabilește care sunt primele trei țări, apărute prin dezmembrarea URSS, în ceea ce privește suprafața și populația.

Suprafață/km ²	Populație/mil. locuitori
1.	1.
2.	2.
3.	3.

II. Citește textele următoare și răspunde, pe caiet, la cerințe.

- A. „Din 1945, comerțul global a crescut de cincisprezece ori, ridicând standardul de viață pe toate continentele. Libertatea se răspândește; pentru prima dată în istorie, peste jumătate dintre locuitorii planetei își aleg liderii. Numărul oamenilor simpli care au acces la informații s-a mărit enorm. (...) Istoria secolului al XXI-lea poate fi minunată. Dar trebuie să scriem primul capitol.“

Din discursul președintelui american Bill Clinton despre relațiile internaționale (San Francisco, 26 februarie 1999)

- **B.** „Perspectiva americană considera oamenii ca fiind inerent raționali și înclinați spre un compromis pașnic, spre gândire rațională și spre echitate; prin urmare, răspândirea democrației era scopul ultim al ordinii internaționale. Piața liberă avea să înalțe conștiințele individuale, să îmbogățească societățile și să înlocuiască rivalitățile internaționale tradiționale cu interdependența economică.“

Henry Kissinger, *Ordinea mondială*

1. Precizează care din cele două surse exprimă un punct de vedere oficial și care unul personal.
2. Menționează prin ce transformări a trecut lumea după 1945, conform sursei A.
3. Cum sunt oamenii, potrivit sursei B? Ce concluzie se desprinde din această informație?
4. Ce spune sursa A despre secolul al XXI-lea? Dar sursa B despre piața liberă?

ȘTIAI CĂ...

...internetul apărut la cererea armatei americane, în 1969, lega patru universități din SUA și se numea ARPANET?

...internetul a devenit cu adevărat accesibil publicului larg începând cu 1993, când a apărut browserul Mosaic?

IDEI ESENȚIALE

- Încetarea Războiului Rece a creat noi probleme și tensiuni în relațiile externe.
- Fostele state comuniste s-au putut orienta spre un regim democratic.
- Revoluția informațională și activitatea economică au generat procesul de globalizare.
- Prin globalizare, națiunile lumii sunt tot mai interconectate.

VOCABULAR

mapamond – hartă a lumii care reprezintă alăturat cele două emisfere (vestică și estică)

multipolar – termen folosit în relațiile internaționale pentru a evidenția faptul că în lume există mai multe state importante

Fig. 4. Avionul Boeing 747, supranumit „Jumbo Jet“, poate transporta până la 660 de pasageri pe o distanță de peste 13 000 de km

Fig. 5. „Satul global“, o lume interconectată

NOILE FORME DE DIVERTISMENT – JOCURILE ȘI TEHNOLOGIA. CONSECINȚE

Cu certitudine, putem spune că marea invenție a secolului al XX-lea a fost **computerul**. Se consideră că primul computer construit pentru a fi folosit de către o persoană (Personal Computer – computer personal, lb. engleză), eventual în mediul intim al propriei locuințe, a fost Altair 8800 (fig. 2), lansat în anul 1974. Acesta a fost urmat de modelul Apple I, în 1976, și de altele precum IBM 5150, în 1981. La începutul ultimului deceniu din secolul trecut, PC-ul era un instrument prezent în multe birouri și numeroase locuințe din întreaga lume.

Calculatorul a avut și are numeroase întrebuințări, dar, printre altele, este și o nouă formă de divertisment. El oferă acces la internet, a înlocuit mașinile de scris și ne permite să ne lăsăm absorbiți de fascinanta lume a jocurilor video (fig. 3). Industria acestora are numeroși angajați și aduce profituri uriașe, pe măsură ce tot mai mulți oameni, de toate vârstele, încep să aprecieze jocurile video.

În 1972, firma Atari a scos pe piață jocul Pong, care s-a bucurat de un mare succes. Jocurile video se puteau juca în locuri special amenajate, pe dispozitive care funcționau pe bază de monede/jetoane. Apoi au apărut consolele și celebrul joystick, ce puteau fi utilizate acasă. În anii '90, a luat avânt sectorul jocurilor video utilizate prin intermediul PC-urilor, în timp ce grafica s-a îmbunătățit semnificativ. Jocuri precum SuperMario, Quake ori Age of Empires au făcut carieră.

Internetul a permis apariția jocurilor on-line, care pot fi jucate de mai multe persoane, aflate la mare distanță, concomitent. Dezvoltarea telefoanelor inteligente (smartphones) a făcut ca jocurile să se afle în buzunarul oricărui posesor al unui astfel de dispozitiv. Însă toate acestea au venit cu un preț destul de mare: dependența de jocurile video și de tehnologie. Astfel, foarte multe jocuri sunt extrem de violente (celebrele **shooter game**), fiind un exemplu negativ pentru tinerele generații, care sunt obișnuite de la vârste fragede cu violența virtuală. Lectura, interacțiunea umană directă, divertismentul alături de semenii noștri au început să bată în retragere în fața jocurilor video și a comunicării impersonale prin intermediul rețelelor de socializare, precum Facebook sau Twitter.

Fig. 1. Fibră optică

Fig. 2. Altair 8800, primul PC autentic

Fig. 3. Tânăr „absorbit” de un joc video

APLICAȚII

I. JURNAL! Rețelele de socializare precum Facebook, Twitter, Instagram, Flickr, LinkedIn sau Pinterest reprezintă o realitate a vieții de zi cu zi. Miliarde de oameni interacționează zilnic prin intermediul acestora. Realizează un jurnal al activității tale/părinților pe una dintre aceste rețele, sub supravegherea unuia dintre părinți, fiindcă în Uniunea Europeană copiii nu pot avea conturi pe rețelele sociale decât începând cu vârsta de 13 ani, pentru protecția lor. Evidențiază avantajele și dezavantajele acestor rețele. Ce pericole îi pândesc pe copii în acest mediu de comunicare? Cum se pot apăra de ele?

II. STUDIU DE CAZ! Împărțiți în grupe de câte 4-6 elevi, realizați un studiu de caz sub forma unei prezentări PowerPoint sau Prezi, pornind de la imaginea de mai jos, în care să arătați evoluția în timp a mijloacelor de stocare a datelor.

Fig. 4. Evoluția în timp a mijloacelor de stocare a datelor. De la stânga la dreapta: Hard-drive; Floppy disk; CD/DVD; USB flash drive; Card de memorie; Servere Cloud.

ȘTIAI CĂ...

...miliardarul Bill Gates, cofondator al companiei Microsoft, a lansat sistemul de operare Windows în anul 1985?

...rețeaua de socializare Facebook este folosită de circa un sfert din populația planetei?

IDEI ESENȚIALE

- Perioada postbelică a dus la apariția calculatoarelor (computerelor).
- Tehnica de calcul a revoluționat toate activitățile umane, inclusiv divertismentul.
- Jocurile video au ajuns o importantă modalitate de petrecere a timpului liber.
- A apărut dependența de calculator și de jocurile video.

VOCABULAR

computer – cuvânt din limba engleză, sinonim pentru calculator

shooter game – termen din limba engleză care semnifică un joc video violent în care personajele folosesc arme de foc

Fig. 5. O lume interconectată

TERORISMUL

Terorismul este o latură a războiului, din păcate, frecvent întâlnită, prin care se urmărește înfrângerea sau controlarea adversarului prin spaimă (teroare). În a doua jumătate a secolului al XX-lea, terorismul a ajuns să desemneze, în special, acțiunile violente ale unor grupuri relativ restrânse care urmăresc atingerea unor obiective politice, prin crearea unui climat de insecuritate. Civili sunt victimele predilecte ale terorismului contemporan.

Organizațiile teroriste contemporane sunt compuse din puține persoane și au o structură ierarhică în fruntea căreia se găsește un lider. Teroriștii susțin o anumită ideologie care, în multe cazuri, se sprijină pe interpretări eronate ale religiei (de pildă – **fundamentalismul** islamic) și urmăresc obținerea, prin teroare, a anumitor obiective concrete.

În perioada Războiului Rece, ambele tabere au susținut diverse structuri radicale, cu bani, arme și informații, ceea ce a dus la intensificarea activității teroriste.

După încheierea Războiului Rece, tot mai multe state au sponsorizat activitățile teroriste (Coreea de Nord, Iran, Siria, Libia etc.), ceea ce a dus la sporirea numărului de organizații teroriste și, implicit, la creșterea numărului de victime nevinovate.

La 11 septembrie 2001, au avut loc atentatele teroriste comise de membri ai organizației islamiste Al Qaeda, fondată în 1988 de către sauditul Osama bin Laden. Aceștia au deturnat patru avioane, dintre care trei le-au îndreptat spre Turnurile Gemene, World Trade Center din New York (SUA), spre **Pentagon**, în timp ce al patrulea s-a prăbușit pe o câmpie din Pennsylvania. Aceste atentate s-au soldat cu mii de victime și au declanșat războiul global împotriva terorismului, care continuă și astăzi.

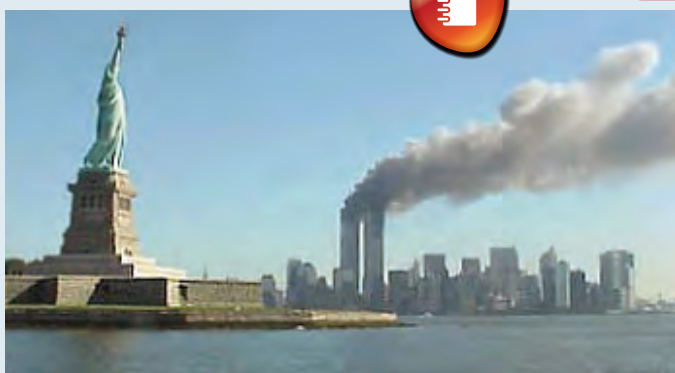

Fig. 1. Atacul terorist asupra Turnurilor Gemene din New York (11 septembrie 2001)

Cele mai cunoscute organizații teroriste din lume

Nume	Anul înființării	Lideri	Scop
Armata Republicană Irlandeză (IRA)	1919	Conducere colectivă	Unirea Irlandei cu Irlanda de Nord într-un stat unificat irlandez
ETA (Euskadi Ta Askatasuna – Libertate pentru Țara Bascilor – lb. bască)	1959	Conducere colectivă	Crearea unui stat basc independent cu teritorii desprinse din Spania și din Franța
PKK (Partidul Muncitorilor din Kurdistan)	1978	Abdullah Öcalan	Crearea unui stat kurd cu teritorii desprinse din Turcia
Hezbollah (Partidul lui Dumnezeu – lb. arabă)	1985	Abbas al-Musawi	Opoziția față de Israel și puterile occidentale
Al Qaeda (Fundația – lb. arabă)	1988	Osama bin Laden	Opoziția față de puterile occidentale
Boko Haram (Învățătura occidentală este un sacrilegiu – lb. hausa)	1970	Ustaz Muhammad Yussuf	Introducerea legii islamice (Șaria) în Nigeria

APLICAȚII

I. AFIȘ TEMATIC! Împărțiți în grupe de câte 4-6 elevi, realizați un afiș tematic, sub sloganul „Uniți împotriva terorismului, pentru o lume mai bună”, prin care îndemnați populația lumii să nu se teamă de teroriști. Propuneți soluții de combatere pe cale pașnică a terorismului. Adăugați afișul la **PORTOFOLIUL**.

II. Citește textele de mai jos și răspunde, pe caiet, la cerințe.

- **A.** „Evenimentele care au avut loc pe 11 septembrie 2001 au făcut obiectul unei uriașe desfășurări mediatic. Din acest punct de vedere, al ecoului mediatic, autorii crimelor au obținut cel mai mare succes din istoria terorismului. Cu o investiție de câteva mii de dolari (500 000?), aceste atentate au dus la cheltuirea mai multor miliarde pentru prezentarea lor în presă.”

Jean-Luc Marret, *Tehnicile terorismului*

- **B.** „Națiunea este alături de minunații oameni din New York, și New Jersey, și Connecticut în timp ce deplângem moartea a mii dintre cetățenii noștri. Vă aud! Vă aud! Întreaga lume vă aude! Și cei care au doborât aceste turnuri ne vor auzi pe toți în curând.”

Din discursul lui George W. Bush, președintele SUA, pe ruinele de la World Trade Center (14 septembrie 2001)

1. Precizează de ce reprezintă, conform sursei A, atentatul de la 11 septembrie 2001 cel mai răsunător succes din istoria terorismului.
2. Cât se presupune că a costat comiterea atentatului, conform primei surse? Ce cheltuieli a generat el?
3. Menționează câte victime a produs acest atac, conform celei de-a doua surse.
4. Cum interpretezi afirmația din sursa B: „Și cei care au doborât aceste turnuri ne vor auzi pe toți în curând“?

Fig. 2. Imaginea Turnurilor Gemene în anii '90

Fig. 3. Lovituri aeriene în Siria

III. Completează următoarele enunțuri cu informația istorică potrivită.

1. Victimele teroriștilor sunt mai ales ...
2. Organizațiile teroriste urmăresc diverse scopuri, printre care ...
3. De multe ori, teroriștii au fost sprijiniți de către state precum ...
4. Organizația Al Qaeda a fost fondată de către ...
5. Atentatele de la 11.09.2001, din SUA, au dus la distrugerea ...

ȘTIAI CĂ...

...la 8 decembrie 1920 a avut loc un atac cu bombă în Senatul României, pus la cale de teroristul comunist Max Goldstein?

...Mișcarea Legionară, fondată în 1927 de Corneliu Zelea Codreanu, se face vinovată de asasinarea a doi prim-miniștri în funcție, I.G. Duca (1933) și Armand Călinescu (1939)?

IDEI ESENȚIALE

- Ultimele decenii au dus la creșterea activității teroriste peste tot în lume.
- În 2001, în SUA, s-a produs cel mai grav atentat terorist din istorie.
- Statele Unite și aliații lor au declanșat războiul global împotriva terorismului.
- Teroriștii vizează mai ales ținte civile.

VOCABULAR

fundamentalism – cuvânt folosit pentru a desemna atașamentul extrem/intransigent față de anumite valori religioase

Pentagon – clădire din SUA, în formă de pentagon, care adăpostește sediul Ministerului Apărării

Fig. 4. George W. Bush, al 43-lea președinte al SUA

Fig. 5. Convoi militar american în Afganistan

MIGRAȚII ÎN LUMEA CONTEMPORANĂ

Lumea contemporană a făcut din migrație un fenomen global. În perioada colonială, milioane de europeni au colonizat cele două Americi, Australia și chiar părți din Asia și Africa. SUA și America Latină au atras **emigranți** în număr mare în secolele al XIX-lea și al XX-lea. Revoluția Industrială, pe de altă parte, a generat o imensă migrație a forței de muncă de la sat la oraș. Astăzi, mijloacele de comunicare la distanță și de transport superioare încurajează migrația.

Migrațiile din lumea contemporană sunt cauzate, ca și în trecut, în special de aspecte de ordin economic. Mulți cetățeni ai unor țări subdezvoltate caută o viață mai bună în alte state. Orientul Mijlociu, Arabia Saudită și monarhiile din Golful Persic atrag emigranți din statele din jur. Uniunea Europeană este una dintre principalele ținte ale emigranților datorită standardului ridicat de viață și a sistemului politic democratic, care garantează respectarea drepturilor omului. Dar și SUA, Canada, Australia ori Noua Zeelandă continuă să atragă foarte mulți emigranți de pe întreaga planetă.

În unele zone, precum China sau India, migrația dinspre zonele rurale spre cele urbane rămâne un fenomen de actualitate. Milioane de chinezi și indieni iau cu asalt marile metropole, precum Beijing, Shanghai, Bombay sau New Dehli, în căutarea unor slujbe mai bine plătite, dar și pentru a beneficia de servicii medicale și educaționale superioare.

În zilele noastre, se manifestă tot mai activ fenomenul emigrației academice. Fie că este vorba despre studenți care pleacă din țara natală pentru a avea parte de o educație mai bună, fie că vorbim despre specialiști în diverse domenii ale căror competențe sunt mai bine remunerate în alte țări, așa-numitul fenomen „brain drain“ (exodul intelectualilor – lb. engleză). Plecarea specialiștilor afectează grav țările în curs de dezvoltare care sunt lipsite de mână de lucru înalt calificată.

Din păcate, migrația este accelerată de războaie sau de problemele climatice, a se vedea, de pildă, reducerea substanțială a rezervelor de apă potabilă din Africa Subsahariană. Războaiele civile din Afganistan, Siria, Irak, Yemen sau Libia au forțat, în ultimii ani, milioane de oameni să pornească spre Europa, ceea ce a condus la o **criză umanitară** fără precedent după al Doilea Război Mondial.

Fig. 1. Prestigioasa universitate americană Harvard, care atrage studenți din întreaga lume

Fig. 2. Shanghai, cel mai mare oraș al Chinei

APLICAȚII

I. DEZBATERE! În ultimele decenii, milioane de români au plecat din țara natală din diverse motive. Astfel, diaspora, adică totalitatea românilor care nu locuiesc în România, a crescut foarte mult. Realizați o dezbatere cu titlul „De ce pleacă românii?” pornind de la următoarele idei: 1. Nivelul de trai din Europa Occidentală este superior celui din statele foste comuniste; 2. Aderarea României la Uniunea Europeană a deschis cetățenilor săi accesul nerestricționat pe piața forței de muncă comunitare; 3. Care este calitatea vieții în Vest? Dar în România? 4. Cum afectează migrația economia românească? Dar comunitățile locale? 5. Propuneți soluții pentru reducerea acestui fenomen, pentru întoarcerea românilor acasă. Pregătiți-vă pentru dezbateri printr-o documentare serioasă accesând următoarele site-uri, cu conținut în limba română: Site-ul oficial al Uniunii Europene: https://europa.eu/european-union/index_ro și al Institutului Național de Statistică: <http://www.insse.ro/cms/>.

II. PROIECT! Războiul civil din Siria a izbucnit în anul 2011 prin contestarea de către populație a regimului dictatorial condus de Bashar al-Assad. Acesta a folosit forța armată pentru a se menține la putere. Împărțiți în grupe de câte 4-6 elevi, realizați un studiu de caz cu titlul „Războiul civil din Siria” respectând următorul plan de idei: 1. Când și cum au început protestele? 2. Cine se luptă cu cine și de ce? 3. Cum a evoluat războiul? 4. Ce state s-au implicat în acest război? 5. Cum a fost afectată populația civilă? 6. Oferiți soluții pentru restabilirea păcii. Documentați-vă on-line și folosiți aplicația Google Translate pentru a traduce paginile cu conținut în alte limbi decât cea română. Adăugați studiul de caz la **PORTOFOLIUL**.

IDEI ESENȚIALE

- Fenomenul migrațional a atins o amploare nemaîntâlnită.
- În general, migrația este generată de aspecte de ordin economic, de războaie, de discriminare etc.
- Războaiele civile din Africa și Asia au transformat multe persoane în refugiați.
- În ultimii ani, Europa s-a confruntat cu cea mai mare criză a refugiaților de la încheierea celui de-al Doilea Război Mondial.

VOCABULAR

criză umanitară – criză care afectează grupuri mari de persoane asupra cărora planează un pericol iminent (dezastru natural, foamete, epidemii, război etc.)

emigrant – persoană care migrează din anumite motive

Fig. 3. Tabăra refugiaților sirieni de la Akcakale, Turcia (23 septembrie 2015)

Fig. 4. Afiș care îndeamnă la oprirea Războiului din Siria

ȘTIAI CĂ...

...în 2015, au ajuns în Europa peste un milion de emigranți/refugiați, o cifră de patru ori mai mare decât în 2014?

...ajutorarea celor care fug din calea războiului este o datorie sacră pentru orice individ? Din păcate, oricare dintre noi se poate găsi în această situație.

1. Completează, pe caiet, axa cronologică de mai jos, așezând evenimentele date sub anul potrivit.

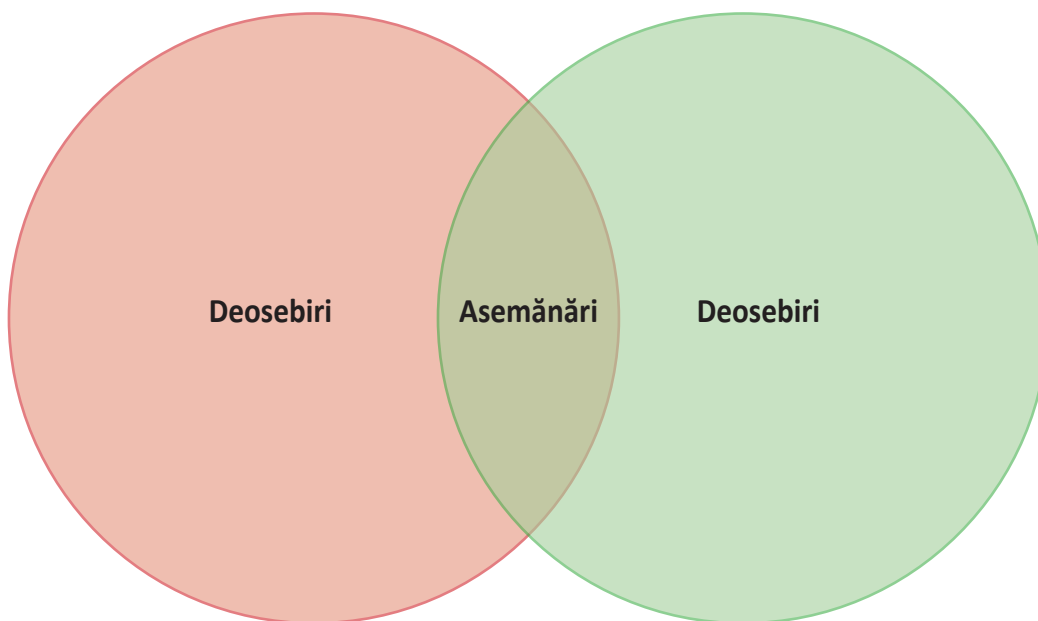
Dezmembrarea URSS, Criza Rachetelor din Cuba, Tratatul de la Roma, Crearea NATO, Planul Marshall.

1947	1949	1957	1962	1991
...	...	...	...	...

2. **CAUZĂ-EFECT!** Istoria este o înlănțuire de evenimente, de cauze și efecte. Orice eveniment are una sau mai multe cauze, iar orice eveniment poate fi efectul unor cauze, dar și cauză pentru alte evenimente. Având în vedere toate acestea, completează tabelul de mai jos punând la locul potrivit următoarele informații: *Începerea Războiului Rece, Crearea Pactului de la Varșovia.*

Șirul 1	Șirul 2
A. Înfrângerea Axei Berlin-Roma-Tokio.	A. Comunizarea Europei de Est.
B. Reapar tensiunile dintre SUA și URSS	B. Crearea NATO
C.	C. ....

3. Compară, folosind diagrama Venn, Societatea Națiunilor cu ONU.

4. Citește textul de mai jos și răspunde, pe caiet, cerințelor.

„Un politician se gândește doar la viitoarele alegeri. Un om de stat se gândește la generațiile viitoare.”

Alcide de Gasperi – unul dintre părinții fondatori ai Uniunii Europene

- Care este diferența dintre un politician și un om de stat, conform citatului?
- Când vei putea vota, ce vei alege, un politician sau un om de stat?

I. Completează enunțurile cu unul dintre termenii de mai jos.

World Trade Center, UE, capitalismul, Declarația Universală a Drepturilor Omului, CAER

1. ... a fost o organizație economică creată de statele comuniste.
2. La 10 decembrie 1947, a fost adoptată ...
3. ... a adus mai multă prosperitate decât comunismul.
4. În 1993, CEE a devenit ...
5. În 2001, au avut loc atentatele de la ...

II. Realizează corespondența corectă între cele două coloane.

A

1. Sfârșitul Războiului Rece
2. Facebook și Twitter
3. Uniunea Europeană
4. Organizația Națiunilor Unite
5. Opoziția față de Războiul din Vietnam

B

- a. Hippie
- b. Consiliul de Securitate
- c. Parlamentul European
- d. Rețelele sociale
- e. Globalizarea

III. Rescrie următoarele enunțuri, care sunt false, astfel încât să devină adevărate.

1. Comunismul a promovat economia de piață.
2. Sediul ONU se află la Washington.
3. Războiul Rece a fost câștigat de blocul statelor comuniste.
4. Terorismul este o mișcare pentru pace.
5. Primele jocuri video urmează să fie inventate.

IV. Alege varianta corectă de răspuns.

1. Planul Marshall a fost inițiat de către:
  - a. SUA;
  - b. URSS;
  - c. RFG.
2. Declarația Universală a Drepturilor Omului se aplică în cazul:
  - a. copiilor;
  - b. femeilor;
  - c. tuturor oamenilor.
3. Prin democrație înțelegem:
  - a. conducerea unei persoane;
  - b. conducerea unui grup de persoane;
  - c. conducerea poporului de către popor.
4. Globalizarea este favorizată de:
  - a. comunicații și comerț;
  - b. armată și politicieni;
  - c. terorism și extremism.
5. Teroriștii urmăresc crearea unei stări de panică în rândul:
  - a. militarilor;
  - b. politicienilor;
  - c. civililor.

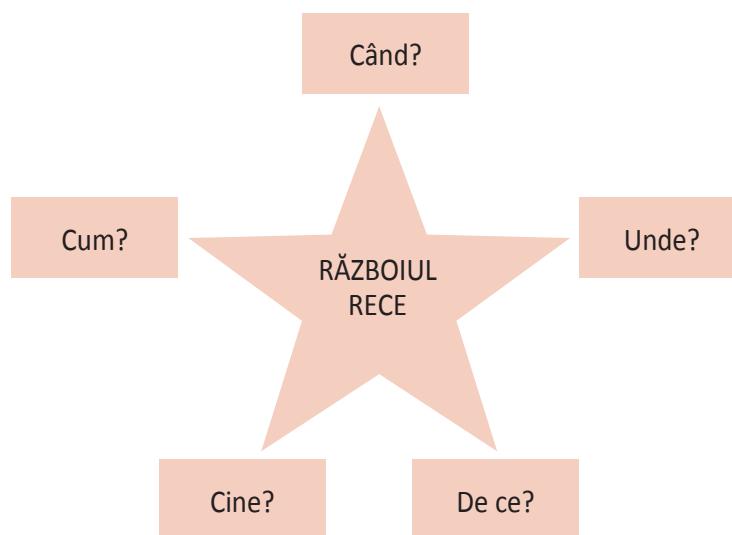

Fig. 1. Alcide de Gasperi, ministru și prim-ministru al Italiei (1945-1953), susținător al Europei Unite

Item	I	II	III	IV
Punctaj maxim 10 puncte	2 puncte (5 x 0,40)	2 puncte (5 x 0,40)	2 puncte (5 x 0,40)	3 puncte (5 x 0,60)
	Se acordă un punct din oficiu.			

- DEZBATERE!** Pornind de la textul de mai jos, care vorbește despre „Acordul de procentaj dintre URSS și Marea Britanie” (Moscova, octombrie 1944), realizați o dezbateră cu tema „A fost abandonată Europa de Est în ghearele sovieticilor după 1945?” Documentați-vă căutând mai multe detalii on-line, cu ajutorul telefoanelor inteligente, cu acordul profesorului. Construiți-vă argumentația plecând de la următoarele aspecte: 1. Europa de Est a fost cucerită de Armata Roșie; 2. Stalin dorea o zonă de securitate pentru URSS în Europa de Est; 3. Marile puteri erau epuizate de război; 4. SUA dețineau avantajul armelor nucleare; 5. Sovieticii au refuzat să plece din statele Europei de Est.

  - „În timp ce se traducea asta, eu am scris pe o jumătate de coală de hârtie: România (Rusia 90% – ceilalți 10%), Grecia (Marea Britanie 90% – Rusia 10%), Iugoslavia (50% – 50%), Ungaria (50% – 50%), Bulgaria (Rusia 75% – ceilalți 25%). Am împins hârtia asta spre Stalin, care între timp auzise traducerea. A urmat o mică pauză. Apoi a luat creionul lui albastru și a făcut un mare semn aprobator și ne-a dat-o înapoi.”
Winston Churchill, *Al Doilea Război Mondial* (vol. II)
- Definește următorii termeni: *colonie, cursa înarmărilor, antisemitism, globalizare, terorism*. Realizează enunțuri corecte folosind acești termeni istorici.
- Explozia stelară!** Completează, pe caiet, schema de mai jos.

- Citește textul de mai jos și răspunde, pe caiet, cerințelor.

Fizicianul Robert Oppenheimer este considerat „părintele bombei atomice”, pentru rolul pe care l-a jucat în construirea acesteia. Prima bombă atomică a fost detonată la 16 iulie 1945, într-un loc izolat din statul american New Mexico. Mai târziu, Oppenheimer avea să-și amintească faptul că la vederea exploziei s-a gândit la următorul citat din *Bhagavad Gita*, cartea sfântă a hindușilor: „Acum am devenit Moartea, distrugătoarea lumilor”.

  - De ce crezi că s-a implicat Oppenheimer în realizarea armei atomice? Oare de teamă că ea ar fi putut fi obținută mai întâi de naziști ori comuniști?
  - Unde a fost detonată prima armă nucleară?
  - Cum interpretezi citatul la care s-a gândit Oppenheimer la 16 iulie 1945? Este el potrivit cu situația dată?

I. Alege varianta corectă de răspuns.

1. Primul Război Mondial s-a desfășurat în perioada:
  - a. 1914-1918;
  - b. 1939-1945;
  - c. 1916-1918.
2. Perioada interbelică este cuprinsă între anii:
  - a. 1945-1991;
  - b. 1918-1939;
  - c. 1918-1945.
3. Al Doilea Război Mondial a avut loc între anii:
  - a. 1914-1918;
  - b. 1939-1945;
  - c. 1940-1945.
4. Războiul Rece este perioada cuprinsă între anii:
  - a. 1945-1991;
  - b. 1918-1939;
  - c. 1939-1945.
5. Uniunea Europeană a apărut în:
  - a. 1957;
  - b. 1993;
  - c. 1990.

Fig. 1. Robert Oppenheimer, „părintele bombei atomice“

Fig. 2. La 21 Septembrie se sărbătorește Ziua Internațională a Păcii

II. Realizează corespondența corectă între cele două coloane.

A

1. ONU
2. Tratatul de Pace cu România (1947)
3. Pactul Ribbentrop-Molotov
4. CEE
5. Franz Ferdinand

B

- a. Sarajevo
- b. Roma
- c. Moscova
- d. Paris
- e. San Francisco

III. Stabilește valoarea de adevăr a enunțurilor de mai jos.

1. Primul Război Mondial a fost câștigat de Puterile Centrale.	Adevărat sau Fals
2. Germania Nazistă a fost învinsă în 1945.	Adevărat sau Fals
3. SUA s-au dezmembrat în 1991.	Adevărat sau Fals
4. Globalizarea este un fenomen meteorologic.	Adevărat sau Fals
5. Jocurile video sunt 100% benefice.	Adevărat sau Fals

IV. Studiază harta de mai jos și răspunde cerințelor.

Fig. 3. Dezmembrarea Cehoslovaciei (1938-1939)

- Conform informațiilor de pe hartă, în câte etape s-a realizat dezmembrarea Cehoslovaciei?
- Ce țări au participat la dezmembrarea acesteia?
- Cărei țări îi aparțin astăzi regiunile Boemia și Moravia? Caută detalii on-line.
- Una dintre țările care au participat la dezmembrarea Cehoslovaciei a avut aceeași soartă la sfârșitul anului 1939. Despre ce țară este vorba?

Item	I	II	III	IV
Punctaj maxim	2 puncte (5 x 0,40)	2 puncte (5 x 0,40)	2 puncte (5 x 0,40)	3 puncte (4 x 0,75)
10 puncte	Se acordă un punct din oficiu.			

PROIECT EDUCAȚIONAL – HOLOCAUSTUL ÎN ROMÂNIA

I. MOTIVAREA ALEGERII

- După veacuri de conviețuire, în secolul al XIX-lea, pe fondul ascensiunii naționalismului, antisemitismul a prins rădăcini, din păcate, și pe plaiurile românești. Conform Constituției din 1866, doar creștinii puteau dobândi cetățenia română. În perioada interbelică, Mișcarea Legionară a transformat antisemitismul într-o misiune „sacră”. Guvernul condus de Octavian Goga (decembrie 1937 – februarie 1938) a implementat o serie de măsuri antisemite, dar situația comunității evreiești din România s-a degradat radical în toamna anului 1940, odată cu venirea la putere a generalului Ion Antonescu, secondat de legionarii conduși de Horia Sima. Din 1940 până în 1944, evreii din România, dar și din Transnistria, aflată vremelnice sub autoritatea statului român, au suferit rigorile Holocaustului, pe măsură ce autoritățile române copiau politica Germaniei Naziste față de evrei. Sute de mii de evrei au căzut victime ale acestei politici inumane, iar mulți alții au fost persecutați.
- În fiecare an, pe 9 octombrie, se comemorează victimele Holocaustului din România (Ziua Națională de Comemorare a Holocaustului), deoarece la această dată, în 1941, a început deportarea evreilor în Transnistria. Puteți marca acest eveniment în școala voastră printr-un proiect educațional prin care să evidențiați anumite aspecte ale Holocaustului din România. Una dintre cele mai importante misiuni ale istoriei este aceea de a împiedica repetarea erorilor trecutului. Prin comemorarea victimelor Holocaustului avem grijă ca astfel de fapte să nu se mai repete vreodată.

Fig. 1. Evrei din Iași (1941)

II. SELECTAREA ACTIVITĂȚILOR

- Împărțiți în grupe de 4-6 elevi, realizați una dintre următoarele activități: macheta unui lagăr de concentrare din Transnistria; o prezentare în PowerPoint care să conțină mărturii ale supraviețuitorilor despre viața din lagărele de concentrare; un referat despre pogromurile din anul 1941; un eseu despre emigrarea evreilor în Palestina în timpul regimului Antonescu; prezentarea tratamentului de care au avut parte evreii care au rămas în țară etc. Desigur, sub îndrumarea profesorului vostru, puteți alege și alte activități.

III. ÎMPĂRȚIREA SARCINILOR DE LUCRU

- Alegeți un lider al echipei, după care, cu sprijinul profesorului, schițați un plan al proiectului vostru. Identificați sursele de informare, apoi împărțiți sarcinile de lucru între membrii echipei. Documentați-vă folosind biblioteca școlii, o bibliotecă publică și internetul.

IV. REALIZAREA PROIECTULUI

- Sub coordonarea liderului de grup și cu sprijinul profesorului de specialitate, realizați proiectul schițat de voi, urmărind cu atenție să nu vă abateți de la tema aleasă.

V. EVALUAREA PROIECTULUI

- Proiectele trebuie prezentate, de fiecare grupă, în fața clasei. Mai mult, prezentarea rezultatelor trebuie să fie fotografiată cu meticulozitate, iar pozele încărcate pe blogul clasei (Folosiți platformele Blogspot sau WordPress pentru a crea blogul clasei). Încercați să atrageți cât mai mulți vizitatori pe blogul vostru, pentru a face cât mai multe persoane conștiente de riscurile pe care le prezintă ideologiile extremiste.

Fig. 2. Memorialul Holocaustului, București

Fig. 3. Monument ridicat în amintirea victimelor Pogromului de la Iași

Fig. 4. Templul Coral, cea mai mare sinagogă din București

DICȚIONAR

A

Anschluss – cuvânt folosit pentru a indica unirea Germaniei cu Austria, realizată de Hitler în martie 1938

antantă – denumire ce desemnează diverse înțelegeri diplomatice din secolul al XIX-lea sau al XX-lea

atotputernic – putere discreționară caracteristică unui dictator dintr-un regim totalitar

avion cu reacție – avion propulsat de motoare cu reacție

B

bază navală – port folosit de navele militare ale unui stat

burghezie – categorie socială compusă din proprietari de afaceri

bursă – instituție economică în care se tranzacționează valută, acțiuni ori mărfuri

C

calibru – termen folosit pentru a indica diametrul interior al țevii unei arme de foc (revolver, pușcă, tun etc.)

capitalism – sistem economic care încurajează inițiativa privată, concurența și obținerea profitului

capitulare – acțiune prin care unul sau mai multe state încetează luptele, recunoscând că au pierdut un război

caporal – grad militar inferior celui de sergent și superior celui de soldat frunțaș

ceasul apocalipsei – simbol folosit în timpul Războiului Rece pentru a arăta cât de aproape se află umanitatea de un război nuclear

clasa de mijloc – categorie socială aflată între bogați și săraci

conferință de pace – negocieri desfășurate în vederea încheierii în mod oficial a unui război

containment (izolare – lb. engleză) – cuvânt utilizat de inamicii Blocului Comunist, în timpul Războiului Rece, pentru a desemna strategia menită să oprească răspândirea comunismului la nivel global prin izolarea URSS și a aliaților săi

cordoan sanitar – termen lansat după 1918 care sublinia necesitatea izolării Rusiei Bolșevice pentru a împiedica răspândirea comunismului

criminalitate transfrontalieră – termen folosit pentru a desemna acțiunile ilegale comise de o structură mafiotă care acționează pe teritoriul mai multor țări

D

depresiune economică – criză economică severă

deterrence (descurajare – lb. engleză) – teorie din timpul Războiului Rece care afirma că un conflict nuclear poate fi oprit dacă inamicul este conștient că riposta va fi pe măsură

dictator – magistrat antic din timpul Republicii Romane, care primea o putere nelimitată, pentru o perioadă scurtă de timp, în vederea protejării statului de un pericol iminent

diplomație – ansamblul activităților desfășurate de către un stat, prin intermediul reprezentanților săi, pentru realizarea politicii externe

doctrină – totalitatea principiilor unui sistem politic, științific sau religios

E

emigrare – plecare dintr-o țară cu scopul stabilirii într-o altă țară

F

francitor – soldat voluntar care face parte dintr-o unitate specializată

front – locul în care se desfășoară luptele în timpul unui război

G

globalizare – proces economic și cultural de strângere a legăturilor și sporire a interacțiunilor dintre toate statele planetei

I

infrastructură – totalitatea elementelor care ușurează funcționarea unei societăți moderne (drumuri, căi ferate, aeroporturi, metrou, porturi, rețele electrice etc.)

L

lagăr de concentrare – spațiu îngrădit folosit pentru încarcerarea „inamicilor” unui regim totalitar

M

masacru – uciderea nejustificată a unui grup uman lipsit de apărare

mausoleu – monument funerar impozant al cărui nume provine de la satrapul Mausol, lider politic antic, căruia soția sa i-a ridicat un loc de veci opulent

metropolă – nume dat astăzi marilor orașe ale lumii

N

nerambursabil – care nu trebuie înapoiat

neutralitate – țară care se menține în afara unei situații conflictuale din relațiile internaționale

O

operațiune militară – activitate armată desfășurată în vederea obținerii unui avantaj militar

P

perioadă postbelică – denumire care desemnează perioada de după un război important, de exemplu al Doilea Război Mondial

pilot de vânătoare – persoană care pilotează un avion militar cu scopul de a-l doborî pe cel inamic

Premiul Nobel – distincție care se acordă anual începând din 1901 pentru a răsplăti performanța în domenii precum: fizică, chimie, economie, medicină sau literatură, dar și străduințele unor personalități pentru a menține sau restabili pacea

propagandă – totalitatea acțiunilor desfășurate în vederea impunerii unor idei politice, religioase etc.

publicitate – ansamblul acțiunilor menite să facă cunoscut un produs, o persoană, o idee ș.a.

R

rasa ariană – termen folosit de naziști pentru a-i desemna pe strămoșii germanilor

recesiune economică – criză economică ușoară

revanșard – care duce o politică de revanșă pentru o pierdere suferită

rivalitate – stare de concurență între persoane/state pentru a obține același lucru

S

salpetru de Chile – azotat natural de sodiu extras din Chile, America de Sud, folosit în diverse procese agricole sau industriale

sferă de influență – regiune din afara propriilor frontiere, dominată de către un stat important

socialism – sistem economic și politic care favorizează o poziție importantă a statului în societate

soviet – organ de conducere central sau local, reprezentativ, ales de către populația din URSS

Ș

șomer – persoană care a rămas fără un loc de muncă

T

teoretician – persoană care se ocupă de aspectele teoretice ale unei științe sau arte

tratat bilateral – act internațional semnat între două state

W

Weltpolitik – termen folosit de împăratul german Wilhelm al II-lea (1888-1918) pentru a evidenția ambițiile globale ale Imperiului German

Programa școlară poate fi accesată la adresa:

<http://programe.ise.ro>

www.librariaaramis.ro
www.edituraaramis.ro

ISBN 978-606-009-224-7

9 786060 092247